

prosvetni delavec

Glasilo delavcev vzgoje, izobraževanja in znanosti Slovenije,
Ljubljana, 5. oktobra 1979 – št. 15 – letnik XXX

(Foto: Metka Knafelc)

»Pri oblikovanju nove šole imajo prosvetni delavci kot neposredni organizatorji in voditelji učnovzgojnega procesa vsekakor najpomembnejšo in najbolj odgovorno vlogo. Že doslej so si močno prizadevali in dosegli pomembne uspehe, čeprav so pogosto delali tudi v težavnih okoliščinah. Kakovost naše šole bo tudi v prihodnje odvisna — seveda s pogojem, da družbena skupnost zagotovi nujna materialna sredstva — predvsem od tega, koliko bodo učitelji ideološko in strokovno izobraženi in pedagoško-metodično sposobni in koliko prej bodo opustili zastarela pojmovanja o šolski izobrazbi otrok in mladine.

To pomeni, da moramo v prihodnje posvetiti posebno pozornost šolam, v katerih se usposablja učitelji, hkrati pa poskrbeti za nenehno izpopolnjevanje učiteljev med njihovo prakso.«
(TITO, pismo nacionalnemu kongresu za varstvo otrok, 1958)

Vzgoja, ki vodi k sreči

V letu, ki ga je Organizacija združenih narodov proglasila za mednarodno leto otroka, je osrednja skrb tedna otroka posvečena ustvarjanju boljših možnosti za zdravo in srečno rast mladega rodu v slehernem okolju, kjer odrasča, se izobražuje in preživlja svoj prosti čas.

Cilji, zapisani v akcijskih načrtih letošnjega mednarodnega leta in tedna otroka, so trajnega pomena. Prizadevanja za srečnejše življenje, za skladen in vsestranski razvoj mladih, za njihovo uspešno pripravo za delo, samoupravljanje in človeško polno ter srečno osebno življenje morajo biti del vseh družbenih prizadevanj in stalna naloga delavcev in občanov, vseh temeljnih skupnosti in samoupravnih organizacij, družbenopolitičnih organizacij, društev in drugih dejavnikov.

Samoupravna socialistična družba namenja vso pozornost človeku. Prizadevanja našega gospodarskega in političnega razvoja so zato usmerjena k ustvarjanju družbe, v kateri si bo — v skladu s Kardeljevo mislijo — lahko človek kar najbolj svobodno ustvarjal svojo srečo. Neolčljiv del teh prizadevanj je skrb za srečno sedanost in prihodnost naše mladine, za uspešno vzgojo in izobraževanje otrok in mladostnikov ter njihovo vsestransko pripravo na jutrišnje delovne in družbene naloge.

Pri uresničevanju teh ciljev imata vzgoja in izobraževanje odločilno vlogo. Izpolnjujeta jo lahko samo tedaj, če so vzgojnoizobraževalne organizacije tesno povezane, in je vzgojnoizobraževalna dejavnost uglasena s preobrazbenimi cilji celotne družbe. Zato je podružbljanje vzgoje in izobraževanja ter njeno vraščanje v združeno delo je edina prava pot.

Vendar je naša odgovornost za uresničenje ciljev mednarodnega leta in tedna otroka zato še bolj poudarjena. Smo poklicni učitelji in vzgojitelji, ki morajo v svojem vsakodnevem delu uresničevati pomembne vzgojne in izobraževalne naloge. Ker poznamo zakonitosti vzgoje in izobraževanja ter značilnosti in potrebe otrokovega ter mladostnikovega razvoja, je naša posebna družbena naloga tudi v tem, da budno zaznavamo vzgojne probleme in nanje opozarjamo vse družbene dejavnike ter jih skupaj z njimi zavzeto rešujemo. J.V.

V žarišču dejavnosti

Preobrazbo vzgojnoizobraževalnega sistema, vsebine in organizacije vzgoje in izobraževanja na načelih, sprejetih v dokumentih kongresov ZKJ, in ZKS ter stališčih in sklepih predsedstva CK ZKS je že več let v središču pozornosti mladine, staršev in vseh delavcev — tistih, ki delajo neposredno v vzgoji in izobraževanju in tistih, ki kot samoupravljalci odločajo o programih in denarju.

Zanimanje za vzgojo in izobraževanje se je v naši javnosti še posebno povečalo v zadnjih letih, ko smo na temelju izhodišč, sprejetih v Zvezi komunistov, začeli oblikovati sklepe o tem, kako idejna izhodišča in cilje uresničiti v življenju. In prav zdaj, ko smo v središču tega zanimanja, smo končali bogato javno razpravo o osnutku zakona o usmerjenem izobraževanju, o osnutku zakona o izobraževalnih skupnostih, o osnutku zakona o osnovni šoli in o vzgoji in varstvu predšolskih otrok. Sprejeli smo temeljne sestavine skupne vzgojnoizobraževalne osnove v usmerjenem izobraževanju ter izhodišča za oblikovanje mreže organizacij za usmerjeno izobraževanje. V strokovnih organih nastajajo posamezni programi, vključno s preobrazbo dosedanjih gimnazijskih programov. Izoblikovale so se samoupravne interesne skupnosti za izobraževanje, poleg 16 posebnih izobraževalnih skupnosti s področja gospodarstva ustanavljamo tudi posebne izobraževalne skupnosti za področje družbenih dejavnosti. Nastaja še veliko drugih dokumentov in dejavnosti, ki so neposredno povezani s preobrazbo vzgoje in izobraževanja.

Ne iz naštevavanja, temveč iz vsebine lahko ugotovimo, da je preobrazba »stekla«, da ne stopicamo na mestu, kot smo še pred dobrim letom, temveč da smo v žarišču strokovne in politične de-

javnosti, ki delujeta usklajeno. Široka dejavnost subjektivnih sil (še zlasti ZK, ZS, ZSMS in SZDL) je prispevala k temu, da smo premagali tradicionalno šolsko gledanje na vzgojo in izobraževanje. V večjem delu organizacij združenega dela materialne proizvodnje smo že dosegli, da pojmujejo preobrazbo vzgoje in izobraževanja kot del uresničevanja zakona o združenem delu.

Vendar nam najtežje delo še ostaja, kajti bolj ko se približujemo preobrazbi vzgoje in izobraževanja, tem bolj je vidna njena revolucionarna podoba, narava revolucionarnega procesa, za katerega ni pričakovati, da se bo uresničil brez pretresov ali celo nekaterih družbenih nasprotij. Pomembnih bo še veliko strokovnih in političnih naporov za pripravo možnosti, da bomo v šolskem letu 1980-81 lahko začeli z usmerjenim izobraževanjem.

Družbenopolitične organizacije, Zavod SFRJ za šolstvo, Izobraževalna skupnost Slovenije, Gospodarska zbornica SRS, univerzi, Republiški komite za vzgojo in izobraževanje in druge strokovne ter znanstvene organizacije morajo v skupnem akcijskem programu stniti vse moči za uresničevanje akcijskega programa — možnosti za prehod na usmerjeno izobraževanje. Prav tako si bo treba še bolj prizadevati, da bomo čimprej rešili nekatera še odprta vprašanja v zvezi s pripravo predlogov s področja vzgoje in izobraževanja.

Pri tem moramo poskrbeti, da bodo v reformnih akcijah še bolj pospešeno in usklajeno sodelovali subjektivne sile, združeno delo in krajevne skupnosti. Le tako bomo oblikovali pravilen odnos do vsebine in dinamike tega revolucionarnega procesa.

MARJAN JELEN

Načrtovanje naj bo stvarno

V šolstvu še vedno ni ustreznih materialnih možnosti

Najbrž je le malo dejavnosti, za katere bi lahko rekli, da so v minulem srednjeročnem obdobju uspešno načrtovali. Nezaželenja ocena velja tudi za načrtovanje dejavnosti vzgoje, izobraževanja in raziskovanja, ki ga je kritično ocenil republiški odbor sindikata delavcev vzgoje, izobraževanja in znanosti na svoji seji letošnjega 26. septembra. Temelj za razpravo je bilo gradivo, osnutek ocene, ki jo je pripravila posebna delovna skupina, uvod v razpravo pa je podal predsednik republiškega odbora Geza Čahuk.

Razlogov, ki naj bi odgovorili na vprašanje, zakaj smo bili na tem področju pri načrtovanju premalo uspešni, ni treba na novo opredeljevati, saj so splošno znani. Slišimo jih v razpravah o izvajanju družbenega načrta idr., tokrat pa jih povzemimo na kratko: Načrtovalni dokumenti so bili sprejeti z zamudno, tisti, ki so sestavljali načrte, niso dovolj opredelili, kaj pričakujejo od družbenih dejavnosti, tam, kjer pa so načrtovali kadrovske politike za nekaj let naprej, pa so sproti speminjali, kar je bilo zapisano v srednjeročnih načrtih. Organizacije združenega dela še vedno zahtevajo delavce z razmeroma nizko ravni znanja, ki jih potrebujejo za proizvodnjo z manj zahtevno tehnologijo in veliko specializacijo del. Čedalje bolj pa primanjkuje delavcev z visoko ravni znanja, ki so sposobni prilagoditi svoje delo višjim zahtevam. To poudarja že analiza Izobraževalne skupnosti Slovenije, vsi pa opozarjajo, kako nesmotrno bi bilo, če bi prilagodili izobraževalni sistem zahtevam po znižanju ravni.

Očitki veljajo tudi organom in skupnostim v vzgoji, izobraževanju in raziskovanju, ki niso mogli prikazati razvojnih namer na svojih področjih. Razumljivo je, da bodo samoupravne interesne skupnosti morale pojasniti svoje organizacijske in vsebinske pomanjkljivosti pa tudi sindikati bodo morali storiti precej več za povezovanje vseh področij združenega dela. Že zdaj ugotavljajo, da je bilo načrtovanje vse preveč odrinjeno na rob dejavnosti republiških odborov in je bilo redkokdaj tema dogovarjanja. Na področju obeh dejavnosti so namenjali premalo pozornosti metodološkim vprašanjem načrtovanja in le malokatera izobraževalna ali raziskovalna delovna organizacija ima organizirano razvojno službo. Jasno je, da Zavod SRS za šolstvo in Center za razvoj univerze ne moreta zadostiti vsem potrebam na tem področju, izkušnje pa kažejo, da je treba načrtovalno dejavnost bolje organizirati.

Ocena je pokazala, da samoupravne interesne skupnosti niso organizirane tako, da bi zaželela svobodna menjava dela med uporabniki in izvajalci, pa tudi sporazumevanje še ni doseglo tiste ravni, da bi spodbujalo k bolj prazadnemu načrtovanju.

PREPOČASI

Posledice take usmerjenosti v preteklem načrtovalnem obdobju so na dlani: sorazmeren zastoj izobraževalne in raziskovalne dejavnosti na Slovenskem.

Podatki kažejo, da se položaj izobraževanja v družbeni sestavi ni spremenil: delež dohodka, namenjen izobraževanju v Sloveniji, je še naprej med najnižjimi v Jugoslaviji. Spodbudni so le podatki o velikem številu samoprispevkov, namenjenih gradnji šol in vrtcev, in o investicijski dejavnosti, saj je bilo zgrajenega veliko novega predvsem v osnovnem izobraževanju. Posebno uspešna je bila gradnja domov za učence in študente.

Pozornost zbujajo tudi tele ugotovitve iz poročila in analize družbenega načrta SRS in analize razvoja vzgoje in izobraževanja v obdobju 1976—1980, ki opozarjajo na nekatera neskladja s sprejetimi usmeritvami v družbenem načrtu: Počasneje kot je bilo dogovorjeno, so v

prvih treh letih uresničevanja družbenega načrta rasla sredstva za zdravstvo, izobraževanje in raziskovalno dejavnost, hitreje od dogovorjenega obsega pa sredstva za socialno skrbstvo, zaposlovanje, otroško varstvo, za kulturo in telesno kulturo. V nasprotju z napovedanimi cilji in smernicami je tudi podatek, da se delež za vzgojo in izobraževanje v družbenem proizvodu vztrajno zmanjšuje: leta 1976 je bil 4,55 %, leta 1977 4,22 %, leta 1978 pa le 4,17 %.

Po družbenem načrtu SRS naj bi imela prednost raziskovalna dejavnost in usmerjeno izobraževanje, že zdaj pa je jasno, da v prihodnjih dveh letih za raziskovalno dejavnost ne bo toliko denarja, kot je bilo predvideno. Usmerjenemu izobraževanju je bilo namenjenih v letu 1976 1,59 %, v letu 1978 pa 1,48 % družbenega proizvoda. Zniževala se je tudi prispevna stopnja za usmerjeno izobraževanje — od leta 1976, ko je bila 10,2 % na 7 % v letu 1979. Izboljšanje napovedujejo za leto 1979, če bodo združena vsa dogovorjena sredstva in dosežen predvideni družbeni proizvod.

MED ZADNIMI

Kritično je treba oceniti tudi razmerje med dohodkom in materialnimi stroški v ceni storitve, zlasti na področju osnovnega in srednjega šolstva pa tudi v nekaterih visokih šolah. Ob nizkem deležu materialnih stroškov, ki pa se še vedno znižuje, zmanjšujemo o modernizaciji pouka in boljši učni tehnologiji. Ena izmed nalog pri pripravah za nove srednjeročne načrte bo torej treba ta proces zaustaviti.

Tudi kar zadeva osebne dohodke v vzgoji in izobraževanju, smo zvesti tradiciji: razmerje med višino osebnega dohodka na pogojno ne kvalificiranega delavca v vzgoji in izobraževanju in drugih dejavnostih se ne izboljšuje. Vsa štiri leta so ostala nekatera področja šolstva na zadnjih mestih med vsemi 62 skupinami za samoupravno sporazumevanje. Podatki kažejo, da zaostajajo za slovenskim povprečjem osebni dohodki delavcev v osnovnih šolah, vzgojnovarstvenih organizacijah in srednjem šolstvu za 15 %, za 10 % pa v visokem šolstvu in dijaških domovih.

S tem so neposredno povezane tudi kadrovske težave, ki še vedno ostajajo rakava rana našega šolstva. V tem šolskem letu nima ustrezne izobrazbe 36 % učiteljev predmetnega pouka in 5,4 % učitelja na razredni stopnji osnovne šole. V srednjem šolstvu je samo pol učiteljev opravilo zahtevane strokovne izpite.

V uvodnih besedah pa tudi v razpravi te seje republiškega odbora je bilo večkrat poudarjeno, da še zdaleč ne moremo biti zadovoljni z družbeno skrbjo za strokovno usposobljenost kadrov pa tudi ne z materialnimi možnostmi naših šol. Edini izhod iz zagate je čimbolj kakovostno in stvarno načrtovanje. Prizadevati si moramo, da načrti ne bodo ostali na ravni splošnih družbenih predvidevanj, svobodna menjava dela pa zgolj fraza in zunanji videz, za katerim se bodo skrivali stari proračunski odnosi. Spremenjen odnos združenega dela do šolstva in vključevanje šolstva v združeno delo mora biti temelj za vse, kar bomo gradili v prihodnosti.

M. K.

Mi in učenci kot delegati

Ob razpravah o uresničevanju delegatskega sistema

V zadnjem obdobju razpravljamo na vseh ravneh o uresničevanju delegatskega sistema in delegatskih odnosov. Temelj za razpravo je skupščinsko poročilo o uresničevanju delegatskega sistema (Poročevalec skupščine SRS in SFRJ, 19. 6. 1979). Pri tem kritično ocenjujemo, kako delavci in občani, temeljne samoupravne organizacije in skupnosti ter drugi družbeni dejavniki sodelujejo z delegacijami in delegati pri oblikovanju, sprejemanju in uveljavljanju delegatskih odločitev.

Delegatski sistem ustvarja možnosti — kot je poudaril XI. kongres ZKJ — za »odločujočo politični in skupni družbeni položaj delavskega razreda in vseh delovnih ljudi« ter omogoča, »da se demokratično izražajo njihovi interesi; razvijata se množična politična ustvarjalnost in praksa njihovega sporazumevanja in dogovarjanja v organih in oblikah neposredne samoupravne demokratije«.

Uresničevanje delegatskega sistema in delegatskih odnosov je dolgoročno zasnovana naloga in proces poglobljanja ter nadaljnega razvoja naše samoupravne socialistične demokratije. Prav zato je pomembno, da se vključijo v razpravo o uresničevanju delegatskega sistema tudi vse temeljne samoupravne organizacije s področja vzgoje in izobraževanja. Pri tem si moramo postaviti vsaj dvojne vprašanje:

Koliko smo delavci na področju vzgoje in izobraževanja s svojimi delegacijami in delegati dejavni in učinkoviti v skupščinah

nah družbenopolitičnih skupnosti ter v skupščinah samoupravnih interesnih skupnosti pri reševanju skupnih družbenih zadev, pri povezovanju vzgoje in izobraževanja z drugimi področji združenega dela, zlasti pa pri reševanju vprašanj, ki jih postavlja na dnevni red preobrazba vzgoje in izobraževanja, ta ne samo naša, temveč tudi skupna družbena naloga?

Koliko je celoten sistem vzgoje in izobraževanja — od vzgojnovarstvene organizacije in osnovne šole do univerze — učinkovit pri oblikovanju samoupravne osebnosti, razvijanju sposobnosti in lastnosti, ki so za delovanje delegatskega sistema bistvenega pomena? Koliko smo v lastnem samoupravljanju, v samoupravljanju učencev, dijakov, študentov ter drugih udeležencev izobraževanja ter v samem vzgojnoizobraževalnem procesu razvili samoupravne, demokratične odnose, ki so temelj za vzgojo in izobraževanje sedanjih in prihodnjih delegatov in članov delegacij, ki bodo nastopali v skupščinah ter pred svojimi skupnostmi sproščeno in samozavestno, zavzeti in ustvarjalni pri uresničevanju svoje delegatske funkcije, sposobni usklajevati različne interese in iskati najboljše rešitve?

Če bomo o teh vprašanjih razpravljali v naših vzgojnoizobraževalnih organizacijah bo notranja preobrazba vzgoje in izobraževanja hitrejša, hitreje pa bomo opustili tudi preživele metode, ki niso v skladu z razvito samoupravno demokratično.

J. V.

Nov dom za učence srednjih šol

Učenci srednjih šol bodo dobili še en nov dom. Temeljni kamen zanj so vzidali 21. septembra blizu sedanjega Doma Ivana Cankarja za Poljansko cesto v Ljubljani. Na slavnosti so bili navzoči najvidnejši predstavniki kulturnega in političnega življenja našega mesta, vzgojitelji in delegati gostinskega, trgovskega centra in Doma Ivana Cankarja. Ob tej priložnosti je spregovoril direktor gostinskega šolskega centra Danilo Zbrizej. Pojasnil je vzroke, zaradi katerih se je gradnja tako zakasnila in hkrati izrazil zadovoljstvo, ker bodo gojenci doma vendarle dobili ustrezne prostore.

Ko smo se pogovarjali z v. d. direktorjem Doma Ivana Cankarja Viktorjem Gerdinom, nam je povedal, da lahko sprejme ta dom le 382 učencev, letos pa so jih sprejeli kar 420, ker je premalo prostora, so morali zavrniti 100 učencev!

V domu je največ učencev iz gostinstva in iz šolskega centra tiska in papirja. Pretežna večina, ki obiskuje 12 različnih srednjih

šol, je iz delavskih družin, približno polovica učencev pa iz drugih republik — največ jih je iz Hrvaške.

Domu Ivana Cankarja pripadajo še enoti doma učencev na Prulah in Rakovniku: v prvi je 120 učenc iz gostinstva, v drugi pa 120 s področja trgovine.

Razgibano dejavnost učencev Doma Ivana Cankarja vodi 12 vzgojiteljev, v drugih dveh domovih pa dela po pet vzgojiteljev.

Novi dom, ki bo zgrajen predvidoma do začetka novega šolskega leta 1980—81, bo sprejel dekleta s Prul in z Rakovnika. Poskrbel bo tudi za 100 učencev, ki so bili letos zavrnjeni.

Rešeno bo še eno pereče vprašanje, izboljšale se bodo bivalne in delovne možnosti precejšnjega števila srednješolcev.

Med dosežke družbene akcije za gradnjo domov učencev in študentov bomo zapisali še eno pridobitev: nov dom za srednješolce.

T. D.

Aktualno in pomembno

Problematika usmerjenega izobraževanja je tako zelo pomembna za perspektive naše družbe in za perspektivo vsakega posameznika, da je prav, da je razprava o tem čim širša, ne samo v času do sprejetja zakona o usmerjenem izobraževanju, marveč tudi v času njegovega uveljavljanja.

(MILAN KUČAN. Naši razgledi 28. 11. 1979, stran 509)

»Izobraževanje mora vse bolj postajati stalni način življenja. To pa pomeni, da ni več poglavitna naloga našega šolstva, posebej še ne visokega, da pred mladega človeka nakopiči samo čim več strokovnega znanja. Šola naj ga tudi uvaja v življenje kot odgovornega in enakopravnega člana družbe, naj zbudi v njem znanstveni in strokovni interes, da bo tudi kasneje nenehno bogatil pridobljeno znanje in osvajal vse tisto znanje, ki ga bo usposabljal, da se bo kot svobodna stvarjalna osebnost uspešno spo-

prijemal v enaki meri s tehnološkimi in gospodarskimi, tudi z družbenimi problemi.

Vse to terja, da odločneje učinkoviteje odpravljamo naše slabosti, da pospešimo čete preobrazbene procese in hitreje uresničujemo načelno stalnem izobraževanju, in drobneje začrtamo smeri razvoja in naloge na področju košolskega izobraževanja. (dr. ANTON VRATUŠA. 20-letnici visokega šolstva v riboru, Delo, 19. 9. 1979)

Dosegli bomo velik napredek, če nam bo uspelo v prvi etapi stopnega uveljavljanja novega sistema zagotoviti enakopravnost vseh načinov in poti izobraževanja za delo v rednem sistemu izobraževanja in v izobraževanju dela ali izobraževanju ob delu. Vse to so samo načini oziranja za pridobivanje izobraževanja za delo.

(MILAN KUČAN, citirano delo, istotam)

Nadomestiti zamujeno

Pospešena gradnja srednjih šol

V minulem letu se je začela gradnja šol za srednje usmerjeno izobraževanje, za katere je bil prvokrat zagotovljen denar s samoupravnim sporazumom o temeljih plana vzgoje in izobraževanja. S tem ukrepom skušamo nadomestiti zamujeno, saj smo ob pospešeni gradnji osnovnih šol pa tudi prostorov za visokošolski pouk, zanemarjali srednje šolstvo. V začetku tega srednjeročnega obdobja je bilo namreč potrebnih preureditve ali obnove kar 51 odstotkov vseh obstoječih srednješolskih stavb. Polovico vseh tako imenovanih bruto šolskih površin so v šolah izbrali za vzgojnoizobraževalno delo, ker pa je v slovenskih srednjih šolah le 61 telovadnic, si morajo po eno deliti kar štiri šole. Po podatkih, ki so jih zbrali na Izobraževalni skupnosti Slovenije, meri srednješolska učilnica povprečno 58 kvadratnih metrov; to pomeni, da je veliko učilnic manjših od normativne velikosti (60 kvadratnih metrov) in da so bile zaradi velikega števila učencev (povprečno 31 učenec na učilnico) očitno več kot premajhne.

V letih od 1976 do 1977 smo zgradili štiri srednje šole (16.000 kvadratnih metrov bruto zazidalnih površin), s tem pa smo izboljšali delovne razmere za okoli 2.000 ali 2 odstotka učencev. S tako naložbo smo predvsem odpravili neustrezne prostore za pouk, tako da se število izmen pouka ni bistveno zmanjšalo. Le približno 2.000 učencev je v zadnjih treh letih prešlo na enozimski pouk.

S temelji plana vzgoje in izobraževanja naj bi po enotnih merilih zagotovili srednjemu šolstvu približno 100.000 kvadratnih metrov novih ali preurejenih bruto zazidalnih površin; to pomeni, da bo lahko okoli 12.000 ali 14 odstotkov učencev imelo pouk v ustreznih prostorih.

Letos naj bi po tem načrtu zagotovili denar za gradnjo ali preureditev 15 srednješolskih stavb. Izobraževalna skupnost Slovenije pa bo prispevala za gradnjo v razvitih občinah 30 odstotkov denarja od celotne investicijske vrednosti, v manj razvitih občinah pa 50 odstotkov potrebnega denarja.

Po natečaju za sofinanciranje naložb za gradnjo šol v sistemu usmerjenega izobraževanja so na zadnji seji izvršnega odbora Izobraževalne skupnosti Slovenije ugotovili, da v celoti izpolnjuje pogoje natečaja šola za delavce v blagovnem prometu v Brežicah (1.710.000 dinarjev), tehniška šola v Celju (16.900.000 dinarjev), kamniški srednješolski center (2.540.000 dinarjev), koparsko ekonomsko-administrativni šolski center (6.220.000 dinarjev), ekonomska srednja šola v Ljubljani (510.000 dinarjev), ljubljanska gimnazija pedagoške smeri (1.600.000 dinarjev), šolski center za blagovni promet Novi Gorici (340.000 dinarjev), šolski center »Jože Srebrnič« Novi Gorici (8.330.000 dinarjev), center usmerjenega izobraževanja v Novem mestu (49.730.000 dinarjev), kmetijski šolski center v Novem mestu (10.500.000 dinarjev), center usmerjeno izobraževanje v Ljubljani (22.180.000 dinarjev), steklarska šola v Rogaski Slatini (4.080.000 dinarjev), telovadnica tehniške kemijske šole Rušah (1.520.000 dinarjev), adaptacija same šole (470.000 dinarjev) ter ekonomski šolski center v Slovenj Gradcu (530.000 dinarjev). Celotna vrednost naložb znaša 127.160.000 dinarjev.

Izobraževalni center Ivana Cankarja — Stična v dogovoru s tem roku ni dostavil celotnega projekta gradnje. Ta šola ni lahko dobila finančne pomoči v znesku 9.840.000 dinarjev sredstev po natečaju za letošnje leto in 9.660.000 dinarjev račun tonamenskih sredstev prihodnje leto, le pod pogojem, da investor predloži celoten glavni projekt strokovni službi Izobraževalne skupnosti Slovenije do začetka letošnjega oktobra.

Zahtevam natečaja nista zadostili zaradi nepopolne dokumentacije oziroma nezagotovljenosti lastne udeležbe ekonomsko-administrativni šolski center Kopra (za telovadnico) in ljubljanska šolski center za kemijo in metalurgijo in papirništvo. Pri tako se je zataknilo pri zahtevani tujske izobraževalne skupnosti, ki je prosila, naj bi ji povečali delež s sedanjih 30 odstotkov na 40 odstotkov od investicijske vrednosti začete srednješolskega centra. Svojo zahtevo so utemeljili s tem, da je pri pripravi na gradnjo sodil v skupino manj razvitih občin, medtem ko novo šolskega centra pa je prešel v skupino razvitejših; je zmanjšalo delež Izobraževalne skupnosti Slovenije. Dokončna sodba o upravičenosti te zahteve bodo izrekli delegati skupščine Izobraževalne skupnosti Slovenije, hkrati pa naj bi potrdili tudi celoten letošnji načrt finančnih pomoči za gradnjo srednjih šol SR Sloveniji.

B.N.

Za uspešen začetek

Strokovni svet za vzgojo in izobraževanje sprejel skupno vzgojnoizobraževalno osnovo v usmerjenem izobraževanju

Že dolgo govorimo in pišemo o preobrazbi srednjega šolstva kot o sestavnem delu celotne preobrazbe našega vzgojnoizobraževalnega sistema, skladno s sprejetimi družbenopolitičnimi stališči, opredeljenimi v dokumentih ZKJ in ZKS. O tem celostnem vprašanju so veliko razpravljali strokovni in družbenopolitični delavci in usklajevali mnenja na vseh ravneh.

Zdaj je pred nami dopolnjen dokument o skupni vzgojnoizobraževalni osnovi v usmerjenem izobraževanju — za vzgojnoizobraževalni program v 1. in 2. letu. Potrdil ga je Strokovni svet za vzgojo in izobraževanje SR Slovenije na svoji seji 27. septembra pod vodstvom Staneta Kranjca. Dokument pomeni temelj in hkrati izhodišče za nadaljnjo organizirano strokovno pripravo usmerjenega izobraževanja.

V prihodnje bodo skupno izobraževalno osnovo prilagodili potrebam izobraževanja odraslih, izobraževanja mladine, motene v duševnem in telesnem razvoju in drugim. Na temelju dokumenta so pripravili načrt za usposabljanje učiteljev in načrt za pripravo učbenikov.

S skupno vzgojnoizobraževalno osnovo je zagotovljena splošna izobrazba na začetku usmerjenega izobraževanja, ki jo bodo zajeli vzgojnoizobraževalni načrti. Skupna osnova je obvezen in enotni sestavni del vzgojnoizobraževalnih programov vseh usmeritev in smeri. Povedati je treba, da enotnost skupne izobrazbene osnove prispeva hkrati k enotnosti celotnega vzgojnoizobraževalnega sistema, saj zagotavlja vsebinsko povezanost posameznih usmeritev in smeri ter omogoča horizontalno in vertikalno prehodnost nadaljnjega izobraževanja. Skupna osnova je temelj za načrtovanje vzgojnoizobraževalnega dela, razširja in pogloblja že pridobljeno splošno izobrazbo ter daje podlago za strokovne predmete.

Skupna osnova zajema tale vzgojnoizobraževalna področja: splošno kulturno, matematično, naravoslovno, družboslovno, telesno zdravstveno in proizvodno tehnično področje.

Dokument poudarja, da je izobraževalna organizacija dolžna, z organizacijo celotnega življenja in dela, zagotoviti povezanost in prepletenost vsebine vseh vzgojnoizobraževalnih področij skupne vzgojnoizobraževalne osnove in usmeritvenega dela programa. Povedano drugače: izobraževalna organizacija mora povezovati delo učiteljev in drugih izvajalcev posameznih vzgojnoizobraževalnih področij pri pouku in pri drugih oblikah dela pri seminarjih, proizvodni in delovni praksi, pri kulturni, telesnovzgojni, obrambni in pri drugih dejavnostih.

Splošno kulturno vzgojnoizobraževalno področje zajema slovenski jezik in književnost, tuj jezik in umetnostno vzgojo. Vsebinska tega področja bogati osebnost učenca z idejnimi, moralnimi, umetniškimi in izraznimi vrednotami kulture naših narodov in narodnosti ter drugih narodov. Pogloblja in razširja znanje o najpomembnejših delih slovenske književnosti in književnosti narodov in narodnosti Jugoslavije in daje temeljno razgledanost po izbranih delih iz svetovne književnosti in drugih področij umetnosti.

Matematično vzgojnoizobraževalno področje je povezano z vsemi drugimi področji in usmeritvenimi deli programa pri usposabljanju učencev za količinsko obravnavanje in ocenjevanje pojavov.

Naravoslovno vzgojnoizobraževalno področje zajema fiziko, kemijo in biologijo. Predmeti se prepletajo med seboj in omogočajo učenca, da si pridobi splošno razgledanost in usposobljenost za tehnično izobraževanje in vključevanje v proces dela.

Družboslovno vzgojnoizobraževalno področje zajema samoupravljanje s temelji marksizma, zgodovino in geografijo, obrambo in zaščito. Učenci si pridobijo temeljna družbenoekonomska znanja in se seznani s smermi in tokovi družbenega razvoja, z narodnoosvobodilnim bojem, z našo revolucijo in sa-

moupravno socialistično graditvijo.

Telesno in zdravstveno vzgojnoizobraževalno področje zajema osnove tehnike in proizvodnje ter proizvodno in delovno prakso. Izhaja iz politične zasnove tako, da učenec omogoča spoznavanje osnovnih zakonitosti, ki so temelj razvoja tehnike, tehnologije, organizacije dela in proizvodnih odnosov na vseh področjih družbene proizvodnje. Hkrati omogoča spoznavanje vseh elementov in stopenj proizvodnega in delovnega procesa.

NEPOSREDNA POVEZANOST

Dokument pravi, da se bo skupna vzgojnoizobraževalna osnova izvajala na temelju letnega delovnega načrta, ki ga bo sprejel svet izobraževalne organizacije. Delovni načrt naj bi bil tako zasnovan, da se bodo skupna vzgojnoizobraževalna osnova in usmeritveni deli programa čimbolj neposredno povezovali z vsemi oblikami vzgojnoizobraževalnega dela.

Dokument priporoča, naj letni načrt vsebuje: vsebino in razporeditev organiziranega vzgojnoizobraževalnega dela, organizacijo izvajanja proizvodnega dela, samoupravljalke in delovne prakse, izbor in načrt izvajanja fakultativnih predmetov, interesnih in prostovoljnih dejavnosti učencev, vsebino in organizacijo kulturnih, telesnokulturnih, obrambnih in naravoslovnih dejavnosti, povezovanje izobraževalne organizacije z drugimi samoupravnimi organizacijami in skupnostmi, strokovnimi in drugimi društvi. Poskrbi naj za sodelovanje zunanjih sodelavcev v vzgojnoizobraževalnih dejavnostih, vsebuje naj načrt usmerjanja učencev pri izbiri usmeritvenih delov programa, in drugih nalog ter dejavnosti za širšo vlogo izobraževalne organizacije v okolju, ker deluje.

Teoretični in praktični pouk traja v šolskem letu 35 tednov. Vsebinsko in obseg posameznih vzgojnoizobraževalnih področij in predmetov skupne vzgojnoizobraževalne osnove določajo predmetnik in učni načrti, ki jih je sprejel Strokovni svet za vzgojo in izobraževanje SR Slovenije. Organizirano vzgojnoizobraževalno delo se izvaja poleg pouka tudi v naslednjih dejavnostih: proizvodna in delovna praksa, kulturna, naravoslovna, telesnovzgojna in obrambna dejavnost. V vsakem šolskem letu bo namenjenih tem dejavnostim 5 tednov. Vsako dejavnost je treba načrtovati, organizirati in izvajati celotno, s povezovanjem vsebine različnih vzgojnoizobraževalnih področij v organsko celoto. Program teh dejavnosti določi svet vzgojnoizobraževalne organizacije z letnim načrtom, ki ga pripravi v sodelovanju z organizacijami združenega dela, družbenopolitičnimi, družbenimi organizacijami, strokovnimi in drugimi društvi, ki sodelujejo pri izvajanju vzgojnoizobraževalnega in drugega dela.

Fakultativni predmeti lahko izhajajo iz skupnega ali usmeritvenega dela vzgojnoizobraževalnega programa ali iz drugih vsebin, opredeljenih v učnih načrtih. Svet izobraževalne organizacije določi obseg, razporeditev, izvajanje in izbor fakultativnih predmetov v letnem de-

usmerjeno izobraževanje znanost

lovnem načrtu. Prostovoljne dejavnosti se lahko organizirajo iz vseh področij skupne osnove in usmeritvenega dela programa. Neposredni organizatorji prostovoljnih dejavnosti so skupnosti učencev ZSMS, družbenopolitične organizacije, društva, krajevna skupnost, itn.

Ne smemo pozabiti, da dokument o skupni izobraževalni osnovi v usmerjenem izobraževanju poudarja pomen indivi-

dualizacije in diferenciacije vzgojnoizobraževalnega dela, saj obsegajo učni načrti skupne osnove temeljna znanja, ki jih morajo obvladati vsi učenci, da bi lahko uspešno nadaljevali svoje izobraževanje.

Za boljše obveščenost naših bralcev objavljamo tokrat grafični prikaz zgradbe vzgojnoizobraževalnega programa v 1. in 2. letu usmerjenega izobraževanja.

ZGRADBA VZGOJNOIZOBRAŽEVALNEGA PROGRAMA V 1. IN 2. LETU USMERJENEGA IZOBRAŽEVANJA

VZGOJNOIZOBRAŽEVALNA PODROČJA	Število ur v 1. in 2. letu	
1. SPLOŠNO KULTURNO	420	
Slovenski jezik in književnost	245	
Umetnostna vzgoja	7	
Tuji jezik	105	
Kulturne dejavnosti		
2. MATEMATIČNO	105	
Matematika	105	
3. NARAVOSLOVNO	210	
Fizika	70	
Kemija	70	
Biologija	70	
Naravoslovne dejavnosti		
4. DRUŽBOSLOVNO	490	
Samoupravljanje s temelji marksizma	113	
Samoupravljalna praksa	27	
Zgodovina	140	
Geografija	70	
Obramba in zaščita	140	
Obrambne dejavnosti		
5. TELESNO IN ZDRAVSTVENO	193	
Telesna vzgoja	140	
Zdravstvena vzgoja	53	
Telesnovzgojne dejavnosti		
6. PROIZVODNO TEHNIČNO	210	
Osnove tehnike in proizvodnje	210	
Proizvodna in delovna praksa		
SKUPAJ UR ZA SKUPNO VZGOJNOIZOBRAŽEVALNO OSNOVO	1628	74,4 %
USMERITVENI DEL PROGRAMA OBSEG PROGRAMA V 1. IN 2. LETU	650	25,6 %
FAKULTATIVNI PREDMETI	2188	100,0 %
	do 210 ur	

Organizirano vzgojnoizobraževalno delo obsega 40 tednov v šolskem letu, 35 tednov je namenjenih pouku, 5 tednov pa drugim oblikam vzgojnoizobraževalne dejavnosti, in sicer: 10 dni proizvodni in delovni praksi, 5 dni kulturnim dejavnostim, 5 dni naravoslovnih dejavnosti, 5 dni telesnovzgojni in obrambni dejavnosti.

Proizvodna in delovna praksa se organizira strnjeno po tednih, ostale dejavnosti so razporejene na posamezne dneve.

Pot do novega programa

Kako je nastajala skupna vzgojnoizobraževalna osnova

V zvezi s preobrazbo vzgoje in izobraževanja v SR Sloveniji, ki zajema celotno vzgojo in izobraževanje od predšolske vzgoje do visokih šol, je Zavod SR Slovenije za šolstvo med drugim dobil nalogo, da pripravi skupno vzgojnoizobraževalno osnovo v usmerjenem izobraževanju. V sodelovanju z ustreznimi družbenimi in političnimi dejavniki je bilo izdelano stališče, da je po konceptu usmerjenega izobraževanja v SR Sloveniji skupna vzgojnoizobraževalna osnova integralna vsebina vseh vzgojnoizobraževalnih programov na začetku usmerjenega izobraževanja. V tem se naš koncept sistemsko razlikuje od usmerjenega izobraževanja, kot je trenutno zasnovano v drugih republikah in pokrajinah SFRJ, kjer je skupni

vzgojnoizobraževalna osnova 1. faza usmerjenega izobraževanja, ki traja dve leti. Vsebinsko pa se koncept skupne vzgojnoizobraževalne osnove v SR Sloveniji in v drugih republikah in pokrajinah SFRJ bistveno ne razlikuje.

V SR Sloveniji se učenec po končani osnovni šoli vpiše v določeno smer ali usmeritev, ki si jo je izbral. Vsi programi pa imajo na začetku skupno vzgojnoizobraževalno osnovo, ki se znotraj vsakega programa realizira v prvih dveh letih usmerjenega izobraževanja poleg drugih vzgojnoizobraževalnih vsebin, ki jih zajema usmeritveni program. Porazdelitev vsebin skupne vzgojnoizobraževalne osnove je predvidena tako, da vsi programi prvo leto praviloma vključujejo le predmete skupne vzgojnoizo-

brazbene osnove, in so torej prvo leto vsi programi praviloma enaki po svoji vzgojnoizobraževalni vsebini. Drugo leto usmerjenega izobraževanja predstavlja skupna vzgojnoizobraževalna osnova le polovico vsebine, druga polovica vsebin vzgojnoizobraževalnega programa pa ima usmeritveni značaj.

Taka izhodišča o skupni vzgojnoizobraževalni osnovi so bila družbeno in politično verifirana in so bila osnova za pripravo predmetnika skupne vzgojnoizobraževalne osnove. Pri izdelavi učnih načrtov za predmete skupne vzgojnoizobraževalne osnove pa smo upoštevali izhodišče, da sta vzgoja in izobraževanje kontinuirana procesa. Vsebine učnih načrtov za predmete skupne vzgojnoizobraževalne osnove so zato izbrane tako, da se splošno izobraževanje v usmerjenem izobraževanju nadaljuje in nadgrajuje na znanju učencev, ki so si ga pridobili v osemletni osnovni šoli.

Zavod SR Slovenije za šolstvo je že v letu 1977 pripravil s pomočjo zunanjih sodelavcev — učiteljev na visokih in srednjih šolah — osnutke učnih načrtov za predmete skupne vzgojnoizobraževalne osnove.

Gradivo pod naslovom »Skupna programska osnova v usmerjenem izobraževanju — predmetnik in učni načrti« je obravnaval Strokovni svet za vzgojo in izobraževanje SR Slovenije na svoji 21. seji 2. 12. 1977 in je ocenil, da je gradivo tega delovnega osnutka primerno za javno razpravo, ki jo je organiziral Zavod SR Slovenije za šolstvo in je trajala od januarja do konca aprila 1978. V tej razpravi so sodelovale visoke in višje šole, srednje šole in drugi. Pripombe in predloge pa smo dobivali tudi še v mesecu maju in juniju. S predlogi in pripombami smo seznani Strokovni svet za vzgojo in izobraževanje SR Slovenije in tudi ustrezne družbene in politične dejavnike. Po javni razpravi smo se lotili nadaljnje sestave predmetnika in učnih načrtov skupne vzgojnoizobraževalne osnove v usmerjenem izobraževanju. Delo je bilo organizirano v komisijah. Poleg predmetnih komisij, ki so pripravljale učne načrte vsaka za svoj predmet, je imela posebno vlogo Osrednja komisija za redakcijo predmetnika in učnih načrtov skupne vzgojnoizobraževalne osnove. Vse komisije so bile sestavljene po delegatskem načelu.

Osrednjo komisijo so sestavljali učitelji visokih šol ter delegati in predstavniki samoupravnih interesnih skupnosti, repu-

bliške konference ZSMS in republiškega komiteja za vzgojo in izobraževanje, po potrebi pa tudi vidni družbenopolitični delavci za področje vzgoje in izobraževanja. Osrednja komisija je imela 20 stalnih članov in se je sestajala na delovnih sejah. Od začetka julija 1978 do konca maja 1979 je imela osrednja komisija devet delovnih sej. Njena naloga je bila, da oceni pripombe javne razprave in usmerja ter usklajuje delo predmetnih komisij. Člani predmetnih komisij so bili učitelji visokih šol in učitelji srednjih šol. V predmetni komisiji je bilo najmanj sedem članov. Predsednik je bil praviloma učitelj visoke šole. V vseh 14 predmetnih komisijah je delalo skupno 142 članov.

Predmetne komisije so korigirale učne načrte vsaka za svoj predmet. V nekaterih primerih je bilo potrebno sestaviti nov učni načrt glede na pripombe javne razprave in glede na družbenopolitična izhodišča o skupni vzgojnoizobraževalni osnovi v usmerjenem izobraževanju. Delo predmetnih komisij je v nekaterih primerih bilo zelo zahtevno in je terjalo veliko napora in tudi osebnega žrtvovanja prostega časa.

Pripravljen gradivo o predmetniku in učnih načrtih ter dokument o vlogi in smotih skupne vzgojnoizobraževalne osnove je junija in julija 1979 ponovno obravnaval Strokovni svet za vzgojo in izobraževanje SR Slovenije, ter tudi odločil o njihovi ustreznosti.

Poleg priprave učnega načrta so predmetne komisije imele tudi nalogo, da daje predloge o pripravi učbenikov in drugih učnih pripomočkov, ki so potrebni za sodobno uresničitev učnega načrta. Predmetne komisije so izdelale tudi predloge o prostovoljnih in drugih dejavnostih, ki se povezujejo z učnim načrtom. Izdelale so tudi načrte dopolnilnega izobraževanja učiteljev za potrebe uvajanja novih učnih načrtov.

V šolskem letu 1979-80 bodo vse komisije še nadalje pospešeno pripravljale uvajanje usmerjenega izobraževanja. Člani predmetnih komisij sodelujejo pri pripravi učbenikov. Prav tako pa bodo sodelovali tudi pri dopolnilnem izobraževanju učiteljev. Upamo, da bo vse delo potekalo tako intenzivno in nemoteno kot je do sedaj.

Vse priprave kažejo, da bomo na začetek usmerjenega izobraževanja jeseni 1980 dobro pripravljeni.

dr. VERA DOMA

Bodo šole kos novim nalogam?

Prilagoditi skupno vzgojnoizobraževalno osnovo odraslim

Priprava vzgojnoizobraževalnih programov za usmerjeno izobraževanje je odprla načelno vprašanje: ali naj bodo programi enotni, ali pa je treba pripraviti za vsako strokovno usmeritev in poklic dvojce različnih programov — za mladino in za odrasle. V naši republiki smo se odločili za enotne vzgojnoizobraževalne programe, ki pa jih moramo skrbno prilagajati odraslim.

Za graditev enotnega sistema usmerjenega izobraževanja in vzgoje je programska enotnost temeljnega pomena, saj zagotavlja vsem, ki se izobražujejo za delo, mladini in odraslim, enako raven končnega znanja in usposobljenosti za določena dela in naloge, pa tudi enako raven splošne izobrazbe, ki naj bi jo dali skupna vzgojnoizobraževalna osnova na začetku usmerjenega izobraževanja, pozneje pa drugi splošno izobraževalni predmeti.

Če bi se programi strokovnih in splošnoizobraževalnih predmetov bistveno razlikovali, kadar so namenjeni mladini ali odraslim, bi nastala v usmerjenem izobraževanju dvojnost v temeljnih smotih in vsebinah, v zahtevah ter v vrednosti končnih spričeval. Ta dualizem, ki se kaže že zdaj, kadar gre za javno ali interno kvalifikacijo (za poklice

ozkega ali širokega protuja, usmerjeno izobraževanje odpravlja.

Skupna vzgojnoizobraževalna osnova na začetku usmerjenega izobraževanja je namenjena tako mladini pred prvo zaposlitvijo kot odraslim in tistim mladostnikom, ki se po končani osnovni šoli zaposlijo in nadaljujejo izobraževanje ob delu. Njena temeljna vloga je enaka pri izobraževanju mladine kot pri izobraževanju odraslih: zagotavlja naj bi vsem, ki se vključijo v usmerjeno izobraževanje, višjo raven splošne izobrazbe, s tem pa tudi boljši temelj za nadaljnje izobraževanje in samoozgojevanje, večjo mobilnost v nadaljnjem izobraževanju, pa tudi celosten razvoj osebnosti.

Nadaljevanje na 4. strani

Bodo šole kos novim nalogam?

Nadaljevanje s 3. strani

Nekateri temeljni cilji skupne vzgojnoizobrazbene osnove pa imajo pred seboj samo mladostnika: uvajanje v delo, usmeritev v določeno stroko, uvajanje v samoupravljanje, pomoč mladostnikovemu notranjemu razvoju na kritičnem prehodu med otroštvom in zrelostjo, načrtno oblikovanje mlade osebnosti. Vse to imajo odrasli, ki se vračajo v usmerjeno izobraževanje po letih poklicnega in samoupravnega delovanja kot razmera zrele in oblikovane osebnosti, že za seboj. Drugače pa je z mladimi, ki se izobražujejo ob delu neposredno po osnovni šoli in si šele pridobivajo prve delovne, samoupravljalške in druge izkušnje.

VSEBINA PRILAGOJENA ODRASLIM

Razlike med mlado in odraslo osebnostjo zahtevajo prilagoditev predmetnika in učnega načrta odraslim. Bržkone bomo tudi pri nas kot v drugih republikah, nadomestili proizvodno-tehnično področje s strokovnimi programi, ki bodo omogočali zaposlenim, da si bodo hkrati s splošno izobraževalnimi programi pridobivali že tudi potrebno strokovno izobrazbo za delo. Pri izobraževanju ob delu ponavadi opuščamo telesno vzgojo; verjetno bo odpadla tudi obrambna vzgoja, vsaj za tiste, ki imajo končano vojaško obveznost. Čas za učenje je nujno skrčen, saj je udeležencem osrednja zaposlitev delo, študij pa le dodatna obveznost. O teh vprašanjih bo odločal strokovni svet za vzgojo in izobraževanje, ko bo sprejemal posebna načela za prilagajanje skupne vzgojnoizobrazbene osnove odraslim.

Večje prilagajanje vsebine posameznih predmetov pa moramo predvideti v **samem učnem procesu**. Učitelji splošno izobraževalnih predmetov, ki poučujejo v srednjih šolah in enotah za odrasle, ugotavljajo, da so odrasli širše razgledani kot mladina na vseh tistih področjih, kjer človeku širi splošno izobrazbo poklicno delo, družbeno delovanje, zaposlitev v prostem času, spremljanje dnevnega tiska in televizijskih programov ipd. Nižjo začetno raven v primerjavi z mladino pa ugotavljajo pri matematiki, v temeljni pismenosti (poznavanje slovnčnih in pravopisnih pravil), v obvladanju temeljnih pojmov in zakonitosti fizike, kemije, biologije in nekaterih družboslovnih predmetov. Skrbno ugotavljanje začetne osnove, njeno utrjevanje in sistematično obvladovanje temeljnih zakonitosti in znanja trajne vrednosti, hkrati pa razvijanje najpomembnejših sposobnosti in spretnosti, pomembnih za življenje in delo — te naloge mora učitelj uresničevati pri vsaki izobraževalni skupini tako, kot je zanj najbolj smotrno, saj so razlike v začetnem znanju, v prejšnji izobrazbi, v delovnih in drugih življenjskih izkušnjah lahko zelo velike. Razumljivo je, da je treba učno vsebino približati miselnemu in interesnemu svetu odraslega človeka, biti mora uporabna, povezana s strokovnimi predmeti, z delom, vsakdanjim življenjem in družbenimi vlogami odraslih. Nič ne odbija odraslih bolj, kot če jih hoče nekdo »pootročiti« in ravnati z zrelimi, ekonomsko neodvisnimi osebnostmi tako kot s pubertetniki. V prilagajanju vsebine odraslim se zato preiskuje in potrjuje učiteljev čut za

delo z dvema rodovoma, med katerima je velikokrat 10,15 in več let starostne razlike.

UČNE METODE IN OBLIKE

Če hočemo pri izobraževanju ob delu doseči bistvene cilje ter enakovredno izobrazbo, ne da bi se čas študija podaljšal v nedogled, moramo zagotoviti, da bo učni proces kar najbolj intenziven, kakovosten in učinkovit.

Pouk ob tabli in kredii (čeprav so na šoli dobro opremljeni kabine- ti), mora v prihodnje obogatiti sodobna izobraževalna tehnologija. Predavateljsko enoličnost, to popoldan velikokrat uspeva udeležence, ki imajo za seboj že naporen delovni dan — mora nadomestiti dinamično zasnovan učni proces, v katerem se izmenjuje razlaga in aktivno delo udeležencev. Prevladujoč frontalni pouk morajo poživiti raznovrstno skupinsko delo. Izobraževalno delo v šoli pa se mora nadaljevati v vnaprej dobro pripravljenim in posredno vodenim samoizobraževanjem, ki lahko prevzema pri odraslih precej večji delež učenja kot pri mladini.

Samoizobraževanje se lahko najbolje prilagaja prostemu času ter individualnemu učnemu ritmu — seveda s pogojem, da so odrasli visoko motivirani za izobraževanje, imajo na voljo potrebne učbenike in druga gradiva, obvladajo tehnike samostojnega učenja in so pri učenju skrbno vodeni. Brez teh možnosti pa, zlasti na ravni osnovne šole in na začetku usmerjenega izobraževanja, ne more biti uspeha.

PRIMERNA ORGANIZIRANOST

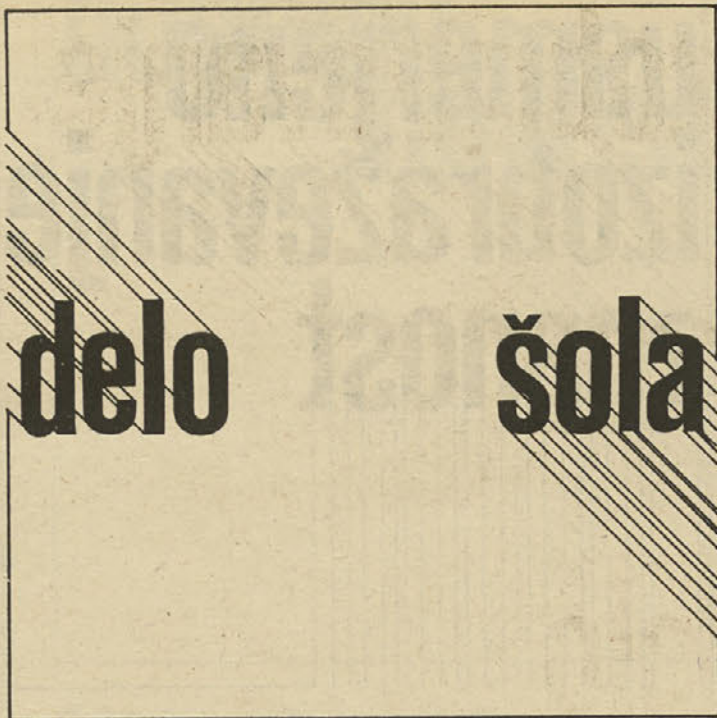
Študij ob delu zahteva drugačno organiziranost kot študij iz dela ali redni študij. Pouk mora potekati v prostem času, približno krajša biti krajša zaposlitev ali krajša bivanja, usklajen z družinskimi, delovnimi in drugimi obveznostmi. Dosedanje izkušnje kažejo, da je oblika večernega šolanja sicer najbolj uspešna, vendar je 18 ur tedenskega pouka za delavca in delavko, ki imata morda tudi otroke, preveč.

Krčenje tedenskega pouka pa je mogoče le s podaljšanjem izobraževanja ali pa s povečanjem deleža samoizobraževanja. Organizacijske oblike, ki načrtno prepletajo pouk z večjim deležem samoizobraževanja (instrukcijska oblika, dopisno-seminarska in dopisno-konsultativna oblika), imajo svoje posebne zakonitosti in zahteve, vsekakor pa ne morejo uspevati brez zadostnih pripomočkov za samoizobraževanje in brez posebne usposobljenosti učiteljev. Pri teh oblikah tradicionalni razredno-predmetni sistem odpove in ga moramo nadomestiti s tečajno razvrstitvijo učnih predmetov.

Tudi ta ima svoje zakonitosti, ki jih tradicionalna šola ne pozna.

Prilagoditev skupne vzgojnoizobrazbene osnove in drugih programov usmerjenega izobraževanja odraslim bo zahtevala dopolnilno usposabljanje pedagoških delavcev, dodatna gradiva in druge pripomočke. To bo hkrati tudi preskušnja usposobljenosti šol za nove naloge usmerjenega izobraževanja.

JOŽE VALENTINČIČ

Pedagogika in andragogika

Andragogiko štejemo za relativno mlado vedo, čeprav se je začele ločevati od pedagogike že pred dobrimi petdesetimi leti. Takrat zasledimo, da so na najbolj naprednih univerzah že posebej predavali teorijo izobraževanja odraslih (Jagelonska univerza v Krakovu, harvardska univerza). Predmet pedagogike kot znanosti se je širil in sprejemal nova raziskovalna področja, med drugim tudi izobraževanje odraslih kot poseben pojav. Predmet raziskovanja neke znanosti ni nikoli statičen pojav, ampak je neprestano v procesu spreminjanja; spreminja se tem hitreje, čim hitreje se razvija praksa, ki jo mora določena znanost izražati.

Na področju andragoških spoznanj se je z razvojem nabralo toliko spoznanj, da so ostopoma dobivala podobo zaočrjenega znanja in celovite teorije ter se zapirala v celovit teoretični sistem. Andragogika se je tako postopoma osamosvojila od pedagogike, ki ji je še ostalo področje vzgoje in izobraževanja otrok in mladine. Posebnosti izobraževanja odraslih so se v fazi samoosvajanja andragogike še bolj poudarjale. Znanstveno so poskušali odkriti in dokazati predvsem tiste pojave vzgoje in izobraževanja odraslih, ki so se najpomembneje razlikovali od pedagoških pojavov.

Raziskave in strokovna dela so prinašala poleg specifičnih tudi nekaj splošnih spoznanj, ki so veljala za celotno znanost o vzgoji in izobraževanju in so bila tako skupna pedagogiki in andragogiki. Spoznanja z najvišjo splošnoizobrazbeno vrednostjo so se

zbirala v splošni znanosti o vzgoji in izobraževanju, ali kot ji ponekod pravijo, v »edukologiji«. Izraz se pri nas ni udomčil in uporabljamo naziv pedagogika v širšem (kot splošna znanost o vzgoji in izobraževanju) in ožjem (kot znanost o vzgoji in izobraževanju otrok) pomenu besede. Andragogika in pedagogika sta torej relativno samostojni znanosti, podrejeni sta splošni znanosti o vzgoji in izobraževanju, skupnim zakonitostim in principom, ki ju vežejo.

Pri nas so na univerzah v Jugoslaviji uvedli med predavanja na oddelkih za pedagogiko še andragogiko kot posebno disciplino konec petdesetih let. Najprej v Novem Sadu, nato v Beogradu, Zagrebu, v Ljubljani (1972. leta), v Skopju ter Sarajevu. S tem dasi je andragogika utrdila potrebno samostojnost, se je namesto procesa razmejevanja med pedagogiko in andragogiko začel temu nasproten proces medsebojnega približevanja. Če danes govorimo o enotnem sistemu vzgoje in izobraževanja, se ta enotnost izraža tudi na področju teorije, kjer ju povezujejo skupna spoznanja.

Andragogika se je notranje razvijala v poddiscipline, ko je vpostavila odnos do vseh sorodnih sosednjih disciplin, zlasti še, ko je bil odnos s pedagogiko razčiščen. Industrijska andragogika, vojna andragogika, komparativna andragogika in andragoška didaktika so pri nas najbolj razvite andragoške poddiscipline. (Odlomek je iz nove knjige dr. Ane Krajnc Izobraževanje ob delu, Dopisna delavska univerza Univerzum Ljubljana 1979)

Skupinsko delo-tehnologija materiala (Foto: A. Papotnik)

Usposabljanje učiteljev za novo šolo

Dopolnilno izobraževanje za uvajanje skupne vzgojnoizobrazbene osnove

Hkrati s pripravo učnih načrtov za skupno vzgojnoizobrazbeno osnovo v usmerjenem izobraževanju pospešeno potekajo tudi priprave na usposabljanje pedagoških delavcev za uresničevanje preobrazbe vzgoje in izobraževanja. Strokovna usposobljenost učiteljev, njihova zagretost in pripravljenost lahko pomembno pospešijo preobrazbene procese.

Programi za usposabljanje imajo svoja izhodišča v družbenopolitičnih dokumentih o vzgoji in izobraževanju, oblikovani pa so na temelju dosedanjega dopolnilnega izobraževanja pedagoških delavcev in v skladu s cilji usmerjenega izobraževanja.

Pri načrtovanju programov je bilo treba upoštevati nekatera dejstva in težnje:

Dosedanje dopolnilno izobraževanje pedagoških delavcev v srednjih šolah je bilo premalo načrtno. Učitelji nekaterih predmetov (npr. angleškega jezika v gimnazijah, biologije, kemije) so se na seminarjih redno seznanjali s strokovnimi in didaktično-metodičnimi novostmi. Drugi učitelji so sledili novostim predvsem s samoizobraževanjem in na posameznih seminarjih, ki niso mogli celotno vplivati na učiteljevo vzgojnoizobrazbeno delo. Skupno vzgojnoizobrazbeno osnovo pa sestavljajo tudi povsem novi predmeti, za katere še nimamo usposobljenih kadrov (npr. zdravstvena vzgoja, osnove tehnike in proizvodnje). Zato bo treba vsebino in trajanje izobraževanja prilagajati posameznim skupinam tudi glede na dosedanje dopolnilno izobraževanje. Medtem ko bo večji del učiteljev treba usposobiti predvsem za posodabljanje vzgojnoizobrazbenega dela, za njihovo spremenjeno vlogo v pedagoškem procesu, bo učitelje novih predmetov potrebno seznaniti tudi z najpomembnejšo tematiko iz ožje stroke.

Z dopolnilnim izobraževanjem pedagoških delavcev za uvajanje skupne vzgojnoizobrazbene osnove želimo posodobiti dokaj tradicionalno oblikovane programe izpolnjevanja učiteljev, v katerih je bilo težišče v ozko strokovnih temah, podanih najpogosteje v frontalni obliki. Načrtovano izobraževanje nima namena le obveščati pedagoške delavce o vsebinskih spremembah v učnih načrtih. Učitelje naj bi predvsem motiviralo za posodabljanje lastnega dela ter jih usposobilo za uresničevanje nove programske, idejne in metodične zasnove. Tako zastavljene cilje bo mogoče doseči le z metodami in oblikami dela, kjer bo pedagoški delavec aktiven oblikovalec in sodelavec v izobraževanju.

V KORAK S ČASOM

Seminarji bodo le uvod v načrtnejše usposabljanje pedagoških delavcev. Aktivni učitelji za posamezne premete bodo redno spremljali in vrednotili vzgojnoizobrazbeno delo ter pomagali posameznemu učitelju pri njegovem zahtevnem pedagoškem delu. Načrtno samoizobraževanje bo učitelja usposobilo, da bo sledil novostim v stroki, v pedagoški znanosti in v družbi.

Usposabljanje bo zajelo vse pedagoške delavce, ki so posredno ali neposredno odgovorni za socialistično samoupravno preobrazbo vzgoje in izobraževanja, zlasti pa vodstvene delavce vseh organizacij v usmerjenem izobraževanju, šolske svetovalne delavce in učitelje.

Obsežna tematika, predvidena v načrtu seminarjev za vodstvene delavce bo udeležence akcijsko usmerila in jih usposobila za načrtovanje in uresničevanje zahtevnih nalog.

Program obsega teme o zasnovi usmerjenega izobraževanja, o skupni vzgojnoizobrazbeni osnovi kot sestavnem delu vzgojnoizobrazbenih programov na začetku usmerjenega izobraževanja, o uresničevanju samoupravnih socialističnih odnosov pri vzgoji in izobraževanju, o posodabljanju vzgojnoizobrazbenega procesa, o vzgojnoizobrazbenem delu z mladostnikom, o prilagajanju vsebine skupne vzgojnoizobrazbene osnove odraslim, o spremljanju in napredovanju učencev ter vrednotenju njihove uspešnosti.

Skupni dogovori o določenih rešitvah so pomemben cilj, ki ga bo skušalo to izobraževanje doseči. Predvideno je, da bodo udeleženci seminarja na študijskih sestankih učiteljem v svojih vzgojnoizobrazbenih organizacijah prikazali bistveno problematiko posameznih tem. V ta namen je načrtovano obsežnejše gradivo, ki bo vodstvenim delavcem, pa tudi učiteljem rabilo pri izobraževanju in samoizobraževanju.

OBSEŽNO IN ZAHTEVNO DELO

Seminarje za vodstvene delavce bo sledilo usposabljanje učiteljev posameznih predmetov v skupni vzgojnoizobrazbeni osnovi. Z glavnimi informacijami bodo seznanjeni že v svojih vzgojnoizobrazbenih organizacijah. Na seminarjih pa bo v ospredju predvsem tematika o smotrih in nalogah predmeta v skupni vzgojnoizobrazbeni osnovi, o osnovni zgradbi učnega načrta za predmet ter prostovoljnih dejavnosti, ki so povezane s predmetom, o didaktično-metodični zasnovanosti učnega načrta, o sodobnih oblikah in metodah vzgojnoizobrazbenega dela ter o metodologiji spremljanja uvajanja učnega načrta, učbenika in drugih učnih pripomočkov.

Načrtovano dopolnilno izobraževanje, ki bo potekalo že v tem šolskem letu, je obsežno in zahtevno delo. Po statističnih podatkih imamo v srednjih šolah v Sloveniji približno 5000 učiteljev za predmete, ki sestavljajo skupno vzgojnoizobrazbeno osnovo, okrog 300 vodstvenih delavcev ter 50 šolskih svetovalnih delavcev. Če povemo še, da je med učitelji npr. kar 700 učiteljev slovenskega jezika ter prav toliko učiteljev za tuji jezik in matematiko, si lahko predstavljamo, kako odgovorno nalogo so prevzeli nase organizatorji in izvajalci tega izobraževanja. Proces usposabljanja bo potekal uspešno le s tesnim sodelovanjem med kadrovskimi šolami, zavodom SRS za šolstvo ter drugimi dejavniki, ki bodo sodelovali pri uresničevanju tega načrta. Posebno pomembna bo v tem procesu vloga predmetnih komisij, ki so pripravljale učne načrte za posamezne predmete, oblikovale načrt usposabljanja učiteljev, spremljajo pa tudi nastajanje učbenikov in drugih didaktičnih pripomočkov.

Spremljanje in vrednotenje tega dopolnilnega izobraževanja bo omogočilo, da bomo sproti upoštevali mnenja udeležencev izobraževanja ter po potrebi popravljali izobraževalne programe.

MARIJA VELIKONJA

Studentje ob delu in samoupravljanje

Izobraževanje ob delu zahteva samoupravno organiziranost in sodelovanje udeležencev

Ob začetku šolskega leta, ko so šole vseh stopenj spet sprejele na tisoče mladih in odraslih, ki si želijo pridobiti izobrazbo in ustrezno usposobljenost za delo, je prav, da razmislimo tudi o tem, kako učenec lahko bolje samoupravno organizira in jih spodbudi k sodelovanju, da bi dosegli temeljni družbeni smoter usmerjenega izobraževanja: oblikovati svobodno, ustvarjalno, vsestransko razvito osebnost za delo, samoupravljanje in osebno življenje.

Za uresničevanje tega cilja ni dovolj, da je vsebina vzgoje in izobraževanja skladna z marksistično znanostjo, z njeno revolucionarno teorijo in metodologijo, temveč mora biti k ciljem usmerjen celoten vzgojnoizobraževalni proces: vsebina, organizacija, metode in oblike, učni listi pa odnosi. Le pouk, ki bo omogočal udeležencem globoko doživljanje naših družbenih vrednot, bo lahko oblikoval in usposabljal celovitega človeka za uresničevanje njegovega vladajočega položaja v družbenem delu in v celotni družbi.

Medtem ko ima samoupravna organiziranost in aktivnost mladine v rednih šolah predvsem vzgojni namen, je samoupravljanje odraslih pri izobraževanju ob delu njihova temeljna ustavna pravica in dolžnost ter metoda dela.

Odrasli, ki se vključujejo v izobraževanje ob delu, imajo že veliko samoupravljalnih izkušenj iz delovnih organizacij in družbenopolitičnih skupnosti, zato jih lahko že takoj v začetku izobraževanja vključimo kot makopravne sodelavce v vzgojnoizobraževalnem procesu.

Prvi problem, na katerega naletimo, je organizacija izobraževanja, ki naj bi bila kar najbolj prilagojena objektivnim možnostim zaposlenih. Če bomo sestavljali urnik, administrativno in finančno, bomo pouk zelo težko časovno prilagodili tako, da bo ustrežal tako slušateljem, ki imajo delovni čas le dopoldne ali popoldne, kot tistim, ki imajo delovni čas v izmenah, terensko delo, ali so zelo oddaljeni od izobraževalnega središča. Le s skupnim dogovarjanjem vodstva vzgojnoizobraževalne organizacije, učiteljskega zbora in udeležencev lahko poiščemo najboljšo rešitev. Ob večjem številu slušateljev lahko oblikujemo več skupin, pa lahko z različnimi organizacijskimi oblikami vključimo z individualno vodenim samoupravljanjem) v rešitvi omogočimo izobraževanje prav vsem kandidatom.

Tako kot o organizaciji izobraževanja se dogovarjamo z učenci, razmišljamo tudi o vseh drugih problemih, ki zadevajo življenje in delo šole. Slušatelji razpravljajo o delovnem načrtu, vsebini in ceni izobraževanja, finančnem načrtu in drugem. Pravico imajo da soddločajo o višini šolnine, ki jo v srednjih šolah približno 30% primerov odrasli še vedno sami plačujejo; pa tudi če jo plačujejo delovne organizacije, se slušatelji živo zanimajo za financiranje izobraževanja in razvoj družbenoekonomskih odnosov na tem področju, saj tudi ta ustvarjajo sami, le da jim ob koncu šolskega leta predložimo finančni obračun.

Razviti samoupravni odnosi in samoupravna dejavnost pri izobraževanju ob delu vplivajo tudi na kakovost pouka, na motivacijo za učenje in s tem na učni uspešnost izobraževanja. Zato vzgojnoizobraževalni organizacije na vseh ravneh, da bodo kar najbolj zavzeto in načrtno razvijale šolsko samoupravo. Pri tem moramo upoštevati, da so sposobnosti učencev in s tem tudi rešitve možnosti za samoupravljanje tem večje, na čim višji ravni poteka izobraževanje. Zato je na visokošolski stopnji lažje razviti samoupravno študentov ob delu kot v srednji ali celo osnovni šoli za odrasle. Res pa je tudi, da je visokošolski študent ob delu največkrat organiziran v krajših obdobjih izobraževalnih oblikah, ki ne omogočajo študentom, da bi se zblíževali in povezovali skupine v organizirano samoupravno skupnost. Podobne težave so tudi pri dopolnjevanju izobraževanja.

SAMOUPRAVNA ORGANIZIRANOST IN DELEGATSKA POTI

Za razvoj šolske samouprave je zelo pomembno, da je vodstvo vzgojnoizobraževalne organizacije naklonjeno samoupravnemu sodelovanju slušateljev, da jih pri tem spodbuja in čuti odgovornost za demokratizacijo odnosov. Čeprav je raven samoupravnih odnosov v šoli zelo odvisna od družbenopolitične osveščenosti, splošne razgledanosti, sposobnosti in demokratične usmerjenosti samih udeležencev in neposrednih izvajalcev vzgojnoizobraževalnega procesa, lahko vodstvo šole z načrtnim usmerjanjem in ustrezno organiziranostjo samoupravnih organov in delegatskih poti odločilno vpliva na kakovost samoupravljanja.

Odrasli, ki se vključujejo v izobraževanje ob delu, niso vedno motivirani za samoupravljanje. Za sodelovanje jih je pogosto treba šele usposobiti in pridobiti. Pomembno je, da že po prvem mesecu izobraževanja, ko se slušatelji med seboj nekoliko bolj spoznajo, notranje organiziramo vsako izobraževalno skupino v samoupravno skupnost, ki si izvoli svoj odbor ali svet oddelčne skupnosti. Ta posreduje interese, pobude, vprašanja, kritične pripombe ipd. razredniku, po potrebi pa tudi neposredno šolskemu vodstvu ali učiteljskemu zboru. Svetu oddelčne skupnosti lahko prepuščamo reševanje mnogih problemov, saj so odrasli sposobni samostojnega presojanja in odločanja. Le če se nam bo posrečilo dobro organizirati in aktivirati posamezno izobraževalno skupino, bomo lahko dosegli tudi ustrezno delovanje delegatskih poti od oddelčnih skupnosti prek razrednih in šolskih skupnosti do strokovnih in samoupravnih organov vzgojnoizobraževalne organizacije.

Primerna oblika samoupravne organiziranosti so tudi občasni zbori učencev, ki omogočajo neposredno odločanje in obveščanje o najpomembnejših problemih in nalogah, ter samoupravni kolegiji, ki vključujejo delegate razrednih skupnosti, organizatorje ali vodje izobraževanja in razrednike. Pravilo za delovanje kateregakoli samoupravnega organa pri izobraževanju ob delu pa je, da se ogibamo formalnemu sestankarstvu. Slušatelje pritegnejo le delovni sestanki, na katerih rešujejo zanje aktualna vprašanja. Notranjo organizacijo samouprave slušateljev, njihove pravice in dolžnosti ter druga vprašanja bi morale vse vzgojnoizobraževalne organizacije določno opredeliti v svojih samoupravnih aktih.

MILENA MALOVRH

izobraževanje delo

Velika pridobitev za učitelja

Učni listi za slovenski jezik

Izšel je bogat komplet učnih listov za slovenski jezik v 1., 2. in 3. razredu. To je plod večletnega dela avtorjev: A. Murišič, D. Sivec, M. Strmčnik, H. Veselko in M. Železnik. Izdal ga je Zavod SRS za šolstvo. Založila pa ga je DZS. Recenzenta sta bila magister Vincenc Žnidar in Alenka Veselko. Lektorica je bila Blanka Husu in ilustrator Božo Kos.

Sodobni pouk zahteva že v elementarnih razredih veliko razmišljanja, ustvarjalnosti in samostojnega iskanja. Smoter naše napredne družbe je vzgoja sodobnih, kritičnih in vsestransko razvitih osebnosti, ljudi, ki bodo delavni in soodgovorni za razvoj pravih samoupravnih odnosov. K temu veliko pripomore tudi pouk materinščine, ki spodbuja učence k sproščenemu ustnemu in pisnemu sporočanju.

Učni listi obsegajo: — učne lističe DAJ BESEDO K SLIKI — besedno sestavljenko UREDI BESEDE V STAVKE — stavčno sestavljenko UREDI STAVKE V ZGODBE — učne lističe SLIKA PRIPOVEDUJE — bralne liste za učence 1., 2. in 3. razreda.

Avtorji svetujejo, naj ima šola združenih več kompletov po isti tematici, pregledno v škatlah, ki bodo vedno dostopni učitelju razrednega pouka, pa tudi učitelju v podaljšanem bivanju. Besedno in stavčno sestavljenko, ki ima

veliko listov, razrežemo in vložimo v prozorne mape. Lističi bodo bolj pregledni in ustreznejši tudi s higienskega vidika. Tako združeni kompleti bodo omogočili učitelju vse oblike pouka od individualnega, delo v dvojicah do skupinskega pouka.

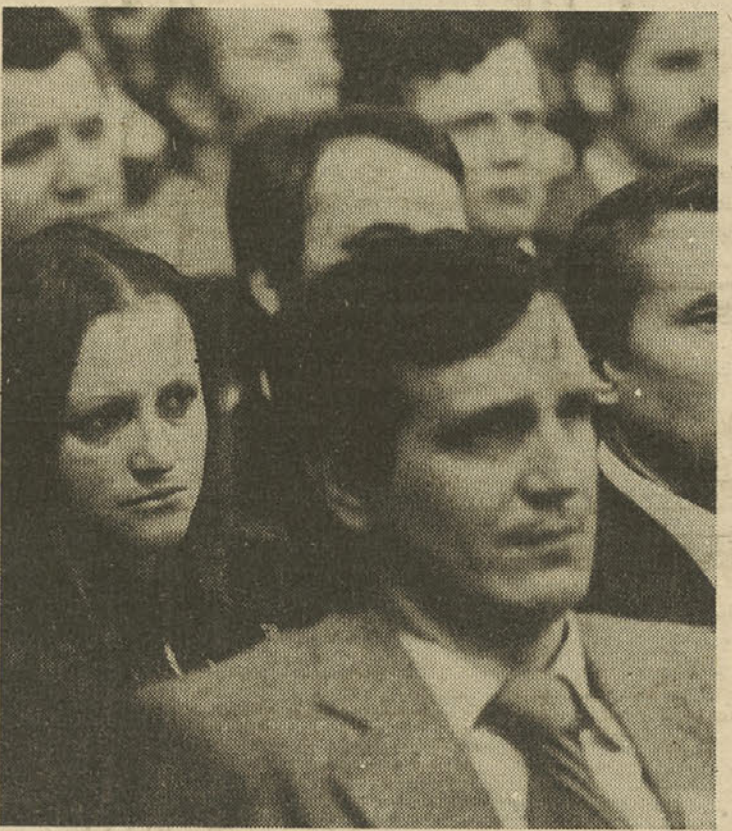
Učitelji imamo zdaj v rokah bogato zasnovane učne liste za slovenski jezik, ki bodo vodili učenca od prvih skromnih stavkov do izostritve poslušanja za pravilni besedni red v stavku in logičnega estetskega zvrščanja stavkov. In še več, učenec si bo bogatil besedni zaklad, znal bo tudi moralno vrednotiti dejanja in se izpopolnjeval ob literarnih sestavkih, ki so razmeščeni v 13 poglavjih.

Delo je zasnovano študijsko in bogato, učitelja in učenca prav spodbuja k spontanemu delu, vodi k razumevanju prebranega in k poglobljenim doživetjem. V učencu budi ljubezen do lepe slovenske besede in ga spodbuja k branju tudi zahtevnejših literarnih del.

Enkratne, likovno čiste in s poudarkom bistva, so ilustracije našega znanega in ustvarjalnega ilustratorja Boža Kosa. Njegove ilustracije, vseeno iz katerega področja, nas prevzamejo s svojo bogato likovno govorico.

Škoda bi bilo, če učitelj ne bi uporabljal učnega gradiva pri pouku, saj bi tako sebe in učence prikrajšal za številne vrednote in lepote slovenščine.

VIDA BLAŽKO

(Foto: Joco Žnidaršič)

Človek in barve

Barva, pomembno tudi v sodobni šoli

Z razvojem industrije, modernih tokov življenja na gospodarskem, družbenem in kulturnem področju se naglo razvija tudi znanost o barvah. Barve napolnjujejo kot svojevrsten pojav celoten vidni svet in močno vplivajo na človeka, ki v tem pisnem svetu živi, raste, se razvija, dela, ustvarja, se rekreira ipd. Postale so njegova življenjska potreba ali simbol njegovih najrazličnejših življenjskih situacij. Ni torej čudno, da so se barvam posvečali mnogi pomembni umetniki, filozofo, fiziki, fiziologi in zadnja desetletja psihologi in da se je končno iz vsega izčimila znanost o barvah, ki dobiva zadnje čase tudi pri nas pomembno mesto.

Prav zaradi tega moramo biti hvaležni DDU Univerzum, da nam izdajo obširnega dela prof. dr. Antona Trstenjaka **Človek in barve** omogočila vpogled v to problematiko. Avtor, ki ga poznamo kot vodilnega evropskega znanstvenika na področju raziskovanja barv je v svoji knjigi zbral ali dopolnil razprave o svojih raziskavah, nastalih v zadnjih štiridesetih letih in jih ustrezno razširjene s sodobnimi dogajanjem in opremljene z literaturo predstavil slovenski javnosti.

Glede na to, da je vplivalo na razvoj sodobne znanosti o barvah veliko dejavnikov, je težko določiti, kdaj se je ta znanost rodila in imenovali njenega ustanovitelja. V tem razvoju zasledimo veliko imen najodličnejših znanstvenikov s področja fizike, fiziologije in psihologije. K poenotenemu pojmu znanosti o barvah je veliko pripomogla tehnološka in praktična usmeritev, ko so začeli znanstveniki opozarjati na funkcijo barve. Tako je nastal nov pojem: **funkcionalna barva**.

Pokazalo se je, da je treba pri obravnavanju barv povezovati fiziko in kemijo s fiziologijo in psihologijo, poleg tega pa še sociologijo in tehnologijo, da bi lahko funkcionalno barvo čim bolj uspešno uporabljali. Tako so našle barve svoje mesto v vsakdanji rabi v arhitekturi, v opremljenosti delovnih prostorov, gledališč, kinematografij, vzgojnih in šolskih prostorov, bolnišnic, stanovanj, ipd., pa tudi v množičnih obličjih, npr. v oglasih, v reklamah, v izložbah itd. In neposredno pri samem človeku v njegovem okusu, naklonjenosti do raznih barv.

Knjiga dr. Trstenjaka **Človek in barve** namenja prva dva dela **fenomenološki razdelitvi in psihološki razlagi barv**. Govori o odnosih med barvami, likom in materijo, o zlijanju in ločevanju barvnih vtisov, o barvni konstanti in barvnem kontrastu, o površinskih, prostorskih in drugih barvnih pojavih, o barvni simboliki in barvnih testih. Zagovarja nazor, da ima človek do konkretnih barvnih pojavov tri temeljna stališča: barvo doživlja kot barvilo, barvno snov ali kot pigment, torej zgolj predmetno, lahko pa jo sprejema tudi v posebne namene, predvsem kot razsvetljavo. V tem primeru predmetni vidik še vedno ostane, ali pa dojema barve zgolj razpoložensko, jih nekako »občuti«, kot se to navadno dogaja pri estetskem umetniškem razpoloženju, posebno pri impresionistični umetnosti. Zanimivi so nadalje podatki o barvah in reakcijskih časih, ki z vrsto razpredelnic pojasnjujejo reakcijske čase za posamezne barvne tone, motorične vrednosti signalnih barv (rdeče, rumene, zelene) pri dnevni svetlobi in v temi in reakcijske čase in pojave utrujenosti ob gledanju posameznih barvnih tonov. Vsi podatki so rezultati

poskusov s poskusnimi osebami in ponazarjajo raziskave, ki jih je opravil dr. Trstenjak.

V tretjem, najobširnejšem in najzanimivejšem delu govori avtor o funkcionalni uporabi barv. Razpravlja o uporabi barv v stanovanjih in delovnih prostorih, v bolnišnicah, šolah; o ilustrativnem, izraznem in vzgojnem vplivu barve na otroke, o simpatijah za barve v trikotniku človek — barve — moda, o vprašanju dolgočasnosti barv, o izravnanem vplivu barvnih zaznav na ropot in glasbo, o barvni klimi pri naravni in umetni svetlobi ter o barvi v kinematografiji.

Ne glede na to, da so za učitelja in vzgojitelja zanimiva vsa poglavja tega tretjega dela, so vendarle vredna posebne pozornosti tista besedila, ki obravnavajo vzgojnoizobraževalno delo z otroki in mladostniki, recimo o psiholoških osnovah vizualnih metod ter o barvi in prostoru v šolah. Poglavje o psihološki vrednosti barv obravnava izkustveno, ilustrativno in vizualno vrednost barve in pojasnjuje predvsem ekspresivnost barve z razvojnega, diagnostičnega in vzgojnega vidika. Najbolj se uveljavlja funkcija barve pri pouku risanja v umetnostni vzgoji. Na risbah otrok raznih starosti demonstrira avtor prej navedene vrednosti, ki jih tudi ustrezno komentira. Pripominja, da se uveljavlja izkustvena in ilustrativna vrednost barve v didaktičnih pripomočkih, njena izrazna vrednost pa zlasti v risbah in slikah, v katerih otrok tako rekoč sam izdeluje »učne pripomočke in ponazorila«.

Ko govori o barvah v šolskih prostorih, razredih, hodnikih ipd., poudarja, da se morajo vsi, ki želijo sodobno šolo — in pri nas se zadnja leta veliko gradi — zavedati, da mora tudi barva rabiti učenca. Starejši rod se nerad spominja »stare šole« tudi zaradi njene barvne opreme. S funkcionalnostjo barve želimo doseči, da bi se učenci v šoli prijetno počutili, zmanjšati njihovo vizualno utrujenost in vizualno motnje, zvečati pripravljenost za delo, z vsem tem pa vplivati tudi na njihovo disciplino ter na njihov smisel za red in čistočo.

Kako vse to doseči, pojasnjuje dr. Trstenjak z navodili za uporabo barv v šolskih prostorih. To poglavje je opremljeno tudi z barvno fotoreprodukcijo prostorov Zavoda za slepo in slabovidno mladino v Ljubljani, ki so ga barvno opremili po avtorjevih navodilih.

Vsebinsko tretjega dela ponazarjajo barvne fotografije objektov, ki so jih barvno opremili po navodilih našega avtorja. Prof. dr. Anton Trstenjak predava od leta 1960 v Jugoslovanskem komiteju za osvetljenje in je prek tega komiteja kot zunanji sodelavec zavoda za varstvo pri delu v Ljubljani pripravil projekte za barvno opremo Valjao-nice bakra v Sevojnem (Titovo Užice), tovarne Lek v Ljubljani, tovarne Krka v Novem mestu, tovarne Iskra, nove hiše RTV v Ljubljani, zavoda za slepo in slabovidno mladino, sobe za radioaktivno obsevanje v novem, še nedokončanem onkološkem inštitutu v Ljubljani idr.

Trstenjakova knjiga je zgled povezave teorije s prakso. Obravnava pomembno življenjsko problematiko: svetlobo, barve, pisani vidni svet; kaj je barva, kakšna je in kako vpliva na človeka na njegovi poti od rojstva do smrti.

ALBIN PODJAVORŠEK

Med pesmimi, ki so sodobnemu človeku še posebno blizu, so nedvomno pesmi Janeza Menarta, ki jih je tokrat ob pesnikovi petdesetletnici izdala Cankarjeva založba. V knjigi STATVE ŽIVLJENJA je zbrana lirika iz štirih Menartovih zbirk: Pesmi štirih, Semafori mladosti, Pesmi o naših dneh, Pod kužnim znamenjem. Menartov pesniški svet je celosten, čeprav je tematika pestra in razgibana. Čustvena, lirčna pesem in duhovita ostra satira — obe zvrsti Menartovega pesništva imata pri bralcih velik odziv. Menart posega v sodobna družbena dogajanja, naše navade in opozarja na resnico. Njegov pesniški svet je razsežen, v njem ni tradicionalne poetičnosti, pač pa želja po odkrivanju nepravilnosti, opomin družbi in posamezniku, pa tudi odsev globokega razočaranja. — Novo pesniško zbirko je uredil Menart izredno pregledno. Ob koncu knjige je po zgledu tujih pesniških knjig pred kazalom dodal še abecedni seznam naslovov, pri pesmih pa prvih verzov. Knjiga je bogata s pojasnili, med temi pa je natisnjen tudi esej Mitje Mejaka, ki je bil napisan kot uvod k izboru Pesmi o naših dneh. Tako kot vse dosedanje pesniške zbirke je tudi Statve življenja opremil Jože Brumen.

Pod lepim, simbolno zgovornim naslovom DOM JE JEZIK so izšle pri Cankarjevi založbi izbrane novele DANILA LOKARJA, zvestega opisovalca primorskega človeka in primorske pokrajine. Naslov opozarja na posebno usodo, ki jo je doživljal Lokar med obema vojnama na Primorskem, ko je fašizem prepovedal govorno in pisano slovensko besedo. V teh časih, ko je Lokar preživljal svoja leta samote in pisal literaturo za predale, je zorela njegova ljubezen do domovine in slovenstva. V samoti je nastajala zakladnica pričevanj o izkušnjah in spoznanjih, ki si jih je pridobil pisatelj kot zdravnik. Z globokim razumevanjem življenja jih je znal izoblikovati v novele, ki se vedno zbuja pozornost. V knjigi Dom je jezik je zbranih petnajst novel, ki so po pisateljevem mnenju samonikle, fantastične, izpovedno globoke in vredne, da se znova predstavijo. Posebnost Lokarjevega pisanja je moderen plastičen jezik. Lokar je zagledan v jezikovno kombinacijo besed, z njegovo orkestracijo odkriva človekove vzgibe in občutja. Spremembo besedo o pisatelju je napisal Lino Legiša, knjigo pa je opremil Matjaž Vipotnik.

Pesniška zbirka Denisa Poniza DESETNICE je nekoliko drugačna od tistih, ki smo jih pri Ponizu vajeni. V štiri razdelke komponirane pesmi so raznoliko ubrane v vsebinskih jedrih, v poetološki stilizaciji in refleksijah. Pred nami je zbirka pesmi odprte narave in komunikativno gibka. Če poenostavimo pesnikove motivne kroge in tvegamo omejena opažanja, storimo to zato, da bi bolj poudarili posebnosti sedanje zbirke: čutno vzvalovano erotiko, duhovite prebliske, ki se povzpnejo do sarkazma, vsakdanje in nevsakdanje refleksije z različno razpoloženjsko težo. Tudi kak vpliv je mogoče najti (T. S. Eliot, str. 46), pa tudi želja po igri še ni zbledela. Živa pesniška zbirka, s prilegajočo naslovno fotografijo Jenda Štovička. Ob koncu zbirke bi bilo primerno kazalo. Knjigo je natisnila DZS, opremila jo je Mirjam Kopše.

Dolg premolk, ki ga je napravil Mart Ogen od svoje zadnje pesniške zbirke, upravičeno zbujajo radovednost ob izidu zbirke NA MORJU IN V GOZDU. Pesnik, ki je hodil svoja poetološka pota, se z novo pesniško zbirko potrjuje kot ustvarjalec nenarejene izpovedi in misli. Tisto, kar najprej zbudi pozornost v zbirki Na morju in v gozdu, je njena formalna ureditev s kompozicijo in knjižna ureditev. Pesmi v njej so po dolžini in načinu poetološkega izpovedovanja precej neenovite: od dolge, v doživljajsko-miselni svet upesnjene refleksije, pa do skrcenega prebliska, v haiku navdahnjeni, osebnoarviti pesmi. Vmes najdemo v nevezani besedi nekajkrat izrazito osebni zapis V gozdu, ki pojasnjuje pogled na poezijo (literaturo), oddaljenost od mestne civilizacije hrupa in onesnaženosti, vztrajanje pri poetološki nuji, kot jo Mart Ogen čuti in spoznava v navzkrižju življenja. Vzporednica temu je ta in ona daljša pesem, kjer je pesnik trpko spregovoril o svoji generaciji, ki je otroško mlada doživljala vojno, sledi pa so se zarezele vanjo neopazno, navznoter. Prav ta pesnikova izpoved je v zbirki nenehno pričujoča v življenjskih preizkušnjah, dvomih, zlomih. Toda pesnik želi rešiti svoje oči, odprte za življenje, svojo ljubezen, ki jo podarja drugim. V nasprotju s takimi in drugačnimi pesmimi so drobne čipke haiku poezije. Med pesmimi naletimo na fotografije, dokaj različne med seboj in ne vsakikrat uglasene s pesmimi. Imenitna je naslovnica. Knjigo so opremili in uredili Grega, Bojan in Borut, izšla pa je pri DZS.

Sredi decembra so dnevi jasni, kakor so jasni zimski dnevi samo na jugu, a otrok začne prezebat. To naravno zimsko prezebanje bi ne imelo pomena, če ne bi vleklo velikih posledic za sabo.

Ker je bil otrok od dojne do šolske dobe bolan, je to pomenilo za poznejša leta velik odtok kalcija in kalijevih spojin, ki so potrebne za raščo in graditev okostja. Podnebje v mestu je bilo po eni strani bistveno drugačno kakor ono na deželi. Dežela je poznala dolge zimske burje — trajale so tudi poldrug mesec — a Gorica, mesto, ki je ležalo za gozdom in bilo odmaknjeno obmorskemu vetrnemu pasu, za zimske dolgotrajajoče vetrove ni vedelo. Poznalo je nekaj drugega — ostre, debele jutrnje slane, ki so ležale dan za dnem na vsej ravni do enajste pred poldnem.

Občutek mraza na deželi — v burji — je bil povse drugačen kakor oni v mestu — v slani. Deželan je burjo zmerom občutil kot element zdravja, ki človeka strese, zgiblje in ugreje, a tiha slana se zaleze pod kožo, mrtvi, uspa. Burja dramatično dviga v človeku dobro voljo, slana jo drevenji, hromi. Burja je brzina, slana otrplost, burja toplota v gibanju, slana v zaspanosti mraz in

smrt. Burja je suh zrak, slana pomrzla vlaga.

Ko je šel otrok zjutraj iz Semeniške ulice v šolo, je bilo preko ceste in Ribjega trga vse belo. Kostanji so bili že davno goli in slana je ležala v osojeh kakor sneg. Otrok je opazil, da je ležala tudi na platnenih plahтах, sprostrtih preko vozov, ki so prihajali pred jutrom v mesto.

Deček je mencil z rokami, pocpetaval z nogami, ki so vsak dan različne pekle, in stekel. Nekateri otroci so prihajali z ročavicami v šolo, toda on ni o tem še vedel. Ali so nanj pozabili? Morda pa njihove misli niso segale tako daleč. Na otroka ni nihče pomislil in roke in noge so začele goreti, kakor da si jih je bil opekel. To je trajalo vsak dan po nekaj ur, a vsak dan dalj.

Nekega večera pa se roke niso ohladile več. Ostale so rdeče, otekle in pekle. Prsti so bili, kakor da cveto, oparjeni in nič lahko jih ni bilo pregibati. Postali so mravljinčasti. Tudi noge so gorele in otrok je z njimi ves večer mlel, pritiskal s peto na nart, stopal z nogo na prste, mencil prste ob stolični nogi, poveznil nogo in tiščal z jagodicami prstov ob tla, sključil nogo v kolenu, jo položil za drugo koleno in tiščal.

nove knjige

JANEZ MENART

Pesnikov sobotni večer

Roka zastane; navada.
Nocoj ni potrebno naviti ure.

Dež čudovito pada.

Jutri ne bo sekature.
Jutri bo spet moj dan.
Duh bo vzcvetel iznenada
kot park, od dežja opran.

Dež čudovito pada.
Kakor mamilo rosi v ušesa.

Toliko dela sem sebi dolžan,
dela, ki s srečo se sklada,
da najbrž ne bom naredil ničesar.

Dež čudovito pada.

A ko bo legal večer, sreče bo manj in manj.
Čuden, nejasen nemir,
v strahu bo slikal nov dan.

Za ponedeljkom
bo torek, bo sreda
bo teden, bo mesec,
bo leto minilo
in, dokler mi misel dogleda
bo moje življenje kot redko cedilo,
ki skoznje pretočil bo čas mojo kri;
in mojih, res mojih dni
na njem bo ostalo
le malo, prav malo,
za zrno soli.

A jutri bo spet moj dan.
In noči se ne mudi.
In misel lahko razklada
v pristanu pokoja tovore slasti
z usidrane ladje sanj.

Dež čudovito pada.

Ura stoji.

(Iz zbirke Pod kužnim znamenjem)

Domači koncert

(Odlomek iz knjige Danila Lokarja Dom je jezik)

Toda roke in noge niso splahnile več in otrok se je pričel počasi spreminjati. Vse lastne misli, zavzetja in čudne želje so bledeli, se počasi izgubljali, odmirali, a na njihovo mesto je prihajalo z neusmiljeno zahtevnostjo nekaj drugega, prihajalo je telo in kakor njegov besednik oboleti roki in nogi.

Čez teden dni roke niso bile krvavordeče, kakor v početku. Postale so vijoličaste in nekoliko bolj otekle. In kar je bilo najbolj čudno — zdaj niso gorele in tlele ven in ven, postajale so gluhe, lesene. A ne zmerom. Otrok je po par tednih spoznal, da imajo roke in noge še zmerom svoje ure, ko zagore. To je bilo zvečer. Dalj je šel večer, bolj so gorele.

Kaj bolj? Roke ali noge? V početku je bilo narobe, v početku so bile roke, a v četrtem tednu so stopile na mesto rok noge, in te so bile veliko bolj neusmiljene kakor one.

Otrok se je pričel zvijati in vedno bolj je lezel sam vase. Toda vijoličaste, otekle, odrevenele roke in noge niso ostale nespremenjene. Dnevi so bili še dalje jasni, mirni, sončni, le sonce je prihajalo na dvorišče in na ulice kasno. Bilo je brez moči, sama luč ga je bila brez toplote in plazilo se je za strehami, kakor da ne more kvišku.

Prsti na otrokovih nogah in rokah so se odrpli. Rane spočetka niso bile velike, a vendar mokre. Tanka koža je od preve-

Einsteinova anekdota

Na vaše tretje vprašanje bojno, kako bo s tretjo svetovno vojno, povem:
kako bo s tretjo, ne vem,
na znanje pa dajem:
četrta bo spet s fičafajem.

(Iz zbirke Časopisni stih)

MART OGEN

Spomini: Iz pesmi o generaciji (1967)

bili smo premladi, bili smo prepozno rojeni,
prepozno rojeni za ples paradno preoblečenih mesarjev
smo obsedeli v svojih počrnelih zibelkah,
do onemoglosti preplašeni in vendar,
vsaj nekateri izmed nas, živi.

In vsepovsod okrog nas je bila vojna, ki je nismo razumeli, bila vojna, tuljenje siren, požari, lakota, udarci in kriki, bila je vojna, bila je smrt, bila je v zraku, bila je v vodi, bila je v hrani, strmela je z obrazov vseh ljudi, plahutala nad vsakim otroškim korakom — in vendar, mi nismo vedeli, da je to vojna, nismo vedeli, šele pozneje —

Kričali smo v sanjah,
stene so se rušile,
blazne postave so se gnetle okrog nas,
nas davile, dušile,
kričale in se pačile,
dogodki in slike, muke podzavesti,
drobci nevidnih granat v naših živcih,
zadrta v našo rast, krvaveči navznoter,
od časa do časa pozabljeni, toda vseskozi
krvaveči navznoter —

Iz zbirke Na morju in v gozdu, DZS

DENIS PONIZ

Katarza

na jugu je zemlja rumena
prašnata in rahlo vzvalovana
od zenic prek daljav v obzorje
čas skrbno mi vladari:
požira spomine, vse od kraja
spreminja v pepel, v modrikasti
tok, kjer res in neres postajata
sladka brata
roka se trese, prve izbočene žile
dobi in barvo temno,
zapisuje vse od kraja, izloča
kar govori z jezikom onkraj
in čudne miline
in oko, v globini kot ribnik kalno,
vse vidi in ve:
resnico občuti v grenkobi pozabe,
a tu so še usta, s toploto poletja
me mamijo, v kožo vtiskujejo
ljubezni ostri naris

Iz zbirke Desetnice, DZS 1979

like napetosti popustila, povlekla se in se na strani zgrbila, a rano samo je pokrila rumena skorja. Otrok s številnimi ranami ni mogel biti pri miru. Če se je spozabil, je rane počesal, če pa jim je hotel prizanašati, je roke ali noge tiščal ob mizo, ob stolicu, kakor da se opira, da se ne prevrne. Tane so se pokrile s krvavimi krastami in pekle enakomerno, noč in dan. Božiča pri materi deček ni opazil. Okrog matere so se gnetli mali otroci. Ko je Ciril odhajal, je naročila, da mu je treba kupiti rokavice.

Bilo je prekasno. Ves januar je bil sončen, tih, a slane so bile vsako jutro debelejšje. Ko je otrok pogledal mimo kostanja na dvorišče, se mu je zdelo, da so strehe pokrite s snegom. Toda bilo je huje od snega, bila je slana. Ni zeblo, gorelo je, tudi v uhlja in nos je bolelo.

Rokavice so se na ranjenih prstih zlepile, nogavice so se sprijele s krastami na nogah. Deček se je dneva in sonca bal, vse to je pomenilo slano, ki reže v živo, a želel si je noči.

Zvečer se je ozrl v kot nad posteljo, kjer je trepetala pred podobno dušo na olju. Čez dan je ni opazil, toda zvečer, ko je ugasnil luč, je bilo v kotu nad vzglavjem polno tolažbe. Čez pol ure boš zaspal, boš odrešen. Toliko ur

udje ne bodo goreli, se bolelo ne boš zavedal.

Toda s koncem januarja je huje kot doslej. Otroci ni hodil pokonci, temveč le z dvema gubama včasih se je zgodilo, da so ga ženske, ki so šle po poti na trg, pogledale in rekle: »Kaj te res tako zebe?«

nimaš matere, mali?«

Z laktom v jersbasu mu je stavila črnolaska pot in rekla:

»Jaz bi te precej vzela k sebi imam že tri take frkavce.«

Zvedavo je zrla vanj. Torej njemu se je zedelo čudno.

Zvečer si ni več slačil nogav. Ko je povlekel, so se bile krastice posnele, pod njimi se je pokazalo živo in je počasi krvavelo. Zakaj bi posnemal vsak večer znožje grinte imajo svoj pomen, morajo živeti. Zakaj bi vsi večer krvaveli? Naj ostane grinta in ostane kri, kjer je. Šel je v dolgih nogavicah po mrazu v posteljo in čakal.

A ko se je v postelji ugrelo, gorelo še veliko bolj. Pomislil ali je tako na grmadi. Ležal negibno in čakal. Tiščal je ob nogo, potem noge ob žimnico in si ni upal čohati. Le vzmeti rezko zapele. Nasmehnil se. Zdelo se mu je, da se bo skrival velikem črnem škornju in vse dobro.

Kako približamo učencem knjigo

Nove metode pri učenju branja

Mednarodno leto otroka nas navaja k razmišljanju, kako približati knjigo, literarno vredno delo, otroku in kako ga vzgojiti v bralca dobre literature. Mednarodni inštitut za otroško literaturo in raziskavo branja je na tem področju izdelal že veliko študij. Ena takih je tudi BRALČEVA IZKAZNICA.

Cilj modernega programiranja učenja je odmik od stare, frontalne metode poučevanja, kjer učitelj kot »poglavar« razreda obremenjuje svoje učence z množico podatkov. Pri modernem učenju pa vodi k metodam, ki razvijajo SAMOSTOJNO DELO, prilagojeno otrokovim sposobnostim. Dandanes je mnogo pomembnejši RAZVOJ INTERESOV kot pa informacija in kopičenje faktografskega znanja.

Naučiti otroke, da samostojno ravna s knjigami je cilj, ki so se mu že v mnogih deželah sveta približali s preizkušnimi in preverjenimi sredstvi. Nezadostna izurjenost v branju in nepravilne sposobnosti pa so čisto ovira, ki je pri teh prizadevanjih ne smemo omalovaževati. Te pomanjkljivosti ni mogoče odpraviti brez asociativnega povezovanja pri branju knjig. Vodilo »učimo se brati s knjigami« je na področju ravnanja s knjigami najbolj pomembno. V mednarodnem letu otroka se moramo še posebno zavzeti za iskanje poti, ki bi nas privedle do tega, da bi pomagali otrokom RAZVITI SPRETNOST BRANJA, in mu pri tem zbuditi čim več interesov. Druga naloga, ki si jo moramo v prihodnje zadati, je premestiti vrzel med izobraževanjem ob branju in delom s knjigami za otroke. K temu pa delno pripomore BRALČEVA IZKAZNICA.

Proučevanja, ki jih je opravil Mednarodni inštitut za otroško literaturo in raziskavo branja, so dokazala, da je pomembna povezanost med SPRETNOSTMI, pridobljenimi s branjem (tako s tehničnega kot z intelektualnega vidika) in ŠTEVILOM KNJIG, ki jih je otrok prebral. Testi, ki so jih uporabili za diagnozo bralca in »intenzivno terapijo« z branjem v več kot TISOČ razredih v Avstriji (več kot 40.000 otrok), so pokazali, da so se v razredih, kjer so poučevali branje z velikim številom knjig, namesto z ustaljeno metodo za pridobivanje bralnih spretnosti, bralne spretnosti učencev v štirih mesecih IZBOLJŠALE poprečno za 24 %.

Dosežki, na temelju katerih so napredovali z rednim testiranjem, so že izhodišče za delo v nekaterih državah, zlasti v ZDA, kjer imajo laboratorij za branje pri Znanstvenem raziskovalnem združenju (SRA).

V bistvu gre za zelo poceni in preprosto metodo. Svoboda, ki jo imajo mladi bralci, jim daje resnično priložnost, da vključijo v projekt svojega prostega časa tudi čas, namenjen branju. V različnih ameriških »bralnih laboratorijih«, ki so najsodobneje opremljeni, je napredek zelo viden. Dežele, ki nimajo takšnih možnosti za znanstvena bralna središča morajo branje organizirati drugače.

Nekatere dežele v Evropi poskušajo doseči enake cilje s pomočjo tako imenovanih »BRALČEVH IZKAZNIC«, z načinom dela, ki je poceni, preprost in praktičen.

BRALČEVA IZKAZNICA usposablja učenca, da se nauči meriti svoj BRALNI RAZVOJ, hkrati pa daje jasno motivacijo za izboljšanje njegovega branja.

KAKŠNA JE BRALČEVA IZKAZNICA?

Bralčeva izkaznica je sestavljena iz štirih strani. Na prvi strani prikazuje MESEČNE ZAPISKE posamičnih rezultatov testa.

Na naslednjih treh straneh vpisujemo pregled, iz katerega je razviden potek branja knjig.

Pri navajanju na branje govorimo o akumulativnem (pristevnem) postopku, pri čemer spretnost v branju raste sora-

zmerno z razumevanjem. Učenec spozna, da rezultati mesečnih testov na prvi strani BRALČEVE IZKAZNICE dokazujejo določeno sorazmerje, odvisnost se kaže v številu prebranih knjig, ki so temelj za odkrivanje naslednjih plasti pri poglobljanju branja.

Vsaka stopnja šolskega razvoja (razred) zahteva posamezno bralčovo izkaznico, iz katere je razviden razvoj BRALNE SPRETNOSTI. V četrtem bralnem letu vsebuje na primer ta izkaznica podrobnejšo razlago idej na tej bralni stopnji, razumevanje beriva in sklenjeno ocenjevanje, pa tudi navodila, napotke za uporabo izkaznice, ki jo je izpolnil v svojem jeziku, kakršnega je pač obvladal in razumel desetletni otrok.

Smernice za načrtno branje in za postopen napredek najdemo na zadnjih straneh izkaznice, kjer so podatki prilagojeni številu doseženih točk, ki smo jih izračunali iz testov razumevanja na določeni stopnji. Najpomembnejše je, da navaja učitelj bralca na to, da sam vzpostavi in uporablja merila; pri tem upošteva merila, ki so razložena na prvi strani bralčeve izkaznice. Učenec sam prevzame nadzor nad podatki, ki jih dobi iz prebranih knjig.

Sprva so bili do otrok nezaupljivi, mislili so, da bodo vodili premalo natančen razvid. Učitelji, ki so se udeležili seminarja o branju na dunajskem pedagoškem inštitutu so vedno znova opozarjali na to, da so njihovi učenci pokazali veliko zanimanje za teste. Učenci, ki so sprva kazali le malo zanimanja za branje, so po tem spremenili svoje metode in nenadoma začeli navdušeno brati. Poskušali so brati boljše samo zato, ker so si z novim načinom dela pridobili hitrost branja in razumevanja.

Z zbranim branjem knjig so učenci učiteljem (dozdevno) dokazali svoj napredek. Potreba po pogostnejšem in rednejšem testiranju je nastala zato, ker so želeli učenci videti dokaze svojega napredka.

To so potrdili tudi pedagogi iz drugih dežel, ki so uporabljali TEDENSKA ALI CELO DNEVNA MERILA za merjenje napredka pri branju. Do teh sklepov so se dokopali v laboratorijih za raziskavo branja Znanstvenega raziskovalnega združenja v ZDA in Angliji.

V Avstriji sta se razvili obe smeri testiranja za bralčovo izkaznico: HITROSTNA SMER in SMER SMISELNEGA RAZUMEVANJA bistvenih sestavin testa. Pri izboru testov so upoštevali temeljne vidike in stališča, ki so jih učenci nemudoma sami dopolnili.

Učenci lahko rešujejo teste tudi sami, doma. Izkušnje so pokazale, da bi učenci, ki so končali tretji ali četrti razred, radi testirali SAMI SEBE in zabeležili svoj individualni napredek. Ta metoda je še posebno primerna za bralne klube ipd.

Otroci se morajo seveda navajati na to, da zaupajo tej metodi, prav tako pa morajo uživati pri vajanju.

Zato je priporočljivo, da so prvi testi kratki in lahki, tako da jih lahko dobro reši vsak otrok. Pozneje se stopnja težavnosti povečuje, različno izurjenim skupinam dajejo različne teste. Tu in tam lahko damo učenec ISTI TEST, da dobimo vpogled v učinek ponavljajočega se testiranja. Seveda lahko te dosežke primerjamo samo z dosežki DRUGEGA UČENCA, ne pa z rezultati, ki jih je dosegel isti učenec pri prvem testiranju.

KAKO PRIPRAVIMO UČENCA K BRANJU

Posebno pomemben je izbor testa. Testi, ki jih uporabljajo za

doma drugod

preskušanje HITROSTI IN RAZUMEVANJA, morajo ustrezati stopnji, ki jo lahko učenec doseže. Kadar testiramo ves razred, moramo uporabljati zelo preproste teste.

SKUPINSKI TESTI so sestavljeni na temelju testov, ki se razlikujejo po težavnostnih stopnjah. Metoda, pri kateri uporabljamo popolne teste — to so zgodbe, ali kratke črtice na ciklostiranih listih, ima kot gradivo za testiranje različne prednosti:

— težavnostno stopnjo dosežemo z razlago in praktičnimi izkušnjami,

— lahko jih uporabljamo v knjižnih klubih,

— razmnoževanje gradiva je poceni.

Z uporabo kompletnih testov lahko hkrati dosežemo dvoje:

— prvič: dosežemo vse zahteve in zadostimo pogojem, ki jih zahteva test;

— drugič: privabimo otroka, da na svojo pobudo prebere besedilo do konca, ko je test končan.

Motivacija za branje in učinek, sta večja kot pri normalnih bralnih vajah.

Odlomke, ki smo jih brali pri dopolnjevanju testa, naj otroci pozneje POTIHO, čim večkrat ponovijo. V pogovoru, ki sledi in zajema razumevanje testa, lahko ponovno doženeemo njihove zmožnosti s spraševanjem. S ponovnim spraševanjem poglobimo znanje pridobljeno s »kritičnim branjem«, zlasti v višjih razredih.

Pomembno je, da učenec spozna, da se ne vadi v HITROSTI BRANJA, temveč v tehniki, ki jo lahko izpopolni le ob zadostni vaji. Pomembno je, da je vsaka tehnična vaja sestavni del branja, ki krepi otrokovo samozaupanje.

Učenec se najbolj opogumi takrat, ko rezultati pokažejo, da je njegov napredek odvisen od števila knjig, ki jih je prebral — tj. od števila zapisov v njegovi bralni izkaznici.

Prijetno branje (Foto: Jože Gal)

»ZVEZNA AKADEMIJA«

V vseh oblikah izobraževanja in izpopolnjevanja učencev, študentov in delavcev ima zelo pomembno vlogo tretji program osrednje sovjetske televizije, imenovan »Zvezna akademija«. Pri pripravi in nastanku izobraževalnih oddaj, ki trajajo vsak dan kar trinajst ur, sodelujejo znani znanstveniki, pedagogi in strokovnjaki raznih profilov. Za prenašanje oddaj, ki so še posebno zanimive, uporabljajo satelitski sistem orbita, ki omogoča, da lahko spremljajo oddaje tudi gledalci iz najbolj oddaljenih krajev (Sibirija, Srednja

Bralna izkaznica pa ne pomaga učencem doseči le navadnega uspeha, temveč mu pomaga spoznati tudi SVOJE SPOSOBNOSTI. Povedano drugače, vsak otrok bi se moral seznaniti s svojimi slabostmi in sposobnostmi. Prepričljiv uspeh, ki ga dosežemo z BRALČEVO IZKAZNICO, je nekaj povsem različnega kot prejšnja želja po dobri oceni.

Nato začne učenec tekmoovati z drugimi (pod zelo izenačenimi pogoji, ki jih preprosto ni mogoče preseči), ob pomoči bralne izkaznice vidi svoj napredek.

Ko ve, da bere zdaj boljše kakor pred enim mesecem, pomeni to zanj izjivo: Poskušaj doseči, da boš postal naslednji mesec še boljši!

Namesto prejšnjega občutka NEGOTOVOSTI IN NEZADOVOLJSTVA, frustracije in zagrenjenosti zdaj zanesljivo ve, da je na poti k napredku, in da se bo potrudil, da bo to spretnost dobro izpopolnjeval.

Vsakoletnih knjižnih razvidov rezultatov (testiranja) res ne bi smeli podcenjevati. Dajejo nam stalen dokaz o otrokovem napredku, o rasti njegovega samozaupanja, hkrati pa spodbujajo učenca k nadaljnjemu izpopolnjevanju.

Ze bežen pogled na prve podatke v BRALČEVI IZKAZNICI pove, »kje« je bil otrok nekoč, in koliko je napredoval.

V višjih razredih postanejo seveda številčni rezultati testov za izurjene otroke brez pomena, ko dosežejo točko, ki PREDSTAVLJA VRH. Ocena prebranih knjig dobiva večje razsežnosti. Učenec bo spoznal, da ima prav zato, ker je prebral številne dobre knjige, odprto OKNO V SVET, da je razvil svoja osebnostna nagnjenja, skratka — postal je BRALEC.

Po dr. Richardu Bambergu prevedel iz angl. Ivan Cimerman

Vizija francoske šole

Iskanje novih poti in rešitev

V sredo, 26. septembra 1979, je bila v Slovenskem šolskem muzeju v Ljubljani, Poljanska cesta 28, odprta razstava z naslovom Vizija francoske šole. Osnovno razstavno gradivo je priskrbel francoski kulturni center v Beogradu. Prikazano je v sliki in besedi na 24 panojih, ki so že obšli Beograd in Zagreb. Ob tem je v vitrinah razstavljena še zbirka učbenikov in priročnikov, ki jih uporabljajo zlasti v francoskih osnovnih šolah, in pregled učbenikov in priročnikov za pouk francoskega jezika, ki so bili ali pa so še v rabi v slovenskih osnovnih in srednjih šolah. Osnovno razstavno gradivo (panoji) povsem ustreza naslovu, saj nam v splošnih obrisih prikazuje vizijo francoskega šolstva. »Vizija« ima svojo pravno osnovo v novem šolskem zakonu iz leta 1975, s katerim so določeni smotri ter vsebinska in organizacijska shema reformirane francoske šole. Od takrat se v Franciji pospešeno strokovno pripravljajo na novo šolo in postopno uvajajo nove organizacijske in vsebinske spremembe. Reforma francoske šole skuša ujeti korak z razvojem znanosti, tehnike in tehnologije, s potrebami sedanje francoske družbe in z razvojem pedagoške doktrine zahodne Evrope.

NEKATERI POMEMBNEJŠI SMOTRI IN NALOGE

Med temeljnimi smotri in nalogami reforme so:

— Z modernim izobraževanjem si učenec ne pridobiva le znanja o naravi, temveč si privzga tudi metodo mišljenja in dela ter sposobnost za intelektualno, ročno in družbeno delo,

— Izobraževanje mora biti bolj usklajeno z družbenimi potrebami.

— Izobraževanje temelji na čim bogatejšem in daljšem splošnem izobraževanju vseh plasti prebivalstva, zato je uzakonjena desetletna šolska obveznost (od 6-7 do 16-17 let).

— Med prizadevanja pa »socialnem izenačevanju« sodi vsakakor vizija čim širše prehodnosti in programske enotnosti izobraževanja v okviru osnovnega in zlasti nižje stopnje srednjega izobraževanja; pri tem so upoštevane individualne potrebe in interesi učencev. Programsko enotnost pojmujejo prožno. V okviru organizacijske enotnosti, zlasti na stopnji koleža, to je od 6. do 9. razreda, je predvidena ob izdatni notranji individualizaciji in diferenciaciji pri skupnem programu tudi delna, približno 10-odstotna, zunanja diferenciacija v obliki dveh skupin alternativnih, obvezno izbirnih predmetov abstraktno teoretične ali praktično tehnološke narave. Socialne razlike bodo pomagali zmanjševati tudi brezplačni učbeniki in učila, sistem regresirane šolske prehrane in prevozov ter strokovne službe (zdravnik, psiholog, služba poklicnega usmerjanja) in obvezen dopolnilni pouk.

— Šole, zlasti višje, srednje in visoke, so organizatorji povratnega in nenehnega izobraževanja.

— Poseben pomen pripisujejo predšolski dobi (od 2. do 6. leta).

— Zakon uvaža tudi šolske skupnosti učiteljev, staršev in učencev, katerih naloga je reševanje nekaterih vprašanj življenja in dela šole in napredovanja učencev.

FRANCOSKI ŠOLSKI SISTEM

Na razstavi je v osnovnih obrisih predstavljen celoten šolski sistem, nekoliko bolj plastično so prikazane predšolska, osnovna in srednja vzgoja in izobraževanje.

Francoski šolski sistem vključuje tele podsisteme: vrtec, osnovno šolo, srednjo šolo, visoko šolstvo, posebno šolstvo.

Otroški vrtci, ki jih obiskujejo otroci, stari od 2 do 6 let, imajo podobne socialne in pedagoške naloge ter metode dela kot naše

predšolske vzgojnoizobraževalne organizacije, le da je v njih precej več otrok.

Osnovna šola traja pet let in je programsko razčlenjena na tri cikle. Pouk poteka predvsem v skupinskih oblikah, ki omogočajo gibljivo notranje razlikovanje. Predpisana je pomoč, to je dopolnilni pouk za tiste učence, ki imajo včasih težave, zlasti pri matematiki in materinem jeziku. Ob koncu petletnega šolanja je učenec ocenjen. Razred ponavlja, kar pomeni, da eno leto še ostane v osnovni šoli, če tako predlaga učitelj in na to pristanejo starši.

Srednje šolanje — sekundarne šole — se deli na dve stopnji: na nižjo stopnjo ali kolež in na višjo stopnjo ali licej.

Kolež je podoben naši predmetni stopnji osnovne šole in traja štiri leta — od 11-12 do 15-16 leta starosti. V primerjavi z dosedanjim zunanje diferenciranim sistemom šolanja na tej stopnji predstavlja kolež v sociološkem pogledu največjo spremembo in pridobitev francoske šolske reforme, saj je namenjen celotni nacionalni populaciji učencev. Deli se na dva časovno enaka cikle — pripravljalnega in izobraževalnega ter poklicno usmerjevalnega. V prvem ciklu je polna programska enotnost, s tem da so ob 24 urah »enotnega« programa predpisane še tri ure dopolnilnega pouka (po ena ura za francoščino, tuji jezik in matematiko) za učence z nižjo učno storilnostjo. V istem času učitelji zaposlijo »boljše« učence s samostojnim individualnim in skupinskim poglobitvenim delom.

V drugem ciklu (8. in 9. razred) je uveden sistem alternativnih, obvezno izbirnih predmetov. Učenci lahko glede na svoje sposobnosti in na željo staršev izbirajo med skupino jezikov (2. tuji jezik, latinščina itd.) in med skupino predmetov s praktičnega, tehnološkega, predpoklicnega področja. Ob skupnem programu (27 ur) lahko izberejo še najmanj enega izmed omenjenih predmetov. S tem je uveden sistem delnega zunanjega razlikovanja. Ob koncu drugega cikla se ponovi intenziviran postopek preverjanja in ugotavljanja možnosti za nadaljnje izobraževanje v liceju.

Višja stopnja srednjega izobraževanja so izobraževalno in poklicno usmerjeni liceji, ki trajajo tri leta. Le liceji za manj zahtevno poklicno usposabljanje trajajo dve leti. Posamezne vrste licejev pomenijo programsko usmeritev na eno izmed področij ali panog družbene dejavnosti, proizvodnje in dela. Prvo leto imajo posamezne vrste licejev skupen program za celotno usmeritev. Ta se v drugem letu loči na posamezne smeri. V tretjem, zadnjem maturitetnem letniku se še bolj diferencira glede na interese in izbrano delovno usmeritev. V glavnem se usmeritve dele na literarno-družboslovno, literarno-ekonomsko, naravoslovno-tehnično, pretežno tehnično in poklicno triletno izobraževanje ter dveletno poklicno usposabljanje.

Predvidena organizacija visokega šolstva je tudi bolj poenostavljena.

Uveden je stopenjski študij v treh stopnjah, vsaka od teh traja po dve leti.

Na stopnji predšolskega, osnovnošolskega in nižje stopnje srednjega izobraževanja je predviden in že deluje razvejen sistem posebnega izobraževanja. Pri »posebni« vzgoji in izobraževanju se ravna po načelu čim večje integracije »prizadejih« z »normalnimi«. Hospitalizacija ter razne oblike druge izolacije pridejo v poštev le v nujnih primerih.

Če je le mogoče, se mora mladi na raznih motnjah v telesnem in duševnem razvoju učiti »normalnih« vzorcev vedenja in dela v navadnih življenjskih situacijah.

LOJZE NOVAK

Premalo možnosti za nadaljnje izobraževanje

Javna razprava o usmerjenem izobraževanju se je že precej razmahnila, vendar za zdaj predvsem o srednjem šolskem izobraževanju, vse premalo pa (ali skoraj nič) pa o visokošolskem. Še posebej se lahko čutijo zapostavljeni učitelji na osnovnih šolah, saj se zelo malo govori o njihovem študiju (šolanju) na visoki ravni. Njihovo izobraževanje se konča po dveletnem študiju na pedagoški akademiji in v nekaterih primerih sploh ni možnosti izobraževanja (rednega ali ob delu) do najvišjih možnih stopenj. Osnovnošolski učitelj z diplomno visoke šole bo kmalu redkost. Zgornje meje izobraževanja osnovnošolskega pedagoškega kadra se vse bolj zapirajo, četudi to ni v skladu s potmi reformiranega izobraževanja za delo na kateremkoli področju, še najmanj pa na področju pedagoškega dela in to v času, ko bi morali mlade učitelje izobraževati za nove naloge, saj snujemo nove poti vzgojnoizobraževalnega sistema za prihodnje leto, tja v leto 2000.

Učitelji (vsaj nekateri) so pričakovali, da se bo začelo več razpravljati o njihovem izobraževanju na visoki ravni, saj je tudi Prosvetni delavec (št. 2 — z dne 9. febr. 1979) pisal o problemu študentov vojvodinskih pedagoških akademij, ki se upravičeno sprašujejo, zakaj tudi oni letošnjo jesen ne bodo mogli nadaljevati študija na fakultetah, zakaj niso enakopravni s svojimi vrstniki, ki se šolajo drugod. V Vojvodini se je tudi pojavilo upravičeno vprašanje (po pisanju Prosvetnega delavca), zakaj bi morali študentje akademij, ki želijo nadaljevati študij na fakultetah, opraviti nekatere sprejemne izpite itd. Vse to pa kaže, da vprašanje študentov, diplomantov pedagoških akademij (in učiteljev), ki bi radi nadaljevali šolanje, ni preprosto. Pa tudi ne rešeno.

Podobne probleme imajo tudi diplomanti PA v Mariboru. Ko pa po končanem dveletnem šolanju želijo nadaljevati študij (redno ali izredno), spoznajo, da

je to izredno težko, ali pa sploh nemogoče. Formalno jim je sicer omogočen nadaljevalni študij na visoki stopnji (na filozofski fakulteti v Ljubljani, ali drugod) a pri tem zahtevajo na mnoge ovire, npr.: opraviti morajo diferencialne izpite; fakulteta ponavlja nima organizirane oblike študija »ob delu«; velika prostorska oddaljenost Ljubljane (učitelj mora poučevati v razredu in je navadno zelo daleč od Ljubljane); slabe prometne zveze ipd. Upravičeno so pričakovali, da se bo to uredilo sedaj, ko je zgrajena nova stavba PA v Mariboru. Vendar za zdaj še ni videti, da bi se izobraževalni proces PA v Mariboru razširil na visoko stopnjo. Tako spoznavajo, da je njihovo izobraževanje zaprti krog, ki ga je težko preseči. Pričakovati je bilo, da bosta PA in filozofska fakulteta v Mariboru, če že ne II. stopnjo PA, pa vsaj študijske skupine za študij ob delu v okviru filozofske fakultete (povezovanje Maribora z Ljubljano!) ter tako omogočili, da bi se lahko učitelji, ki to želijo in hočejo (poleg svojega rednega učnovzgojnega dela v razredu in družbenopolitičnega dela zunaj šole) izpopolnili v znanju in nadaljevali svoje šolanje.

V tem hotenju po boljšem znanju bi morali naše učitelje podpreti, saj je v Evropi samo še nekaj držav, ki šolajo svoje učitelje le na višješolski ravni, vse več pa jih šola na visokošolski ravni. Sicer pa so že mnogi slovenski pedagogi zagovarjali fakultetno šolanje učiteljev (Kumerderje, Schreiner, Šilih, idr.).

Naj končam s tole mislijo: Učiteljski poklic spada prav gotovo med najpomembnejše družbene dejavnosti, saj pripravljajo mladinu, da bo prevzela opravila in naloge starejših. To dosega preko vzgojnoizobraževalnega procesa, katerega uspehi (dosežki) pa so najbolj odvisni od tega, kakšen je učitelj. Zato je treba pomagati učiteljem da bodo za to naloge čimbolje pripravljeni.

E. P.

O jeziku za vsakogar

V šesti lekciji učbenika za angleški jezik, ki ima naslov MAP THREE (Državna založba Slovenije, Ljubljana 1975) qbravnavajo avtorji učbenika tudi vprašanje »svetovnega jezika« po naslovom »A Language for everybody« ali po naše: jezik za vsakogar.

Vprašanje svetovnega jezika je snov, ki bi morala zanimati tiste, ki se uče tujih jezikov, in prav je, da jo najdemo v takem učbeniku. Ne morem pa hvaliti enostranske osvetlitve tega vprašanja, to je zelo zadržanega stališča avtorjev do te, sicer »prelepe« ideje. Zapis je precej skeptičen in odvrca mladega človeka, da bi se podrobneje pozanimal za to »prelepo« idejo.

Po branju šeste lekcije postane ta ideja za nekritičnega in neizkušenega bralca prav gotovo neprivlačna.

Ne bi se skliceval na drugačen odnos do svetovnega ali nevtralnega mednarodnega jezika v naši javnosti, pri marsikaterem uglednem kulturnem ali političnem delavcu, kot pa izzveni iz omenjene šeste lekcije. Ker je namen nevtralnega in skupnega jezika, da — med drugim — odpravi zapostavljenost malih narodov v svetovni areni kulture in znanosti, kjer vladajo veliki jeziki in duhovna produkcija maloštevilnih velikih narodov in organiziranih skupnosti (držav), bi bilo najbrže logično, da bodo tisti Slovenci (kot »pripadniki« majh-

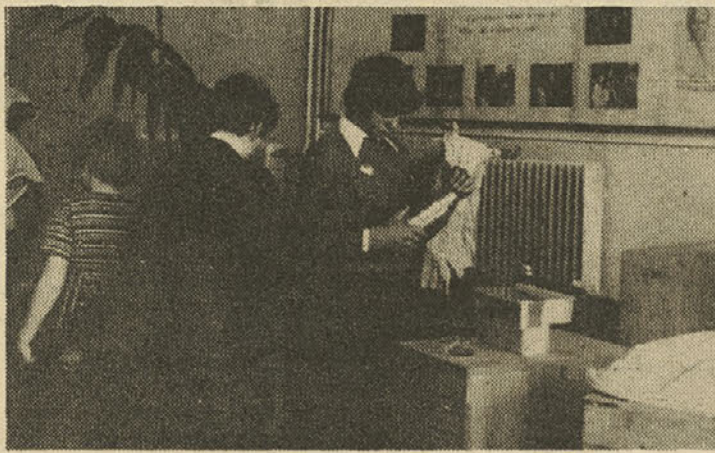
nega naroda), ki se lotijo tega vprašanja, odločno podprli idejo mednarodnega jezika, in to kljub vsem problemom, ki se nujno porajajo ob tako velikem in tehnično težavnem mednarodnem projektu.

Najmanj, kar bi smeli pričakovati ob obravnavanju tega vprašanja pred slovensko mladino, je vsestranska, kulturna in politična osvetlitev jezikovnega vprašanja v mednarodnih odnosih, pa tudi jezikovne in drugačne diskriminacije malih narodov in etničnih skupin. V taki nepristranski razpravi bi bilo treba najti tudi prostor za prikaz dosedanjih dobrih izkušenj in dosežkov v razvoju mednarodnega jezika, o katerih avtorji v MAP THREE, najbrž iz previdnosti, molče. Najti bi bilo potrebno tudi prostor za vprašanja o tem, kako se bomo v prihodnosti spopadali v svetu, ki postaja z vsakim desetletjem manjši, bolj pregleden in dostopnejši. Jeziki se niso razvili zaradi dimisic in poetov, temveč zaradi potrebe.

Pa še tale obrobni očetek avtorjem: Esperanto in Volapük mečejo v isti kos. Slednji je ostal mrtev jezik, projekt v predalu esperanto pa govore tisoči, ima tudi svojo izvirno strokovno in leposlovno literaturo, seveda poleg množice prevodov iz nacionalnih jezikov.

FRANJO VETRIH, MARIBOR

Pišejo nam

Na drugem republiškem srečanju mladih čebelarjev si mladi pozorno ogledujejo novosti, prikazane na razstavi

Republiško srečanje in tekmovanje čebelarjskih šol

Tisoč učencev čebelarjev

Minili sta dve leti od prvega srečanja in tekmovanja učencev osnovnih šol, ki so svojo interesno dejavnost posvetili spoznavanju čebel, njihovega življenja, pridelkov in tehnologiji čebelarjenja. Prvo srečanje in tekmovanje je bilo v Celju leta 1977.

Ko je bilo na začetku tega desetletja treba pomladiti le vrste čebelarjev, je Zveza čebelarjskih društev za Slovenijo usmerila svojo akcijo k osnovnošolski mladini. Brez izkušenj in tovrstnih vzorcev iz preteklosti je bila na tem področju zaorana ledina ne samo v Sloveniji, temveč v vsej Jugoslaviji. Po začetnih težavah in mnogokrat nerazumevanjih prav tam, kjer bi pomoč najprej pričakovali, se je občinskimi čebelarjskim društvom ob sodelovanju učnovzgojnih kolektivov posrečilo doseči, da dela zdaj pri osnovnih šolah že okoli 80 čebelarjskih krožkov, krožke pa imajo že tudi v kmetijskih srednjih šolah in v gimnazijah. Zdaj sodeluje v tej dejavnosti približno 1000 učencev.

Treba je poudariti, da ni namen čebelarjskih krožkov pridobivanje čebelarjev — praktikov, temveč spoznavanje čebel, njihovega življenja, vrednotenje njihovih darov v prehrani, zdravstvu in poživilu ter pomena za vrtnarstvo, sajdarstvo in kmetijstvo. In ne nazadnje: tudi za ohranitev ravnovesja v naravi gre. Razumljivo je, da čebelarstvo pričakuje, da bo iz teh vrst podmladka prišlo določeno število čebelarjev, ki bodo po končanem šolanju nadaljevali s samostojnim čebelarjenjem, ali kot ljubitelji čebel, ali pa kot poklicni čebelarji. Že dosedanje izkušnje so spodbudne, saj v nekaterih krajih že zdaj samostojno čebelarji po končanem šolanju več kot 30 odstotkov nekdanjih krožkarjev.

Drugo srečanje in tekmovanje je bilo 19. maja t. l. v osnovni šoli Dapile Kumar v Ljubljani.

Tisoč rutic v nevarnem prometu

Ob začetku letošnjega šolskega leta so šole ter Zavod za prosvetno pedagoško službo — enota v Dravogradu, poskrbeli, da so vsi prvošolčki osnovnih šol koroške pokrajine dobili rumene rutice. To temeljno opozorilo, da je otrok začetnik v prometu, je samo eden od ukrepov, s katerimi želijo zmanjšati žal še vedno prevelik krhavi davek med otroki v tej pokrajini. V prizadevanja za varnost otrok v prometu so se letos vključili poleg prosvetnih delavcev tudi drugi. Bolj prizadevno sodelujejo milicniki, na križišča in avtobusne postaje

Prihitele so ekipe s svojimi mentorji (vsak krožek, ki se je opogumil za tekmovanje, sta zastopala dva člana) iz daljnih pomurskih vasi, s Krasa in od Maribora do južnih predelov Bele krajine. Transparent ob Titovi cesti v Črnučah, na katerem je pisalo Dobrodošli, mladi čebelarji na II. srečanju in tekmovanju, jih je usmerjal v osnovno šolo Danile Kumar, kjer je bila ustrezno prirejena dvorana za prireditve. Za uvod je zapel mladinski pevski zbor tamkajšnje šole pod vodstvom Danije Ivančič, nato pa je poleg predstavnikov republiških strokovnih organizacij pozdravil navzoče v imenu domačinov — gostiteljev mladinec — krožkar Stane Govekar.

Razdeljene v višjo in nižjo skupino so se ekipe pomerile v znanju. K uspešnemu tekmovanju je prav gotovo veliko prispeval Priročnik za čebelarje začetnike, ki ga je izdala Zveza čebelarjskih društev Slovenije v glavnem za člane čebelarjskih krožkov in njihovih mentorjev. Zveza pa je v tem obdobju poskrbela poleg tega tudi za izvirne domače barvne diapozitive in gmotno pomoč krožkom, veliko pa je pomagala tudi OZD Medex.

Ekipe z najboljšim uspehom so prejele za nagrado čebelarjski pribor in ustrezno literaturo s posvetilom.

Med tekmovanjem krožkarjev je bilo posvetovanje mentorjev, ki so po večini izkušeni čebelarji zaposleni zunaj učnovzgojnih kolektivov, imajo pa radi mladino in veliko voljo za volontersko delo. Ti prenašajo svoje znanje in izkušnje na mladi rod.

Na razstavi, ki je bila prirejena ob tej priložnosti, so si obiskovalci ogledali novejša dosežke in izboljšave na področju opreme, pridobivanja in predelave čebeljih pridelkov in novosti iz domače strokovne literature.

MARTIN MENCEJ

prihajajo člani ljudske zaščite, pa tudi pionirji prometniki zgledno opravijo svojo dolžnost. Vzgoji v prometu bodo letos namenili še večjo pozornost kot doslej vse vzgojnovarstvene organizacije. Ne samo z opozorili, temveč tako, da bodo otroke navajale, kako naj se ravna v prometu, torej v okolju in situaciji v katerih se otrok tudi resnično giblje.

V teh prizadevanjih postajajo sodobna ponazorila vedno bolj potrebna. Vrtec v Dravogradu si je na igrišču pri Robindvoru uredil pravi prometni poligon.

kv

Trideset let VVZ na Janeževem vrhu

Iz roda v rod

Janžev vrh je ljubeznjiva vasica, ki je raztresena daleč naokrog po vinskih gričih nad Gornjo Radgono in Radenci. Tod so imeli pred vojno predvsem avstrijski bogatini svoje gorice, ki so jih obdelovali njihovi viničarji — Slovenci. To so bili bridki časi, ki jih starejši ljudje pominjo še danes. Zdaj se sprehajata tod sonce in dobra volja ljudi, ki so zaposleni v kmetijskem kombinatu v Gornji Radgoni. Pridno obdelujejo gorice, saj so del njihovega življenja.

In na tem zdaj veselem griču so vaščani praznovali pred nedavnimi 30-letnico svojega vrta, ki je resnično drugi dom njihovih otrok. Ustanovitev vrta na Janževem vrhu so pravzaprav spodbudile nekdanje viničarke, ki so otroke zapirale doma, da so si lahko služile kruh. In pred tridesetimi leti so naložili komaj devetnajstletnem dekletu Mimici Pelcl, absolutki vzgojiteljske šole, nalogo, naj ustanovi v stari gosposki hiši vrtec za janževske otroke. Sama piše v kroniki vrta: Tako: Pobudnice za ustanovitev vrta so bile matere-zadružnice, ki so bile zaposlene v vinogradniški zadruzi kot delavke. Preden sem začela delati, sem šla od hiše do hiše, pripovedovala vaščanom o vrtni in jih spodbujala, naj vpišejo vanj svoje otroke. Ves dan sem hodila po janževskem blatu in trkala na vrata neznanih ljudi. Vračala sem se mokra in blatna, a vendar zadovoljna, kajti starši so vpisali v vrtec 22 otrok. In ne samo to! Starši so mi tudi obljubili, da mi bodo pomagali preurediti hišo, ki je bila namenjena za vrtec. Tako sem dobila novih moči, ki so sprva že plahnele, novo voljo in novo spodbudo. Z združenimi močmi smo uredili vrtec in ga odprli na Janževem vrhu vrtec 7. oktobra leta 1949.

To je bil menda prvi vrtec daleč naokoli. Postal je zgled vzgojnovarstvenega zavoda, v vrtnu, katerem niso poznali uradnih ur, saj so ostajali otroci, v vrtnu, dokler je bilo potrebno, saj je delo staršev uravnavalo delovni dan. In tako je še danes. Otorci so bili in so še deležni skrbne vzgoje. V vrtnu so pred leti prvič spoznali dedka Mraza in pozdravili dan pomladi in počastili svoje matere in vzgojiteljice ob njihovem 8. marcu. Da, janževski vrtec je privezal nase starše, da so ponosno govorili:

XI. športne igre posebnih osnovnih šol

Čeprav imajo športne igre POŠ Slovenije za seboj lepo razvojno pot in so se iz leta v leto izboljševale — tako po številu udeležencev kot po kakovosti, pa vendar lahko rečemo, da tako lepo pripravljenih iger kot so bile letošnjega junija v Novem mestu, verjetno še ni bilo. Prijazno mesto, ki se je v novi Jugoslaviji iz nekdanjega dolenjskega mesteca razvilo v industrijsko središče Dolenjske, je sprejelo več kot 200 mladih tekmovalcev posebnih osnovnih šol iz vse Slovenije. Pomerili so se v atletiki, metu žogice, skoku v višino ter krosu, mlgem nogometu in rokometu. Igle je organiziral kolektiv Osnovne šole Dragotin Kette (POŠ) v Novem mestu.

Tekme so potekale po pravilniku, pod vodstvom učiteljev telesne vzgoje, na šolskem igrišču in na stadionu v Novem mestu. Po uvodnih slovesnostih, ko so dvignili na drog svojo »olimpijsko« zastavo, po jugoslovanski himni, govorih predstavnikov in gostov, potem ko so se tekmovalci kolektivno predstavili zbranimu občinstvu, so se za cele tekme, ki so trajale prvega dne od 14. do 19. ure, končali so jih s podelitvijo medalj in priznanj. Zmagovalci v atletiki so prejeli mali svoja »zlata«, »srebrna« in »bronasta« odličja po posebnem ceremonialu že na stadionu.

Naslednjega dne so odšli s svojimi vodniki, učitelji in prijatelji

To je naš vrtec. Tovarišica Mimica, kot še danes pravijo tod ravnateljici VVZ, je prvič popeljala janževske otroke na morje, z njo so prvič videli vlak in vsa čuda velikega sveta, kajti Janžev vrh je daleč od mestnega življenja. Janževske cibane je že večkrat obiskal striček Janez Kuhar, posnel male pevce in jim tudi zložil marsikatero pesmico. Pa tudi ljubljanska televizija je našla pot na Janžev vrh! Kako je bila navdušena nad delom janževskega vrta tovarišica Anica Dolančeva, pedagoška svetovalka Zavoda za šolstvo, se vidi iz besed, ki jih je napisala v knjigo obiskov: Na obisku v vrtnu na Janževem vrhu se me ponovno prepračala, da je vrtec po vsebini prav tak, kakršnega želimo vsem našim otrokom. Otroci uživajo potrebno skrb, pravilno vzgojo ter imajo vse možnosti za vsestranski razvoj. Za uspehe gre vse priznanje tovarišici upravnici in drugim delavcem zavoda.

Da, tak je vrtec na Janževem vrhu še zdaj! Vanj se je vpisalo v novem šolskem letu 64 otrok — štirje so prišli celo iz Gornje Radgone. Toda vrtec ni opravljal samo vzgojne naloge, temveč je bogatil tudi kulturno življenje v tem odrinjenem kraju. Iz nekdanjih gojencev vrta so zrasi ljudje, ki jim je postala kultura del njihove biti — in vse to so dobili v vrtnu na Janževem vrhu.

Janževski VVZ je praznoval svojo 30-letnico. Slavlja se je udeležila tudi tovarišica Irena Levičnik, ki je v toplih besedah orisala pot VVZ na Janževem vrhu. Na proslavi se je zbralo zelo veliko ljudi, saj so prišli na proslavo obletnice tudi nekdanji gojenci vrta, ki so zdaj že očetje in matere in pošiljajo svoje otroke v svoj nekdanji vrtec. Tudi striček Janez Kuhar je priromal harmoniko na proslavo in kdo ve kolikokrat zopet zapel z malimi pevci vsem, ki jim je pri srcu zgleden vrtec na Janževem vrhu.

Prav bi bilo, da ko bi se ob podeljevanju Žagarjevih nagrad spomnili tudi tovarišice Mimice Pelclove, ki od svojega devetnajstega leta vodi VVZ na Janževem vrhu in je opravila ogromno vzgojno in kulturno delo v tej priznani vasi. Tam, kjer ljudje nekdanj niso poznali ne belega kruha ne dobre besede.

MANKO GOLAR

na Bazo 20, kjer so prejele zmagovale ekipe pokale in diplome. Pred podelitvijo pokalov so učenci Osnovne šole s prilagojenim programom Dragotin Kette priredili svojim tovarišem lep kulturni spored. Z velikim zanimanjem so sledili tudi poljudnemu predavanju o zgodovini Baze 20.

Da se je celotna prireditev v Novem mestu tako lepo razvila, zaslužijo vse priznanje tudi skupščina Novo mesto, tovarna Krka in podružnica Ljubljanske banke, ki so izvedbo iger izdatno financirale in materialno podprle, ter ves čas dajale učiteljem in učencem osnovne šole Dragotin Kette tudi veliko moralno oporo. Tekmovalci so bili navdušeni, ko so prejele ob odhodu lepa spominska darila. Vse priznanje in pohvalo pa zasluži kolektiv Osnovne šole Dragotin Kette, ki je izredno dobro organiziral to lepo prireditev.

Kaj so pokazale letošnje tekme posebnih osnovnih šol? Lahko rečemo da so bili tekmovalci dobro fizično pripravljeni, da so dosegli lepe športne uspehe, pa tudi to, da večina teh učencev ne bi stala na zmagovalnih stopnicah, če bi morala tekmovalci pa so bili veseli doseženih uspehov, pozornosti, srečanja s tovariši. Eno je gotovo: športne igre posebnih osnovnih šol imajo pomembno pedagoško vlogo.

ALBIN PODJAVORŠEK

Otrok in okolje

Da otroci ne bodo
risali črnega snega

Letošnje posvetovanje o človekovem okolju je dalo veliko motivov in
kajpotov za zaščito zdravja otrok. Več kot dva milijona mladih je va-
novalo svoje življenjsko okolje

Prav danes sem brez navdiha.

Polna logike, marksizma,
latinščine... Okrog mene
so slike iz narave, ki jih
gleдам, če že ne morem
odpreti okna in dovoliti
naravi, da mi pride v srce,
lase, oči... Pravijo pa, da
kolikor boš iz tega izvira
zajel, toliko boš živel...

Gordana, 4. razred

V naglici industrijskega razvo-
ja, v dirki za visokim standardom
mo počasi izgubljal možnost za
dravno življenje in delo, s tem pa
tudi sami sebe. Številni podatki,
razvrščeni po aritmetičnih sredi-
nah, standardnih odklonih in
razponih govore, da z zdravjem
plačujemo davek tehničnemu
napredku. Če so bolezni, zna-
čilne za gospodarsko in kulturno
zaostalost, že zgodovina, so bo-
lezni ožilja, dihalnih organov,
živčevja, motnje v presnavljanju
in alergije značilne za sedanjost.
Medicina ugotavlja, da so nji-
hove prve žrtve otroci.

DRUGI DOM

Medtem ko otroci zaradi de-
lovnih in drugih obveznosti star-
šev vse bolj izgubljajo toplino
pravega doma, postajajo jasli in
vrtci njihov drugi dom.

Razveseljivo je, da ima vedno
več otrok organizirano predšol-
sko vzgojo. Letos je v srbskih
vrtcih več kot sedemdeset tisoč
otrok, starih do šest let, pa ven-
dar ni bilo prostora za vse.

Navdušuje tudi darežljivost
odraslih: vrtci spadajo med naj-
lepše stavbe v republiki, saj so
zgrajeni po sodobnih arhitek-
tonskih zamislih in primerno
opremljeni za delo, zabavo in
prehrano otrok. Večina jih je
tudi na primernih krajih. Toda
vedno nimajo vsega. Polovica
otrocev nima telovadnice, drugi pa
so prenapolnjeni.

Na posvetovanju o otrokovem
življenjskem okolju smo slišali,
da je predšolska vzgoja izredno
pomembna za razvoj otrok in
oblikovanje novega odnosa do
okolja. V vrtcih si malčki pridobi-
vajo prva spoznanja in higien-
ske navade in se privajajo življe-
nju v družbi. Vse to bodo kasneje
prenašali domov, v šolo, v de-
lovno okolje in v življenje.

Raziskovanje mikroklimat-
skih razmer v stanovanjih v
stolpnih Novega Beograda je
pokazalo, da stanovanja, ki so
višje od devetega nadstropja,
niso primerna. Poleti 1975 je bila
temperatura v teh stanovanjih
več kot 28 stopinj, v njih pa so ži-
veli tudi novorojenčki in dojenč-
ki.

Niti ob letnih niti ob tedenskih
oddihih ne uživa otrok prave na-
rave. Njihova svobodna pot je
kratka — od avtomobila do ho-
teljske sobe. V hotelu pa se otrok
ne more zabavati in igrati. V
njem ni prostora za domišljijo in
razvijanje otrokovih naravnih
čutov.

OTROKOV OBROK

Najnovejša jugoslovanska
študija o otrokovi prehrani kaže,
da smo lahko zadovoljni z razvo-
jem na tem področju. Ne more-
mo več govoriti, da so obroki
premalo kalorični, zato sta se po-
večali poprečna višina in teža
otrok.

Ugotavljajo pa tudi, da je naša
prehrambena kultura še vedno
na nizki ravni. V hrani otrok je še
vedno premalo vitaminov, žele-
za, kalcija in beljakovin, preveč
pa je zaščitnih in redilnih snovi.
Zato je 15 odstotkov otrok
suhih, štirinajst predebelih in
deset slabokrvnih. Ti odstotki so
pri šolarjih še višji. Otroci obole-
vajo za hipovitaminozami, slabokrvnostjo, debelostjo in slad-
korno boleznijo.

KRVNA SLIKA OTROK

Številno škodljivih snovi v
zraku narašča v otrokovem or-
ganizmu pa se zmanjšuje število
rdečih krvničk.

Načrta raziskovanja v Boru
in Sokobanji (klimatsko zdravi-
lišče na 450 metrih nadmorske
višine) so pokazala, da je v So-

kobanji le malo otrok, ki imajo
alergijo in bolezn dihal, otroci,
ki živijo v Boru, pa imajo pogosto
nahod, vnetje sinusov in bronhi-
tis.

Več kot deset tisoč zdravstve-
nih kartonov otrok kaže po-
membno soodvisnost med obolen-
jenji dihal in poprečnim odstot-
kom ogljikovega dvokisa v
zraku. Otroci iz Bora ne more
obvarovati niti zelenje in drevje
pred tristo tisoč kubičnimi metri
plinov, ki jih dimniki vsako uro
izbruha v ozračje, in pred kot
700 mg prahu, ki pade vsak dan
na kvadratni meter. Otroke iz
Bora čakata bronhialna astma in
prezgodnja invalidnost.

Kašljanje in piskanje v prsih
sta dvakrat pogostejša in moč-
nejša pri otrocih iz Kosovske Mi-
trovice kot pri otrocih iz Peči.

Na petih najbolj prometnih
beograjskih križiščih so leta
1976 izmerili največ ogljikovega
dvokisa, lani pa se je najbolj po-
večala količina dušikovih oksid-
dov. V ozračju prometnih ulic je
tudi vedno več svinca. Meritve so
pokazale, da je v organizmih
otrok, ki so v vrtcih, manj svinca
kot pri tistih, ki se igrajo na uli-
cah. Svince je posebno nevaren v
mestih, kjer povzroča hude tele-
sne in duševne motnje pri otroci-
h, mrtvorojenost otrok in spon-
tane prekinitve nosečnosti.

Na Hrvaškem so pred onesa-
ženim zrakom najmanj zavarova-
ni mali Zagrebčani, nato Kar-
lovcani in Osječani, najbolj na
varnem pa so otroci v Splitu.
Otroci, ki odrasčajo na bregovih
Bosne, Spreče in Usore se bodo
le stežka zagledali v gladinah teh
motnih rek. Tudi Slovenci niso
na boljšem. V celjski občini so na
primer najpogostejša obolenja
dihal, ki znašajo kar tretjino vseh
obolenj. Otroci iz Mladencov se
zbirajo okrog železniške postaje,
v središču mesta. Zaradi prekopa
Donava—Tisa—Donava se je
znižala raven talnih voda; zato je
izumrlo 15 hektarov gozda.

ČIGAV BO GOLOB?

Neskladja med industrijo iz
zdravstvom lahko ponazorimo s
tole uganko: lovec je rani goloba.
Prav tedaj, ko ga je hotel zgrabi-
ti, se je pred njim pojavil zdrav-
nik. Začela sta se pripraviti...

Čigav bo golob?
Starši so otrokom obljubili, da
jim bodo vrnilo modro nebo nad
Sarajevom. Ravenska železnica
je kupila filtre, da ne bo treba
otrokem več slikati črnega snega.
Več kot 1500 hektarov goličav
v okolici Skopja bodo letos pogoz-
dili. V Kosovski Mitrovici se bo
letos dvigal dim iz 300 metrov vi-
sokoga dimnika. Tudi v Laza-
revcu bodo pogozdili 400 hekta-
rov goličav. Štiriinštrideset
občin bo do konca tega leta zdru-
žilo svoje moči, da bodo zaščitile
Savo. Na tak podvig se priprav-
ljajo tudi mesta ob Donavi.

Bilo je veliko mladihskih raz-
iskovalnih in delovnih akcij — do
zveznih do krajevnih, od stalnih
do občasnih. Več kot dva mili-
jona mladih je v zadnjih dveh
letih govalo gozdovalne pogo-
dovalne goličave, vzdrževalo ze-
lenice in spomenike, urejalo šol-
ska igrišča in zbiralo odpadne su-
rovine. Na 110 tisoč hektarih v
Srbiji šumijo že petnajst let stara
drevesa.

V lepih otroških vrtcih, pravih
domovih otroške domišljije in
igre, si pridobivajo malčki nove
higienske in kulturne navade.
Rastejo rodovi mladih ekologov,
ki bodo obvarovali naravo pred
nenadzorovano tehnologijo in
pred brezdušnim pragmatiz-
mom, zaradi katerega bomo
morali odrasli zardevati. Le
tedaj, če bodo načrti prizadevanj
za boljše življenjske in delovne
razmere sestavina načrta našega
celotnega razvoja, boljše pa
tam, kjer človek dela in odloča o
dosežkih svojega dela, bomo
lahko nekoč dobili krvno sliko z
višine 450 m tudi na nadmorski
višini sedemdesetih metrov.
MOMČILO PARAŠIČ

Otroci z motnjami
v enotni osnovni šoli?

Iz dela Pedagoškega inštituta pri Univerzi v Ljubljani

Že nekaj let lahko pri nas opazujemo, kako poteka vzgajanje in izo-
braževanje otrok z motnjami v telesnem in duševnem razvoju v enotni
osnovni šoli. Ta gibanja so močnejša v svetu, zlasti v zahodnih deželah
in Ameriki. Spremembe, ki jih terja razvoj so pospešili starši, ki ne do-
voljujejo, da bi se otroci prešolali v šole s prilagojenim programom in
zavode pa tudi pravilnik o razvrščanju in razvidu otrok z motnjami v
telesnem in duševnem razvoju s svojimi spremembami in pravilnik o
ocenjevanju osnovnošolskih otrok ter poznavanje gibanja za integra-
cijo in normalizacijo posebne vzgoje in izobraževanja v svetu. Te
spremembe so povzročile v naši praksi, da se je zmanjšalo število
učencev v osnovnih šolah in zavodih s prilagojenim programom, pove-
čalo pa število učencev z motnjami v telesnem in duševnem razvoju v
osnovnih šolah. V šolah s prilagojenim programom, imamo zdaj pre-
več specialnih pedagogov, potrebujemo pa jih v osnovnih šolah. V
našo sedanjo preobrazbo vzgoje in izobraževanja sijo tudi prizade-
vanja, ki bi pomenila vsebinsko obogatitev v vzgojnoizobraževalnem
delu in pomoč otrokom v telesnem in duševnem razvoju v organizaciji
osnovnošolskega sistema.

Zato smo v delovni načrt pe-
dagoškega inštituta sprejeli razi-
skovalno nalogo »Vzgoja in izo-
braževanje otrok z motnjami v
telesnem in duševnem razvoju«,
avtorica Angelca Žerovnik. Na-
logo je financirala Raziskovalna
skupnost Slovenije in Izobraže-
valna skupnost Slovenije. Junija
1979 je bil na pedagoškem inšti-
tutu posvet, ki naj bi nakazal
probleme in dal pobude za na-
daljnje delo. Udeležili so se ga
predstavniki nekaterih družbe-
nopolitičnih organizacij, stro-
kovnih in znanstvenih ustanov,
šol in društev ter predstavniki
staršev. Veliko razpravljalcev je
trdilo, da je treba iskati nove
oblike in možnosti za vzgojo in
izobraževanje otrok z motnjami
v telesnem in duševnem razvoju
v enotni osnovni šoli, bili pa so
zaskrbljeni, ker menijo, da lahko
integracija prizadetega otroka
privede do osebnostnih motenj.
Prevladalo je mnenje, da je treba
integracijo motenih otrok v
enotno osnovno šolo skrbno iz-
peljati v dolgotrajnem procesu
spreminjanja naše osnovne šole.
V razpravi so bile nakazane na-
slednje možnosti, ki temeljijo
deloma na domači in tuji litera-
turi, na možnostih, ki jih naša
osnovna šola že ima, na izkuš-
njah nekaterih naših šol, ki inte-
gracijo že izvajajo in na rezulta-
tih raziskovalne naloge Pomoč
osnovne šole učencem s speci-
fičnimi učnimi težavami.

SPOSODNI SOŠOLCI
POMAGAJO

Pri integraciji otrok z mot-
njami v telesnem in duševnem
razvoju je mogoče upoštevati
oblike giblivo individualizacije
in začasne diferenciacije (dopol-
nilni, dodatni pouk, prostovoljne
dejavnosti, kolektivna pomoč,
majhna skupina, ki dela po pro-
gramu pomoči osnovne šole
učencem s specifičnimi učnimi
težavami, ki so se že uveljavile v
naši osnovni šoli).

V obliki razvojnih raziskav in
tudi v obliki novosti, ki jih uva-
jajo šole, pa je mogoče vpeljati v
osnovno šolo še druge dejavnike
giblivo individualizacije in dife-
renciacije.

Snov v učnem načrtu je treba
razdeliti na temeljno in dodatno
snov in spretnosti, opredeliti raz-
lične zahteve glede aktivnosti

znanja, obsega, globine znanja,
stopnje matematizacije. Vse to
bi olajšalo šolanje za prizadete
otroke. Prizadet otrok namreč
več pridobi s tem, če dela v stiku s
sposobnimi sošolci, čeprav snov
le pasivno sprejema, kot če se le
uri v spretnostih in si pridobiva
temeljno znanje v osnovni šoli s
prilagojenim programom. Temel-
jino znanje in tudi del tem-
eljne snovi pa lahko pridobi
tudi v posebnih tečajih za priza-
dete otroke v enotni šoli. Pri tem
so mogoče rešitve s paralelnim
poukom v nekaterih predmetih.

Predvsem pa je koristna naj-
bolj gibliva oblika kratkotrajne
in začasne delitve učencev glede
na rezultate, ki jih dosežejo pri
preverjanju znanja iz določene-
nega poglavja. Ta delitev traja le
v času utrjevanja in ponavljanja.
Naslednje poglavje začnejo vsi
učenci skupaj. Takšna rešitev
zahteva skrčenje skupnega pro-
grama na bistveno snov in spre-
tnosti, da ostane dovolj časa za
utrjevanje, poglobljanje in po-
navljanje bistva, pač po potrebi
in možnostih in učnih uspehih
učencev v okviru nekega širšega
poglavja.

PO POTREBAH
IN ZMOŽNOSTIH

Pri delitvi učencev na takšne
skupine je mogoče združiti
učence iz več matičnih razredov,
ki imajo podobne izobraževalne
probleme, težave ali pa večje
uspehe.

Učence lahko združujemo tudi
v tako imenovane razvojne
oddelke, katerih bistvo je, da
združuje manjšo skupino otrok z
določeno motnjo, npr. lažja du-
ševna manjrazvitost. Pouk po-
teka v skladu z učnim načrtom te
kategorije otrok in upošteva
značilnosti teh otrok. Korek-
tivno delo z otrokom je delno
vključeno v pouk. V razvojnem
oddelku obiskujejo samo tiste
učne predmete, ki jih zaradi za-
hlevnosti učne snovi — intelek-
tualni predmeti — ne morejo
obiskovati v matičnem razredu.
Estetskovzgojne predmete obis-
kujejo v matičnem razredu, le-ti
imajo za otroka bolj sproščujo-
čo, predvsem estetsko in telesno
vzgojno funkcijo. Za učence v
razvojnem oddelku je treba izde-
lati individualni učni načrt.

Široke organizacijske in vse-
binske možnosti so v povezo-
vanju osnovne šole in osnovne šole
s prilagojenim programom. Te
povezave so lahko na kulturnem
in športnem področju, v povezo-
vanju s krajevno skupnostjo in
podobno. Tu imajo pomembno
vlogo specializirani zavodi in šole
s prilagojenim programom.

V organiziranem individualno
usmerjenem strokovnem delu v
osnovnih šolah bi morali zapo-
slovati poleg psihologov, peda-
gogov, socialnih delavcev tudi
specialne pedagoge za sveto-
valno delo in za učnovzgojno
delo z učencem.

Ambulatno obliko dela — da
odhajajo otroci v ambulante in
svetovalne centre ter da priha-
jajo strokovnjaki iz ambulante in
svetovalnih centrov v osnovne
šole — so razvite v večjih mestih.
Gotovo pa bi morali te oblike še
pospeševati, da bi bile dostopne
vsakemu otroku, ki to pomoč po-
trebuje.

Šola in zdravje

Ob preobrazbi šole je treba
najprej misliti na zdravje učen-
cev, bi lahko rekli ob vsebini gra-
diva o zdravstvenem varstvu, ki
ga je ob razvoju celodnevne šole
pripravila služba za zdravstveno
varstvo šolskih otrok in mladine
Zavoda SR Slovenije za zdrav-
stveno varstvo. Okolje vpliva na
zdravje otrok velikokrat bolj
kakor dedne lastnosti in mikrobi,
zato mora učenec sodelovati tudi
v zdravstvenih vzgoji. Za ohrani-
tev in krepitev zdravja ni dovolj
le dobra prehrana, temveč so
pomembni medčloveški odnosi,
v katerih se utrjuje osebnostno
zdravje in odpornost proti raz-
ličnim socialnim obolenjem,
lahko rečemo, tudi proti alkoho-
lizmu, narkomaniji in drugim
asocialnim pojavom.

Z zdravstvenega gledišča je
treba nenehno spremljati razvoj
celodnevni šol, da bodo pravo-
časno zagotovljene temeljne
zdravstvenohigienske razmere.
Preprečiti moramo, da bi šola
učence utrjevala in škodovala
njihovemu zdravju ter poskrbeti
za tako bivanje otrok v vzgojno
organiziranem okolju, da bodo

Tudi mobilno specialnopedago-
ško delo (specialni pedagog
prihaja k otroku na dom, dela z
otrokom in svetuje staršem; spe-
cialni pedagog prihaja v osnovno
šolo, pomaga učitelju npr. kako
delati s slabovidnim učencem,
kako uporabljati specialne pri-
pomočke) daje možnosti za
uspešnejše usposabljanje otrok z
motnjami v telesnem in dušev-
nem razvoju. Pomembno vlogo v
skrbni za telesni in duševni razvoj
prizadetih otrok in mladostnikov
imajo tudi humanitarne družbe;
le-ta združujejo starše in stro-
kovnjake, ki vodijo številne akci-
je, katerih namen je pomagati
otroku in staršem.

Sodelavci pedagoškega inšti-
tuta bodo pri tem delu potrebo-
vali pomoč učiteljev praktikov,
ki so pripravljeni prekušati na-
vedene in še druge novosti ter
prispevati svoje kritične ugotovi-
tve in ustvarjalne rešitve, da bi
sodobno in humano zamisel tudi
kar najbolj izvedli.

ANGELCA ŽEROVNIK

otroci vedri in zdravi. Ob tem ne
smejo ostati neopaženi tisti
učenci, ki se težje učijo ali doživ-
ljajo take ali drugačne stiske,
pravočasno je treba poskrbeti za
vsakogar, da se ne zgubi brezi-
men v množici. Prav to zahteva
pozorne pedagoške delavce, ki
se bodo izogibali represivnemu
slogu vzgojnega dela, znali
spodbujati učenčev ustvarjalno
sodelovanje in vsestransko de-
javnost. Celodnevna šola potre-
buje prav zaradi tega tudi zdrav-
nikovo sodelovanje, da bi prou-
čeval in spremljal zlasti higienski
in zdravstveni red v šoli, poleg
tega pa je treba tudi pedagoške
delavce nekoliko bolj usposobiti
za sodelovanje na tem področju.

Ob oblikovanju zakonov o šol-
stvu moramo misliti tudi na to in
jih ustrezno dopolniti, da se
obenem zagotovi dobra šola, ki
je ob zdravi družini temelj raz-
voja zdrave osebnosti. Celod-
nevna osnovna šola je pa bi-
taka, če bo v njej prebivanje za
učence in učitelje prijetno,
sproščeno, ustvarjalno, resnično
samoupravno.

Precejšnje naložbe v šolstvo
in otroško varstvo

V občini Slovenske Konjice
dajejo tudi letos precej denarja
za pridobitev novih prostorov v
osnovnih šolah in v otroškem
varstvu. Čeprav plačujejo občani
že tretji samoprispevek v te na-
mene, zbrani denar še zdaleč ne
zadostuje za uresničitev vseh načr-
tov. Veliko denarja za gradnjo
šol in vrtcev dajejo tudi delovne
organizacije.

Koliko novega prostora so do-
bili letos šolarji in cibani v ob-
čini Slovenske Konjice?

— V Zrečah je gotov prizidek
k osnovni šoli, v katerem so pri-
dobili 12 učilnic, večnamenski
prostor in nekaj kabineto. Po
predračunu bi naložba znašala
11 (enajst) milijonov dinarjev, a
je ob zaključku račun znašal kar
14 milijonov dinarjev. Od te
vsote so s samoprispevkom zbrali
le 4 (štiri) milijone dinarjev,
preostalih 10 (deset) milijonov
pa so prispevale zreške delovne
organizacije.

Druga pomembna pridobitev
za šolstvo te občine je gradnja te-
lovadnice pri osnovni šoli Vita-
nje. To je zadnja osnovna šola, ki
še nima telovadnice v tej občini.
Predračunska vrednost za
gradnjo telovadnice znaša
4.800.000,00 dinarjev. Ta denar
je zagotovljen delno s samopri-
spevkom, ki ga plačujejo Vitanj-
čani in s posojili. Treba bo urediti
tudi centralno ogrevanje, ker
tudi za novi objekt sedanje nape-
ljave ne zadostajo. Potreben
denar za te namene pa še zbirajo.
Računajo, da bi najeli posojilo,
letne obroke pa bi odplačevale
delovne organizacije v Vitanju.

Na Gorenju nad Zrečami
bodo uredili centralno ogrevanje
v podružnično šolo. Za naložbo
bo poskrbela centralna šola

v Zrečah. Zbrati bo treba
okrog 350.000,00 dinarjev.
200.000,00 bo prispevala kra-
jevna skupnost Gorenje, preo-
stalih 150.000,00 dinarjev pa de-
lovna organizacija »Comet« iz
Zreč.

Centralno ogrevanje bodo
uredili tudi v podružnični šoli
Žiže. Za to naložbo bo potrebnih
7980.000,00 dinarjev. Polovico
vsote bo prispeval sklad za druž-
beni standard občine Slovenske
Konjice, drugo polovico pa bo
posodilo gradbeno podjetje
Kongrad iz Slovenskih Konjic.

V Zrečah je dograjen nov
otroški vrtec, ki je s tem postal
največja enota vzgojno var-
stvene organizacije v občini, saj s
1. septembrom vključuje kar 7
oddelkov. Zanj je bilo potrebno
več kot 5 milijonov dinarjev.

Več pa še ni vse! Vzgojnovar-
stvena organizacija Slovenske
Konjice je kupila avto in po-
trebna didaktična sredstva za po-
tujočji vrtec. Vrtec bo d.a dni v
tednu na Gorenju nad Zrečami,
en dan na Skomarju, en dan v
Zrečah in en dan ali v Vitanju ali
pa v Stranich, kjer bodo pač
našli ustrežnejši prostor.

Šola s prilagojenim progra-
mom Pohorski odred v Sloven-
skih Konjicah pa gradi skla-
diščne prostore v kleti za prehra-
no.

Občanom Slovenskih Konjic
torej res ni mogoče očitati, da si
ne prizadevajo za boljše delovne
razmere v šolah in vrtcih. To pa
zmorejo zato, ker so tesno pove-
zani v združenem delu in ker se
vsi skupaj zavedajo, da je na-
ložba v to področje najboljša. In
prav zaradi takšnega odnosa do-
segajo na vzgojnoizobraževal-
nem področju tudi lepe uspehe.
FRANJO MAROŠEK

Neuvrščenost

V prvem predavanju je dr. Joža Vilfan opredelil cilje in naloge gibanja ter vsebino in politiko neuvrščenosti. V oddaji je govoril o treh sklopih teh ciljev in nalog — o prvem, osredotočenem na neodvisnost, in o tretjem, ki govori o odstranjevanju sile iz mednarodnega življenja. Oddajo je končal z ugotovitvijo, da pomenita gibanje in politika neuvrščenosti s svojimi cilji in nalogami revolucionarno organiziranje mednarodne skupnosti, ki jo moramo razumeti kot del procesa nastajanja socializma v svetu. V drugi oddaji je odgovoril najprej na vprašanje, kako je mogoče združiti to, da je družba neuvrščenih po svoji družbeni ureditvi zelo raznotera, in to, da sta gibanje in politika neuvrščenih dejavnik v spreminjanju sestave mednarodne skupnosti v socialističnem pomenu.

Objavljamo zadnji del oddaje, ki govori o šesti konferenci neuvrščenih dežel v Havani.

Konferenca je predvsem pokazala, kako močno se je razširilo gibanje neuvrščenih. Udeležilo se ga je do zdaj največje število članic. Na konferenci so sprejeli v članstvo še sedem držav, tako da jih je zdaj 95. Poleg teh je bilo navzočih 12 držav kot opazovalk in 8 držav kot gostij. Skupaj s teritorijem Belize, ki ima poseben položaj, se je udeležilo konference 116 držav — več kot dve tretjini članic ZN in več, kot dve tretjini človeštva. Posebej je treba poudariti, da je bilo poleg treh članic gibanja iz Evrope — Jugoslavije, Cipra in Malte iz Evrope še osem dežel — gostij. Tako je postalo nesporno, da je neuvrščenost —

gibanje in politika, ki ne zadeva samo Afrike, Azije in Latinske Amerike, temveč tudi Evropo, da je to gibanje in politika univerzalnega pomena, univerzalni dejavnik. To je treba še posebej poudariti zato, ker so nekateri hoteli prikazati neuvrščenost zgolj kot antiimperialistično in jo označiti kot pojav imperialistično najbolj izkoriščenih celin — Afrike, Azije in Latinske Amerike.

Konferenca je nadalje s svojo politično in s svojo ekonomsko deklaracijo — obe je tovariš Tito v svoji izjavi po vrnitvi iz Havane in pred nedavnim ponovno označil kot zelo dobri — potrdila načela gibanja in politike, kakor so bila opredeljena na prvem vrhu neuvrščenih v Beogradu l. 1961; potrdila je neuvrščenost kot samostojen neblokovski dejavnik. Tovariš Tito je v svojem govoru v razpravi na konferenci potem, ko je natančno razložil, da nikoli nismo enačili blokov ne po vrstnem redu njihovega nastanka ne po kakih drugih značilnostih, nadaljeval: »Od vsega začetka pa smo bili dosledno proti blokovski politiki. Nikoli nismo privolili, da bi postali orodje ali rezerva kogarkoli, saj tega ni moč povezati z bistvom politike neuvrščenosti.« To je pomembno zato, ker smo — tudi to so Titove besede — »bili priče poskusom, da bi politiko in gibanje neuvrščenih prikazali v drugačni luči«. S tem je Tito opozoril prav na tiste, ki so skušali zožiti neuvrščenost na protimperialistično, protikolonialno, protineokolonialno dejavnost in jo tako približali enemu od obeh blokov.

RADIO IN ŠOLA

NIŽJA STOPNJA

12. okt. Rad imam pesmi Saše Vegri
19. okt. Jesenska

SREDNJA STOPNJA

9. okt. Predstavljamo vam pokrajinska središča Slovenije I. del
19. okt. Molove lestvica

VIŠJA STOPNJA

11. okt. Makedonija II. del
18. okt. Mira Mihelič

NENAVADNI POGOVORI

12. okt. Odrasli tako, kako pa mi
18. okt. Moj dežnik je lahko balon

ZA SREDNJE ŠOLE:

13. okt. Husein Tahmišić
20. okt. Duško Trifunović
8. okt. Neuvrščenost II
15. okt. Nacionalno vprašanje

zaščita

obramba

Nič nas ne sme presenetiti

Dobro pripravljeni

Obiskali smo gimnazijo Vida Janežič v Ljubljani

aparatur, črpalke in drugih pripomočkov za gašenje požara.

Vse leto se seznanjajo z navodili, kako ravnati ob zračnem na-

Konferenca je obravnavala tudi z demokratizacijo organiziranosti gibanja neuvrščenih. O tem so razpravljali že v Kolombu l. 1976. Razširila je dosežki koordinacijski biro, ki je imel do zdaj 25 članov, v prihodnjih letih pa jih bo imel 36. Konferenca je še jasneje opredelila njegovo vlogo kot usklajevalno in iniciativno, ne pa odločujočo. Odprla je sestanke koordinacijskega biroja vsem članicam gibanja. Tako bo članstvo še bolj dejavno. Že za samo konferenco je bilo značilno, da ni bilo več »molčece«, tj. neaktivne »večine« — saj so skoraj vsi udeleženci sodelovali v razpravi. Zato je tudi tovariš Tito na surčinskem letališču dejal: »Akcijska sposobnost neuvrščenih se je okrepila.«

Za konferenco je značilno tudi to, da je poudarila pomen akcij neuvrščenih na ekonomskem področju. Opozorila je na prizadevanja za nov ekonomski red, saj so prav neuvrščeni dali pobudo za šesto izredno zasedanje generalne skupščine ZN, ki je to vprašanje postavila na dnevni red mednarodne skupnosti za toliko časa, dokler ne bo rešeno. Pri tem je še močneje kakor na petem vrhu v Kolombu vztrajala pri tem, kako pomembno je za moč in značaj gibanja neuvrščenih, in to ne samo pri doseganju ekonomskih ciljev, temveč na sploh, naslanjanje na lastne sile ter povezovanje in sodelovanje neuvrščenih. Neuvrščeni imajo možnost, da v svojih medsebojnih odnosih uveljavljajo načela svojega gibanja, da v svoji medsebojni praksi začno uresničevati to, kar zahtevajo, to naj postane praksa vsega sveta. Konferenca je namenila še posebno pozornost odnosom med deželami proizvajalkami petroleja članicami neuvrščenih in najbolj tistim dežam v razvoju. V svoji zdravici Kadinjači je tovariš Tito prav tem posebej govoril.

Konferenca je končno potrdila temeljno enotnost gibanja neuvrščenih. Resnica je, da gibanje neuvrščenosti sestavljajo velike in majhne države, z različnim zgodovinskim razvojem (z različno) stopnjo razvitenosti (različnim) družbenim sistemom. Zato je povsem naravno, da je bilo ob posameznih vprašanjih slišati tudi različna stališča. Tako je bilo tudi doslej in bo verjetno tudi v prihodnosti. Tudi to so besede tovariša Tito po vrnitvi v domovino. Toda tovariš Tito je hkrati pribil: »O temeljnih vprašanjih, o katerih je razpravljala konferenca, se izrazila temeljna enotnost, zasnovana na skupnih interesih. Glede na vse, kar sem v tem prikazu rekel o napačnih in gotovo ne vedno naivnih zoževanjih neuvrščenosti na nasprotovanje klasičnemu imperializmu, je prav gotovo nadvse pomembna ugotovitev.

Prav posebej in čisto na koncu tega prikaza neuvrščenosti pa je treba ugotoviti, da je šesti vrh neuvrščenih prinesel posebno priznanje tovarišu Titu in s tem tudi skupnosti, ki jo vodi — Jugoslaviji. Kakor sem povedal že v uvodu, se še ni zgodilo, da bi tak zbor, na katerem sta bili predstavljeni dve tretjini človeštva, izrekel kakemu državniku tako priznanje in tako hvalečnost, kakršnega je izrekel letos Havani tovarišu Titu. Gotovo vemo najboljše mli Jugoslovanci kako izredne so Titove sposobnosti in zasluge, pa tudi to, da Tito misli samo na interes naš dežele. Veseli pa nas, da so spoznali tudi drugi in da so zna to tudi povedati.

Že vse leto potekajo na vseh ravneh v krajevnih skupnostih, očinah in republikah priprave na družbenopolitično akcijo »Nič nas ne sme presenetiti 79«, ki je dosegla svoj vrh in hkrati preskus letošnjega 29. in 30. septembra. Obveznosti in naloge ljudske obrambe in družbene samozasčite so dolžnost vsakega delovnega človeka in občana, ne glede na starost. To so naši ljudje tudi dokazali, saj je v tej uspešni akciji sodeloval vsak drugi Slovenec.

Če na kratko povzamemo namen te akcije: utrjevati povezanost naših ljudi v normalnih razmerah tako, da bi se vsi lahko hitro in učinkovito odzivali v izrednih razmerah — ko nas prizadenejo različne naravne in druge nesreče ali vojna. Vrednost sistema naše družbene samozasčite in ljudske obrambe pa se kaže v množičnosti, nenehni pripravljenosti in ne nazadnje — v solidarnosti.

Zanimalo nas je, kako so se pripravile na to akcijo šole. Obiskali smo gimnazijo Vida Janežič v Ljubljani in se pogovarjali z učiteljem obrambe in zaščite Ivanom Danijelom, ki je hkrati upravljatelj obrambnega načrta gimnazije. Hoteli smo zvedeti, kako se čenci in pedagoški delavci gimnazije odzivajo v tej akciji, kakšni so načrti, kolikšna je pripravljenost in kakšne so težave nastajajo pri tem delu.

Ivan Danijel nam je povedal: Priprave na akcijo NNP potekajo že vse leto, bodisi teoretično kot praktično. Na gimnaziji imamo vzorno izdelan celoten obrambni načrt, ki zajema načrt

za delovanje civilne zaščite in varnostni načrt. V načrtih je natančno določeno, kako naj potekajo akcije in kdo mora kaj storiti. V obrambnem načrtu so zajete vse priprave delovne organizacije za prehod v višjo stopnjo pripravljenosti gimnazije v vojno stanje: izdelan je načrt mobilizacije in delovanja gimnazije v vojni. Na gimnaziji delajo v dveh izmenah, vsaka izmen ima enoto civilne zaščite, kjer so poleg učencev vključeni tudi učitelji. Odziv učencev v te enote je množičen — prijavili so se prostovoljno. Delo je oteženo zaradi dveh izmen in zato, ker se enote civilne zaščite usposablja zunaj rednega pouka. Poleg obrambnih dni na šoli in drugih vaj, ki potekajo po učnem načrtu, so letos pripravili dve obsežnejši vaji: prva je bila 20. junija (za vsako izmeno po dve uri) — gašenje požara. Nosilec te uspešne akcije je bila gasilska enota Ljubljana-Center, ki je praktično demonstrirala gašenje požara na šoli. Udeležili so se je učenci in delavci gimnazije, ki so se seznanili z uporabo gasilnih

padu, naravnih nesrečah in požaru. Pri vseh vajah namenljajo pozornost temu, kaj je treba storiti če nastane nevarnost, in spoznavanju opreme civilne zaščite. Vsak mora vedeti, kje bo delal, kakšno sredstvo potrebuje in kako ga bo uporabil. Drugo večjo praktično vajo za vsako izmeno so imeli 28. septembra — potres. Učenci so že prej proučili navodila za vse vrste naravnih nevarnosti. Ob tem je treba povedati, da niso bili vnaprej obveščeni, kdaj bo znak za nevarnost. Znak za potres so dali »interno« z ročno sireno. Že prej so določili učitelje, ki so preverjali, kako poteka vaja v posameznem razredu: kako učenci zapuščajo učilnice, ali pazijo na določen vrstni red in kako se umikajo iz stavbe. Vse je trajalo le 3,5 minute! Po umiku so v vsaki izmeni oblikovali enoto civilne zaščite, ki je morala reševati. Uspešna vaja je bila s tem končana. Gimnazija je — po dogovoru s krajevno skupnostjo Poljane — pripravila 29. septembra skupno vajo. Tedaj so razlagali in preverjali obrambni načrt. Proučili so vse dokumente obrambnega načrta, se seznanili z nalogami posameznikov in skupnosti v času, ko naj bi se gimnazija spremenila v vojaško organizacijo in začela delovati.

Pozornost so namenili nalogam izvajalcev posameznih ukrepov, delovanju šolske uprave, naravnih nesrečah in požaru. Pri vseh vajah namenljajo pozornost temu, kaj je treba storiti če nastane nevarnost, in spoznavanju opreme civilne zaščite. Vsak mora vedeti, kje bo delal, kakšno sredstvo potrebuje in kako ga bo uporabil. Drugo večjo praktično vajo za vsako izmeno so imeli 28. septembra — potres. Učenci so že prej proučili navodila za vse vrste naravnih nevarnosti. Ob tem je treba povedati, da niso bili vnaprej obveščeni, kdaj bo znak za nevarnost. Znak za potres so dali »interno« z ročno sireno. Že prej so določili učitelje, ki so preverjali, kako poteka vaja v posameznem razredu: kako učenci zapuščajo učilnice, ali pazijo na določen vrstni red in kako se umikajo iz stavbe. Vse je trajalo le 3,5 minute! Po umiku so v vsaki izmeni oblikovali enoto civilne zaščite, ki je morala reševati. Uspešna vaja je bila s tem končana. Gimnazija je — po dogovoru s krajevno skupnostjo Poljane — pripravila 29. septembra skupno vajo. Tedaj so razlagali in preverjali obrambni načrt. Proučili so vse dokumente obrambnega načrta, se seznanili z nalogami posameznikov in skupnosti v času, ko naj bi se gimnazija spremenila v vojaško organizacijo in začela delovati.

Pozornost so namenili nalogam izvajalcev posameznih ukrepov, delovanju šolske uprave,

ve, družbenopolitičnih organizacij in posameznikov, ki morajo pripraviti pouk v težjih razmerah. Poudarjena je bila vloga družbene samozasčite in vzgoje varnostne kulture vseh.

Pri vseh pripravah in vajah opaziti veliko samoiniciativnosti posameznih vodij enot, še posebno pa si želijo, da bi se enote nadalje strokovno usposablja. V dosedanjih pripravah je treba poudariti prizadevnost in pomembnost učiteljev, posebno pri ustanavljanju enot in načrtovanju obrambnih priprav. O tem sta zavzeto razpravljali na svojih sestankih tudi mladinska in organizacija ZK na šoli.

Ne smemo pozabiti na pomembnost samoupravnih organov šole, imajo izreden posluš za to področje dela.

Težave? Materialna opremljenost šole na področju obrambe in zaščite še ni zadovoljiva. Kljub temu da je v letnem finančnem načrtu šole predvidenih 40.000 din v te namene imajo trenutno 60% vse potrebne opreme. Manjkajo pa še nekatera sredstva za dekorativno taminacijo, ki so precej draga.

Vendar menijo, da bi z lastnimi sredstvi in usposobljenostjo uspešno reševali in varovali šolo.

»Prepričani smo, da smo dobro pripravljeni za vsakršno nevarnost,« je končal naš pogovor Ivan Danijel.

TEA DOMINKO

Gimnazija Vida Janežič v Ljubljani

Učenci gimnazije s svojim učiteljem Ivanom Danijelom pri usposabljanju za obrambo

Pred vajami za obrambo in zaščito

Kratka zgodovina filma na Slovenskem

Med zvezki s filmskega (televizijskega) področja, ki izhajajo pri DDU Univerzum v uredništvu Mirjane Borčič, so dela, za katera je večje povpraševanje, za druga manjše, vsi zvezki te vrste pa so nujni za spoznavanje filma in televizije. Ni mogoče prikriti, da na Slovenskem po tovrstnih poljudnih in strokovnih natisih močno zaostaja za sosednjimi republikami. Dosedanji zvezki so dokazali, da gre za profilirane natisne različnih avtorjev, med temi zbujajo posebno zanimanje **Kratka zgodovina filma na Slovenskem** Franceta Brenka.

Pred nami je eno tistih del, ki spada tako v krog filmskega izobraževanja za šolsko rabo (za odrasle!) kot med tisto literaturo, ki je splošno-izobraževalnega pomena in sestavlja pomenske osnove filmske kulture za slovenske območje. France Brenk meni, da brez poznavanja umetnosti ni njenega razvoja. Pri tem se opira na ugotovitve Bele Balazsa, Zgodovinski pregled filma na Slovenskem pa je delo, v katerem se takemu poglavju ni mogoče izogniti, ne glede na to, da ni nameraval podati estetike filma.

Priznajmo, da smo pogrešali začetni prikaz filma na Slovenskem od 1896. dalje, ko so nekoga novembra v prostoru ljubljanskega hotela Pri Maliču zavrteli kratke filme. Čeprav je o Pregledu kinematografije na Slovenskem pisal že Janko Traven, pa se je znova izkazalo, da revialika sicer omogoča sprotno obveščanje (če je uredništvo temu kos!), da pa je knjižna publikacija bolj uporabna in primernejša.

Katera so tista mesta v Brenkovi Kratkii zgodovini filma na Slovenskem, na katera je treba posebej opozoriti? Zgodovina je zasnovana tako, da prikazuje čas od začetka leta 1896 pa do povojnih domačih filmov. Obseg Brenkovega dela je bil verjetno določen. Zanimiva je navedba, da so 1896-97 v akademskem društvu Slovenija povezali kinoprojekcijo s fonografom. Verjetno gre za prvo slovensko besedo v kinematografiji pri nas. Simon Šubic, zanimiva osebnost, ki ga je premalo poznamo, je 1898 pisal o kinoprojekciji in je z vizionarskim prepričanjem go-

voril o fonografu, kjer se bosta zčila slika in beseda; in ustvarila nove možnosti.

Ljubljana, ki je bila prvič posneta na film 1899, je imela sprva priložnostne predstave, od 1918 pa stalni kino Matica, ki je obstajal do konca 2. svetovne vojne. Da se je vpliv filma sorazmerno hitro pokazal, govori razmerje med gledališčem in kinom, verjetno pa so imeli svoj vpliv tudi moralizir. Na filmski spored je vplivala tudi prva svetovna vojna. Po ustanovitvi SHS so kljub močnemu tujemu prilivu tujega filma nastajala prva dela tudi pri nas; 1918 napovedujejo nastop Ignacija Borštnika v hrvaškem filmu Kmečki kralj Matija Gubec, 1922 so ustanovili filmsko šolo na Hrvaškem, 1927 je začel snemati Božidar Jakac, leto prej pa je Metod Badjura posnel Pot na Triglav. Film V kraljestvu Zlatoroga 1931 pa je pomenil že precejšen dosežek slovenskih izraznih zmogljivosti. Seveda so to le nekatere postaje, ki so upoštevane iz Brenkovega prikaza v tem razdelku. Sledi film med NOB, avtor obravnava vse od kulturnega fotografskega sklada iz partizanskega življenja in do odloka v Jajcu za snemanje dokumentarcev in partizanskih bojev. Veliko gradiva se je med vojno izgubilo. Zatem obravnava F. Brenk nove perspektive, ki se začenejajo z osvoboditvijo in predstavi filmsko dogajanje na Slovenskem tja do sedemdesetih let. Razvoj filma po vojni obdela dokaj na kratko, tako da je vidno nesorazmerje s poprejšnjim prikazovanjem. Če samo mimogrede pomislimo na povojni slovenski umetniški film, na številne kratkometražne filme, dokumentarce, pa na animirani film, potem postane tudi površnemu poznavalcu jasno, da zahteva to obdobje širše, razčlenjeno obravnavanje.

Pričakujemo, da bo F. Brenk prav tako skrbno, kot je to storil v prvi knjigi, orisal tudi razvojno pot našega povojnega filma. Če se je tokrat lotil filma na Slovenskem z zgodovinskega gledišča, bo najbrž temu sledila tudi estetska podobna filmov, ki bo temeljila na analitičnem in sinteznem načinu obravnave.

IGOR GEDRIH

Komisija za volitve in imenovanja ter kadrovska vprašanja
SKUPŠČINE OBČINE JESENICE

razpisuje dela in naloge:

1. ravnatelj TOZD osnovne šole Jeseniško-Bohinjskega odreda, Kranjska gora
2. ravnatelj TOZD osnovne šole Polde Strazišar, Jesenice

Poleg splošnih pogojev za sprejem na dela in naloge morajo kandidati izpolnjevati še:

pod 1.:

— pogoje učitelja osnovne šole, imeti srednjo, višjo ali visoko izobrazbo, vsaj 5 let vzgojnoizobraževalne prakse in opravljen strokovni izpit;

pod 2.:

— pogoje strokovnega delavca organizacije za usposabljanje otrok z motnjami v telesnem in duševnem razvoju, imeti predpisano strokovno izobrazbo, najmanj pet let izkušenj pri delu z otroki ter opravljen strokovni izpit.

Kandidati na razpisna dela in naloge morajo izpolnjevati splošne in posebne pogoje in imeti tudi ustrezne moralnopolitične lastnosti. Prijave z dokazili o izpolnjevanju razpisnih pogojev in opisom dosedanjih zaposlitev pošljite v 15 dneh po objavi: Skupščini občine Jesenice, Komisiji za volitve in imenovanja ter kadrovska vprašanja, Jesenice, C. m. Tita št. 78.

Po sklepu sveta centra z dne 3. 9. 1979, statuta Železarskega izobraževalnega centra in zakona o združenem delu

razpisuje razpisna komisija

ŽELEZARSKEGA IZOBRAŽEVALNEGA CENTRA

proste naloge in opravila

— individualnega poslovnega organa (direktorja) za 4-letno mandatno dobo

Kandidati, ki se prijavijo na razpis, morajo poleg pogojev, predpisanih z zakonom o združenem delu, izpolnjevati tudi pogoje po zakonu o srednjih šolah, imeti morajo ustrezne moralnopolitične lastnosti in organizacijske sposobnosti za vodenje in usmerjanje učno-vzgojnega dela ter vsaj pet let vzgojnoizobraževalne prakse. Ponudbe z življenjepisom in dokazili o izobrazbi pošljite v zapečatenih kuvertah v 15 dneh na naslov: Železarski izobraževalni center, Jesenice, Ulica bratov Ruparjev 2; razpisna komisija za imenovanje individualnega poslovnega organa.

Za delo v šoli

DDU Univerzum je natisnila več zvezkov, ki bodo vsakomur, ki se ukvarja s filmsko vzgojo, koristili posredno ali neposredno. **ABC filmske proizvodnje** D. Kosanovića in S. Jovanovića sega bolj v praktično območje in podaja primerno kratko zgodovino svetovne in jugoslovanske kinematografije. **Nemo obdobje filmske umetnosti** Vladimira Kocha je eno tistih domačih del, ki ga kar ne moremo pogrešati, pri filmski vzgoji pa to obdobje ni toliko pomembno, ker je tovrstne filme mogoče videti le v Kinoteki in na televiziji. Vendar pa Kochova jedrnat interpretacija zadene bistvo. Branko Belan govori v **Obdobjih filmske umetnosti** o vzponu in propadu »stare« sistema, o filmu v hladni in vroči vojni, o razvoju modernega filma in sklepa s poglavjem o nacionalni kinematografiji. V marsičem se opira na filme, ki smo jih videli, ki so v ospredju splošnega zanimanja, torej se ne navezuje na prakso. Prav te prvine omogočajo, da pri filmski vzgoji spregovorimo o novejših filmskih dosežkih. Ante Peterlič obravnava v **Obdobjih filmske umetnosti** francoski film tridesetih let, Orsona Wellesa, neorealizem, velike ustvarjalce petdesetih let, nazadnje pa govori o filmu-resnici in o novem valu. Ranko Munitić je v **Obdobjih jugoslovanskega filma** spregovoril o razvoju povojne filmske ustvarjalnosti in je v šestih poglavjih zgoščeno prikazal vse od začetkov in prizadevanj lastne filmske poti pa vrhunca, ki ga povezuje s sredino šestdesetih let, sledi pa razvoju vse do 1978. Prikaz podaja vse bistveno o umetniških dosežkih s področja filma. Tako v tem, kot tudi v nekaterih poprejšnjih zvezkih pogrešamo vsaj nekoliko nadrobnejšo obravnavo nekaterih posebnih in pomembnih filmov, zlasti jugoslovanskih. Gre za sistematično kratke, a osredotočene zgodovinske podobe filmske umetnosti, deloma tudi teorije.

Za neposredno delo pri filmski vzgoji in pri ustvarjanju mladih pa pridejo v poštev naslednji trije zvezki, ki jih je izdala DDU. Mako Sajko in Tone Rački sta podala napotke za delo v **Filmski ustvarjalnosti mladih**, kjer nas seznanjata s kratko in pregledno podano filmsko tehniko in njeno uporabo. Mentorjem sta namenila na izkušnjah prakse nastalo razmišljanje o filmski ustvarjalni

komponenti z mladino, s smotri in oblikami, ob koncu pa sta podala poglavitne informacije o prenosnem video kompletu. Kjer je potrebno, sta dopolnila besedilo z risbo.

O **Metodah filmske vzgoje** so strnjeno spregovorili dr. Miroslav Vrabec, dr. Stjepko Težak in Mirjana Borčič, vsi priznani pedagogi in dolgoletni praktiki na področju filmske vzgoje. M. Vrabec je prikazal temeljne kategorije filmske in televizijske vzgoje v šoli. Dobro bi bilo, ko bi to poglavje (in druga) prebral tudi pedagog, ki ne dela na področju filmske vzgoje. Zdi se, da nekaterim še vedno ni jasno, kakšen pomen in namen ima lahko filmska vzgoja pri delu v šoli in da tako pedagoško delo ne izvira le iz navdušenja posameznikov, temveč iz resnične potrebe po tovrstni vzgoji.

Mirjana Borčič je osvetlila pomen filmske vzgoje, filmsko doživetje in zavest, ki vpliva na estetsko doživetje filma. Pogovor o filmu je ena bistvenih, široko odprtih metodoloških silnic. Avtorica daje tudi napotke za tak pogovor. O delovnih metodah je posebej spregovoril Stjepan Težak, pri čemer je upošteval izkušnje pri delu v šoli in pregledno predstavil učno uro. Tudi tisti, ki se doslej ni ukvarjal s filmsko vzgojo in ni obiskoval filmskovzgojnih seminarjev, bo dobil iz teh napotkov veliko znanja za pripravo in prakso filmskovzgojnega dela. Prevedeni pa so strokovni prispevki R. La Bardiéra, P. Dumenta, J. P. Golaya, J. Hilliera in J. Koblewske, ki govorijo o oblikah in metodah filmske in televizijske vzgoje. Tako npr. Koblewska obravnava reformne procese v šolstvu in s tem v zvezi filmsko vzgojo na Poljskem, La Bardiére uvaja v avdiovizualno komunikacijo, misleč tudi na vzgojni sistem. O delu s slikami je pisala Hillierjeva, seveda glede na filmsko in televizijsko poučevanje. Golay je prikazal vse bistveno, kar je potrebno za vzgojo televizijskega gledalca. Resnici na ljubo je treba povedati, da je ostala televizija — kar zadeva strokovno literaturo, vse predolgo v ozadju. Prav zato je tem bolj dobrodošlo vse, kar lahko uporabi učitelj pri praktičnem delu. Knjižice, o katerih pišemo v tem sestavku, bi morale imeti vsaka šolska knjižnica.

I. G.

ZAVOD ZA GLASBENO IN BALETNO IZOBRAŽEVANJE, LJUBLJANA, Vegova 7

razpisuje za nedoločen čas dela in naloge

— učitelja nauka o glasbi in klavirja — dopolnilni predmet

Pogoj: višja ali visoka izobrazba ustrezne smeri in 5 let delovnih izkušenj.

Vloge sprejema svet Zavoda 15 dni po objavi.

Komisija za volitve in imenovanja ter kadrovska vprašanja
SKUPŠČINE OBČINE JESENICE

razpisuje dela in naloge

— ravnatelj TOZD osnovne šole Jeseniško-Bohinjskega odreda, Kranjska gora

Poleg splošnih pogojev za sprejem del in nalog morajo kandidati izpolnjevati še:

— pogoje učitelja osnovne šole, imeti morajo srednjo, višjo ali visoko izobrazbo, vsaj 5 let vzgojnoizobraževalne prakse in opravljen strokovni izpit.

Kandidati za razpisna dela in naloge morajo izpolnjevati splošne in posebne pogoje in imeti ustrezne moralnopolitične lastnosti. Prijave z dokazili o izpolnjevanju razpisnih pogojev in opisom dosedanjih zaposlitev pošljite v 15 dneh po objavi na naslov Skupščina občine Jesenice, Komisiji za volitve in imenovanja ter kadrovska vprašanja, Jesenice, C. m. Tita št. 78.

Komisija za volitve in imenovanja ter kadrovske zadeve
OBČINSKE SKUPŠČINE KOČEVJE

ponovno razpisuje dela in naloge

— ravnatelj doma »Dušana Remiha«, Kočevje

Kandidati morajo izpolnjevati splošne pogoje in imeti:

— višjo ali visoko izobrazbo pedagoške smeri z najmanj 5-letno delovno prakso v vzgojnoizobraževalnem delu in strokovni izpit.

Poleg tega morajo imeti kandidati tudi vodstvene in organizacijske sposobnosti, biti moralnopolitično neoporečni in družbenopolitično aktivni.

Prijave z življenjepisom, navedbo podatkov o dosedanjem delu in dokazili o strokovni izobrazbi pošljite Komisiji za volitve in imenovanja ter kadrovske zadeve občinske skupščine Kočevje, v 15 dneh po objavi razpisa.

Na voljo je garsonjera, kasneje družinsko stanovanje.

ELEKTROTEHNA n. sol. o.
trgovsko, izvozno, uvozno in proizvodno podjetje
61001 LJUBLJANA, Titova c. 51
telefon: (061) 320 241; telex: 31184 YU ETEHNA

Otrokom samo en film

V letu otroka so jugoslovanski filmski producenti podarili otrokom le en film. V novosadski filmski proizvodni hiši je nastal film Zadnja dirka. Scenarij zanj je pripravil Veroslav Rančić, film pa je režiral Jovan Rančić. Na moskovskem filmskem festivalu, v sekciji za otroški film, je prejela Zadnja dirka srebrno nagrado. Nagrada je bila tudi na letošnji Filmski paradi otroškega filma — ob Festu. Filmski kritiki in publicisti so ta film slabo sprejeli. Zakaj?

Zgodba je zasnovana na akciji, središče pozornosti je konj — žival, kot je to v navadi pri večini filmov, ki so namenjeni najmlajšim. Ostareli dirkalni konj Zimzelen, ki je priskrbel svojemu klubu nešteto odličij, je predviden za klavnico. Sin jahača, ki ga je spremljal v njegovi tekmovalni karieri, ga skuša rešiti. Ponoči ga odpelje iz hleva. S tem doseže filmska zgodba vrh zapletenosti. Vsi sošolci, starši, učitelji iščejo ubežnika. V razpletu filmske zgodbe otroci s svojo razredničarko dosežejo, da se dodeli Zimzelenu pokojnina in poseben dom. S tem mu je zagotovljen obstoj — do smrti. Film se tako vključuje v gibanje v svetu za priskrbo živali potem, ko prenehajo biti človeku koristne.

V tem filmskem delu je tudi dovolj vzgojnih situacij, ki bi lahko, če bi bile manj očitne, vzgojno učinkovale na mladega človeka. Na žalost pa izvenjeto take težnje v filmu izredno deklarativno.

Akciji otrok je dodana še zgodba ločenih staršev. Scenarist je s tem, ko je v film vpeljal svet

odraslih, načel razna vprašanja medčloveških odnosov, odnos odraslih do otrok in svoj odnos do snobizma in potrošništva. Pri tem pa je segal vse preveč po cenjenih klišejih, ki dobro tekoči akciji odvzamejo še tisto malo resničnosti, ki jo tema ponuja.

Res da se zgodba zapleta na ravni akcije otrok. Vendar so otroci ves čas le sredstvo, s katerim se rešujejo odnosi odraslih. Otroški liki nimajo tiste življenjskosti, ki bi jo radi videli v filmu za najmlajše. Bleda in neučinkovita predstavitev ni plod manjšega igralskega izkustva otrok — protagonistov, temveč vprašanje dramaturgije, ki je za pripoved standardne zgodbe uporabila vse preveč znanih klišejev. Tako imamo pred seboj konstruirano zgodbo, ki jo gledamo z zanimanjem, ne pride pa do srca. V vsej tej zgodbi s tipičnimi melodramatskimi zapleti in s srečnim koncem tudi ne najdemo avtentičnega otroškega sveta.

Ustvarjalcem filma pa zamerimo, da so si nešteto situacij sposodili pri Albertu Lamorissu in Karlu Kachyni, ki veljata za pesnika otroškega filma. Prevzete situacije pa delujejo predvsem kicasto. Tako na primer ni mogoče opravičiti uporabe balončkov na način, kakršnega smo videli v filmu Rdeči balonček. Lepa domislica se hitro sprevrže v kic.

Film Zadnja dirka je slab film o otrocih in odraslih, ki pa je bil posnet za otroke. To je tudi film, ki mu ne moremo verjeti in je lahko za naše najmlajše le slabša zabava ne pa estetsko doživetje.

MIRJANA BORČIČ

Iz starih listov

PO POČITNICAH

Minile so tedaj počitnice, oni zlati čas svobode, katerega nam zavidajo marsikdo, še celo slavni župan cesarskega Dunaja. Minile so, kakor mine vse na svetu. Mi smo si pa v tem času očistili pluća, pregnali glavobol, odpravili tisti sitni kašelj ter si sploh nabrali novih telesnih in duševnih moči. Nabavili smo si tudi precej novih pomočnikov, ko smo napravili toliko učil, izdelali mnogo načrtov in pripravili marsikatero učno sliko, kar vse bo nam in učencem v veliko korist. Nekateri izmed nas popravili so v tem lepem času pri očetovi mizi sedeč tudi svojo mošnjo, katero so med letom stanu primerno živeli radi svoje stanu neprimerne plače navadno čisti izpraznili.

Tako smo torej vsak po svoje ozdravljeni, olajšani in čili stopili zopet pred svoje učence in se z veseljem posvetili rednemu delu. In sedaj vabim tiste zavistneže,

da se nam pridružijo, z nami delujejo in z nami požirajo dan za dnevom, teden za tednom, mesec za mesecem tisti zaduhel, s prahom in raznimi dišavami nasičen zrak naših prenapolnjenih šol. Prepričan sem, da jim bo godilo, kakor onemu črevljarskemu pomočniku, kateremu je zavist takoj minila, ko je videl kruljave noge bogatina. Stavim jim pa tudi računsko nalogo, da vestno preštejejo vse naše delovne ure, ne samo ono »številec«, koje navaja zakon, ampak tudi one, katere predsedimo ravno v jutro in pozno zvečer pri duhomornem popravljanju nalog, pri sestavljanju učnih slik in drugih priprav ter pri uradnih pisarijah in prepričajo se, da ima vesten učitelj, navzlic mnogim počitnicam, na leto in dan več ur naporne dela, kakor marsikateri gospod, ki »vleče« več, ko dvakratno plačo »zavidnega« učitelja. Torej, vse kar je prav.

Popotnik 1897, str. 365

25-letnica mature

Maturantom mariborskega moškega učiteljskega leta 1929 sporočamo, da bomo praznovali svoj jubilej mature v petek, 12. oktobra 1979 v Mariboru. Zbrali se bomo ob 9. uri v kavarni Astoria. Sošolce prosim, naj takoj pošljejo prijave na naslov: Štefan Fras, 62310 Slovenska Bistrica.

Obvestilo

Rdeči križ Slovenije vabi vse občane in delovne ljudi, da se v čim večjem številu udeležijo krvodajalske akcije. Prijave sprejema občinski odbor Rdečega križa, v delovnih organizacijah pa aktivisti Rdečega križa, odgovoren za krvodajalstvo. Kri je nenadomestljivo zdravilo. Človek lahko s krvjo vedno pomaga. Dajanje krvi je dokaz človečnosti in eno izmed meril naše zavesti in solidarnosti do sebe in drugih.

OKTOBER 1979

BOVEC	6.
AJDOVŠČINA	8., 9., 10., 11., 12.
SEVNICA	15.
BREŽICE	16., 17.
KRŠKO	18., 19.
LITUA	22., 23.
TRŽIČ	24., 25., 26.
ŽUŽEMBERK	30.
TREBNJE	31.

RDEČI KRIŽ SLOVENIJE

Predstavljamo vam novega glavnega urednika
Prosvetnega delavca

Motivi, zamisli, želje

JOŽE VALENTINČIČ, rojen 7. 3. 1926 v Podbrdu na Tolminskem. Končal je klasično gimnazijo v Gorici in Filozofsko fakulteto (pedagogika-psihologija) v Ljubljani. Najprej je učiteljeval na enooddelčni osnovni šoli Stržišče pod Črno prstjo. Za časa visokošolskega študija je bil vzgojitelj v Dijaškem domu Ivana Cankarja v Ljubljani. Po diplomi je poučeval pedagoško skupino predmetov na učiteljski v Tolminu in v Kopru, kjer je bil nekaj let tudi ravnatelj učiteljskega. V tem času je bil 2 leti tudi okrajni šolski nadzornik. Od leta 1959—1969 je razvijal delavske univerze (Okrajna delavska univerza Ljubljana, Zveza delavskih univerz Slovenije). Zadnje desetletje od l. 1969—1979 je delal kot vodja sektorja za razvoj izobraževanja odraslih na Zavodu SRS za šolstvo.

Objavljena strokovna dela: Kako pomagamo otroku pri učenju, Metode pri izobraževanju odraslih, Delo z odraslimi, Priprava in vodenje sestankov, Osnove andragogike, Metodika družbenopolitičnega izobraževanja članov delegacij in delegatov. Je soavtor velikega števila drugih strokovnih del, sodelavec raznih strokovnih zbirk, revij in časnikov.

Aktiven družbenopolitičen delavec in član različnih družbenopolitičnih in samoupravnih organov.

— Kakšni motivi so vas vodili, da ste se odločili za to novo, odgovorno delo?

— Področje vzgoje in izobraževanja mi je bilo vedno blizu, saj delam več kot tri desetletja prav na tem področju. V tem času sem spoznal značilnosti, težave in radosti tega dela od osnovne do visoke šole, tako pri izobraževanju mladine kot pri izobraževanju odraslih. S prosvetnimi delavci sem se vsa leta srečeval, še posebno zadnjih deset let na mnogih seminarjih in predavanjih; pri Zavodu SRS za šolstvo pa sem razvijal nov sistem izpopolnjevanja pedagoških delavcev. Prosvetni delavci so mi blizu, saj ni na nobenem drugem družbenem področju toliko ljudi, ki bi delalo s takšno zagnanostjo, predanostjo in idealizmom.

Vloga glavnega urednika Prosvetnega delavca mi je v veselje in hkrati v ponos, saj menim, da je hvaležno in pomembno delo pisati za prosvetne delavce o vseh vprašanjih, ki zadevajo področje vzgoje in izobraževanja.

— Kakšno vlogo naj bi, po vašem mnenju, imel Prosvetni delavec?

— Prosvetni delavec je strokovno informativno glasilo vseh delavcev s področja vzgoje in izobraževanja. Ker živimo v času celostne preobrazbe vseh področij vzgoje in izobraževanja, je izjemnega pomena temeljita obveščnost prosvetnih delavcev o ciljih in načrtih te preobrazbe, o njenem uresničevanju in o družbenih pričakovanjih. Prosvetni delavci pa naj bi bili hkrati soustvarjalci vsega novega, s svojimi razmišljanji in izkušnjami naj bi prispevali k oblikovanju novega sistema vzgoje in izobraževanja.

Glasilo naj bi bilo mesto, kjer bi se srečale in medsebojno bogatile njihove misli, izkušnje in iskanja pri vsakdanjem vzgojnoizobraževalnem delu z mladino in odraslimi.

— Vaši načrti in zamisli za prihodnost?

— Najprej si bomo ob pomoči širokega kroga sodelavcev prizadevali za višjo raven našega glasila. Prizadevali si bomo, da bi prosvetni delavci v njem našli vsakih štirinajst dni dovolj aktualnega, pa tudi zanimivega branja. In še kaj takega, kar jih bo razvedrilo po napornem delavniku.

Želim, da bi Prosvetni delavec postal še bolj njihovo glasilo — da bi v njem videli in čutili sami sebe. V njem naj bi našli odsev svojih uspehov, neuspehov, pa tudi neuresničenih pričakovanj.

Če se nam bo to posrečilo, bomo razmišljali o tem, da bi Prosvetni delavec postal tednik. Med načrte za prihodnost sodi razvoj širše založniške dejavnosti Prosvetnega delavca: pri našem glasilu naj bi izhajale različne priročne knjižice aktualno strokovno politične vsebine, ki bi koristile pedagoškim in andragoškim delavcem pri vsakdanjem delu.

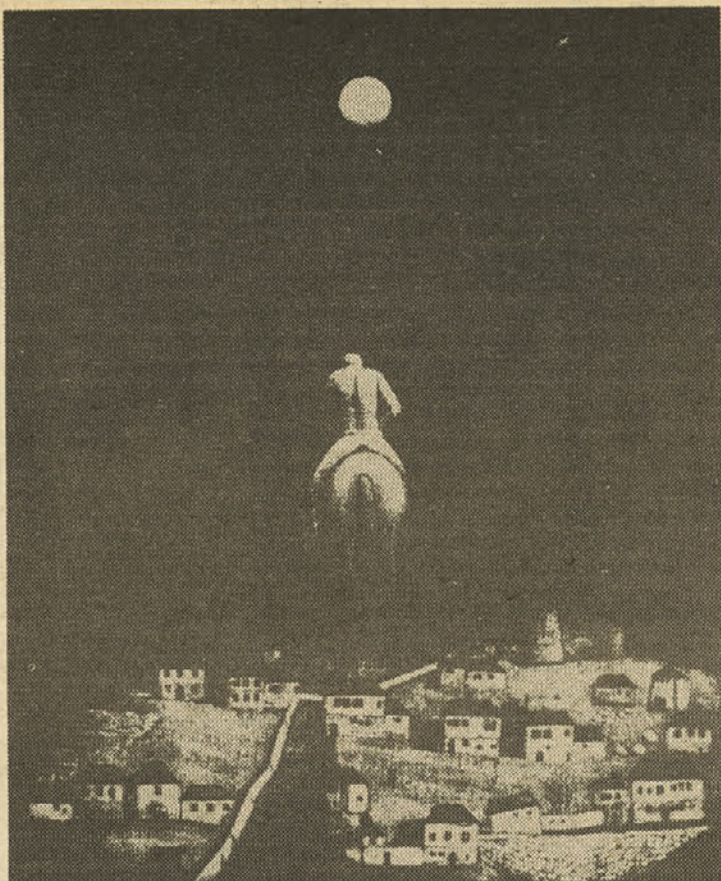
— Morda, še sporočilo bralcem?

— Želel bi, da bi tudi sami sodelovali pri oblikovanju in razvijanju našega glasila. Sporočijo naj nam odkrito svoje predloge, kritične pripombe in zamisli. Pogumno naj sodelujejo s prispevki, ki bi utegnili zanimati vse prosvetne delavce.

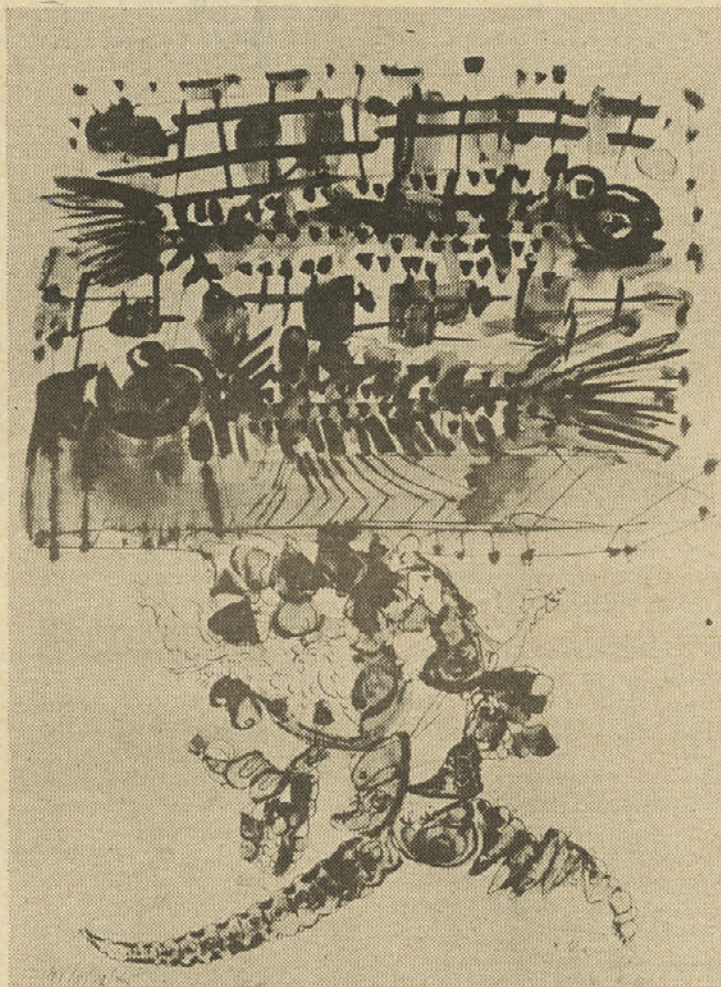
Le tako bo Prosvetni delavec ob maloštevilnem uredništvu lahko postal sodobno, bogato in raznoliko glasilo s širokim krogom zavzetih sodelavcev.

TEA DOMINKO

dosca že matura srednje šole (v Indiji, deželah Latinske Amerike), drugod — in te dežele so v večini — pa zahtevajo, da mora imeti vzgojitelj predšolskih otrok visoko izobrazbo. Na Japonskem sprejmejo v posebne ustanove za usposabljanje vzgojiteljev samo najboljše študente — take, ki so diplomirali na fakulteti za družbene vede. Vzgojitelj na Kitajskem mora končati najprej 12-letno temeljno izobraževalno šolo, šele potem pa se lahko vpiše na štiriletno šolo, ki posebej usposablja vzgojitelje. V Sovjetski zvezi izobražujejo osebe za predšolske ustanove v 34 visokih šolah in 213 specializiranih višjih šolah.

Emir Dragulj »Konjenik«, barvna akvatinta 1978

Jože Horvat-Jaki: Risba 75 — z razstave njegovih grafik v galeriji Meblo v Novi Gorici, ki bo odprta do 13. oktobra

Časopis izdajata republiški odbor Sindikata delavcev vzgoje, izobraževanja in znanosti ter Izobraževalna skupnost Slovenije — Izhaja štirinajstdnevno med šolskim letom.

Izdajateljski svet ČZP Prosvetni delavec: Metka Rečnik, predsednica, Jože Deberšek, Tea Dominko, Leopold Kežar, Marjana Kunej, Milan Marušič, Marija Skalar, Janez Sušnik, Valerija Škerbec, Zdravko Terpin, Milica Tomše, Jože Valentinčič, Boštjan Zgonc.

Uredniški odbor Prosvetnega delavca: Geza Čahuk, predsednik, Breda Cajhen, Tea Dominko, tehnična urednica, Marjana Kunej, odgovorna urednica, Rudi Lešnik, Veljko Troha, Jože Valentinčič, direktor in glavni urednik, Dušan Zupanc.

Naslov uredništva: Ljubljana, Poljanski nasip 28, tel.: 315-585. Naslov uprave: Ljubljana, Nazorjeva 1/1, telefon: 22-284, poštni predal 21. Ljubljana 61104.

Rokopisov in fotografij ne vračamo, posamezni izvod 5 din. Letna naročnina 100 din za posameznike, za delovne organizacije 160 din, za študente 60 din. Št. tek. računa 50101-603-46509.

Tiska ČZP Ljudska pravica. YU ISSN 0033-1643

Po mnenju Republiškega komiteja za vzgojo in izobraževanje je časnik »Prosvetni delavec« prost temeljnega davka od prometa proizvodov (glej 7. točko 1. odstavka 36. člena zakona o obdavčenju proizvodov in storitev v prometu).

Kritično in poglobljeno

Skupna seja izdajateljskega sveta, uredniškega odbora in zbora delavcev Prosvetnega delavca, ki je bila 25. septembra t. l., je obravnavala poročilo dosedanjega direktorja in glavnega urednika dr. Rudija Lešnika, ki odhaja na novo delovno dolžnost ter zasnovo nadaljnjega razvoja ČZP Prosvetni delavec. To zasnovo je nakazal novi direktor in glavni urednik, podrobneje pa jo je razčlenila skupna razprava.

Pri uresničevanju temeljne programske zasnove ČZP Prosvetni delavec, ki je bila sprejeta pred dobrim poldrugim letom, je delovna skupnost ob podpori uredniškega odbora, izdajateljskega sveta in zunanjih sodelavcev, naredila v zadnjem obdobju velik korak naprej. S pomočjo ustanoviteljev — republiškega odbora Sindikata delavcev vzgoje, izobraževanja in znanosti ter Izobraževalne skupnosti Slovenije — je Prosvetni delavec v tem času dobil nove prostore na Poljanskem nasipu 28 in si tako zagotovil primerne možnosti za nadaljnje delo.

Vključen v pospešene razvojne tokove na področju vzgoje in izobraževanja — tako kot vsa druga vzgojnoizobraževalna področja in dejavnosti — mora Prosvetni delavec pogumno naprej, na višjo kakovostno raven. Postane naj še boljši, aktualen, pester in zanimiv strokovno-informativni list ter glasnik delavcev na področju vzgoje in izobraževanja. Z njihovim aktivnim sodelovanjem naj kritično in poglobljeno, ustvarjalno in konstruktivno obravnava aktualna vprašanja, ki nastajajo pri preobrazbi vzgoje in izobraževanja ter pri delu vzgojnoizobraževalnih organizacij.

Razprava na seji je dala pobudo in izhodišča za oblikovanje nadaljnjega razvoja in programske zasnove ČZP Prosvetni delavec ter za iskanje trdnjih materialnih temeljev za predvideni razvoj. V ta iskanja bomo v bližnji prihodnosti vključili vse, ki so po svoji družbeni vlogi povezani s področjem vzgoje in izobraževanja in zaradi tega zavzeti za nadaljnji napredek Prosvetnega delavca.

J. V.

Brez vzgoje in izobraževanja ne moremo spremeniti sveta

Vloga vzgoje in izobraževanja pri utrjevanju miru in sodelovanja med narodi

Že približno dve desetletji se v mednarodnem svetu utrjuje gibanje za boljši in enakomerni razvoj vseh dežel in narodov sveta. Naprednejši in zavednejši vidijo prihodnost sveta le v povezovanju in miroljubnem sožitju narodov in narodnosti. Jugoslovani smo lahko ponosni, da smo, povezani v gibanju nevrščenih, med pobudniki in aktivnejšimi bojovníki za tak razvoj sveta. V sedemdesetih letih nastajajo v Organizaciji združenih narodov nove organizacije, sprejemajo dokumente, ki naj pomagajo uveljaviti novo mednarodnospodarsko in informacijsko ureditev, okrepijo skrb za človekovo kulturno dediščino, okolje in človeka vrednejše življenje.

V nasprotju s prizadevanji vseh teh organizacij nam njihovi podatki in poročila dokazujejo, da se razlike med industrijsko bolj razvitimi in tistimi, ki v razvoju zaostajajo, ne znižujejo, temveč še naprej rastejo; razviti svet ohranja in povečuje svoje prednosti na področju gospodarstva, tehnologije, izobraževanja, kulture, socialnega varstva in na drugih področjih družbenega življenja in njegovih gmotnih temeljev. Izredno močne in organizirane multinacionalne družbe usmerjajo razvoj tako, da imajo vedno od tega korist. Očitno postaja, da ni mogoče pričakovati izboljšanja, če bomo zadeve reševali le v političnih in gospodarskih krogih. Kje naj torej iščemo izhod iz krize (o tem, da jo je treba utirati z zmanjševanjem razlik, danes svet ne dvomi več)?

Čedalje bolj se zavedamo, da je razvoj človeštva najbolj odvisen od razvoja človekove zavesti. Kaj je z vestjo in zavestjo človeštva, da dopušča na eni strani izobilje, razsipanje, uživanje, oblastnost, igranje z orožjem in podobno, medtem ko vladajo na drugi strani revščina, zaostalost, nesamostojnost in skrb za golo življenje? Kaj je z vzgojo in izobraževanjem v svetu, ki sicer v svojih načelih in smotih zelo pogosto omenja besede človečnost, enakost, bratstvo itd.

Leta 1974 se v uradnih dokumentih organizacije UNESCO prvič omenja nova smer vzgoje in izobraževanja — vzgoja in izobraževanje za mir. In prav ta

usmerjenost vzgoje in izobraževanja naj bi dosedanje (neučinkovite) politične in gospodarske ukrepe dopolnila z živo dejavnostjo, z vzgojo, izobraževanjem, ozaveščanjem, socializacijo ljudi za življenje v svetu, za miroljubno sožitje in medsebojno pomoč ljudi in narodov sveta. Zadnja leta je bilo več mednarodnih posvetovanj o teh vprašanjih, prirejali in izvajali pa so jih največkrat strokovnjaki za izobraževanje odraslih.

Eno takih posvetovanj je bilo letos v Murikki na Finskem z naslovom **Izobraževanje odraslih in prihodnost**. Udeleženci iz 28 dežel z vsega sveta so poskušali opredeliti vlogo in nove naloge izobraževanja odraslih v nadaljnjem razvoju človeštva. Poleg splošnih opredelitev, ki so logično razvidne iz doslej povedanega, se mi zdi vredno omeniti še te misli iz sklepnega poročila:

— Vzgoja in izobraževanje za mir naj se vključijo v programe vseh sistemov izobraževanja — torej tudi v izobraževanje mladih;

— Med posameznimi področji izobraževanja naj ne bo razlik — izobraževanje odraslih mora biti enakopravno izobraževanju mladim;

— Povečati je treba aktivno udeležbo (participacijo) ljudi v vzgoji in izobraževanju (njegovem programiranju in izvajanju);

— Aktivna udeležba (participacija) ljudi v vzgoji in izobraževanju ne oblikuje le njihovih nazorov, temveč tudi njihovo dejavnost. Le tako se lahko razmere v svetu postopoma spreminijo, saj le dejavni ljudje lahko vplivajo tudi na odločitve svojih vodilnih političnih in gospodarskih teles.

Udeleženci seminarja so poleg tega razpravljali o različnih konkretnih možnostih izobraževanja odraslih danes in v prihodnosti. A vodilno nit seminarja bi lahko označili z mislijo enega od udeležencev: »Revolucija v spremenjanju sveta je izvedena le na pol; njen drugi del še ni izpeljan, to je tisti del, ki zadeva spreminjanje ljudi in njihove zavesti. In pri tem ima pomembno vlogo izobraževanje odraslih.«

ZORAN JELENC

FESTIVAL OTROŠKEGA AMATERSKEGA FILMA

Tako kot vsako leto bosta tudi letos organizirala Kino-zveza Hrvaške in Kino-klub Slavica 9, festival jugoslovanskega filma za otroke. Festival bo v Pitomači 26., 27. in 28. oktobra. Poleg projekcije otroških filmov bodo

letošnji spored — ob mednarodnem letu otroka in letu partijskih jubilejev — popestrili z deli otroške ustvarjalnosti: z razstavo likovnih del, recitali, s sodelovanjem pevskih skupin itn. Vsi, ki bodo prišli na festival, bodo lahko obiskali tudi rojstno hišo legendarnega pionirja Boška Buhe.